

Charlotte Thornvig Sigurdsson

Hvilke veje fører til det første job?

En sociologisk undersøgelse af sammenhængen mellem dimittenders arbejdsmarkedsrettede strategier og deres beskæftigelsesmæssige situation efter endt universitetsuddannelse

Vejleder: Jakob Skjøtt-Larsen
Antal ord: 31.454 - 30ECTS

Charlotte Thornvig Sigurdsson

English summary

This master thesis aims to investigate the labour market-oriented strategies used by graduates searching for their first job, and furthermore which strategies lead to employment. In order to answer this thesis statement, the following tools of analysis have been used: correspondence analysis, clustering analysis and multiple logistic regression analysis. The theoretical foundation is based on the British sociologist John Goldthorpes theory of relative risk aversion in educational choices. The thesis data is collected by Rambøll Management and produced by Akademikernes Centralorganisation in the fall of 2009, which aims to study the job focus of graduates and graduate students.

The analysis has determined that graduates use seven different labour market-oriented strategies, which by various paths lead the graduates more or less closer to finding their first graduate job. Particularly three parts of the graduates' labour market-oriented strategies are found to be of significance in relations to the graduates' possibility of exchanging their diploma for a job upon graduation.

It is important that the graduates are implementing a consistently high labour market orientation in the decision-making before and throughout their education by considering future jobs and careers opportunities. The likelihood of graduate employment is increased significantly by two factors: whether the choice of education is based on good employment opportunities, and by the graduates' abilities to adapt training and knowledge gained. These considerations provide the graduates with clarity of which jobs they should be looking for, while also leaving them feeling more prepared to enter their first job. The above-mentioned findings are particularly new knowledge in relation to previous research.

Furthermore it is important that the graduates' labour market-oriented strategies contain a high occupational practise, when making decisions about activities undertaken during the degree. A high occupational practice refers to paid employment, business cooperation, volunteering, internships, study trips and participation in job-enhancing activities. Particularly two activities have a great impact on whether the graduates succeed in finding a job after graduation; paid employment and business cooperation. High marks are not included in the strategies, which succeeded in improving the chances of employment after graduation.

An early and focused job searching behaviour is an important part of the graduates' labour market strategies. A focused job search should primarily consider the specific academic skills of the gradu-

ates and focus on jobs, which are direct extensions of the graduates' thesis topic. Furthermore, the job search should be directed towards permanent employment in private companies or public institutions. Also the geographical aspect of the search should be kept broad. An early job searching strategy, which begins before the end of education, should be a part of the graduates' labour market strategy if they want to ensure the best possibilities of getting a job after graduation.

Several of the graduates' background factors are overrepresented in the labour market-oriented strategies. Both social background, age, gender and educational is overrepresented in relation to the different labour market-oriented strategies. Neither graduates' ethnicity nor family relationships are important for the graduates' labour market-oriented strategies.

Forord

Dette speciale er afslutningen på fem lærerige år på Aalborg Universitet, hvor jeg har uddannet mig til sociolog med specialisering i uddannelses- og arbejdsmarkedsforhold. Fra starten af min uddannelse har min sociologiske interesse været i brugen af kvantitative metoder for at løse sociologiske problemstillinger inden for uddannelsesområdet og arbejdsmarkedsforhold, med fokus på det længere videregående uddannelsessystem, og det danske arbejdsmarked. Jeg har en faglig og personlig nysgerrighed i forhold til at forstå, hvorfor unge gør som de gør ift. uddannelse og arbejdsmarkedet, hvorfor jeg er glad for, og stolt over, at bringe ny viden til dette forskningsområde.

Jeg retter en tak til min vejleder Jakob Skjøtt-Larsen for konstruktiv kritik, tålmodighed og sparring under forløbet med at få færdiggjort specialet. Endvidere vil jeg gerne takke Claus D. Hansen for deltagelse og kommentarer ved mit specialeseminar.

Jeg har under specialeskrivningsperioden arbejdet som studentermedhjælper hos Jobcenter Vejle. Der skal også lyde en stor tak til mine kollegaer her for en overvældende tålmodighed og overbærenhed, når jeg har stillet en masse spørgsmål, samt for en generel interesse i forløbet af mit speciale.

Til sidst skal der lyde en tak til Akademikernes Centralorganisation for adgang til specialets data-materiale.

Charlotte Thornvig Sigurdsson

Brande, februar 2014

Specialets opbygning

Kapitel 1 – Indledning udgør specialets indledning. Her præsenteres kort, hvordan arbejdsløshedssituationen ser ud for de nyuddannede akademikere og hvordan den har udviklet sig siden krisens start i 2008. Endvidere beskrives hvilke konsekvenser arbejdsløshed efter dimission kan forfølge dimittender mange år frem i deres arbejdsliv, både hvad angår lønindtægt og beskæftigelseschancer.

Kapitel 2 - Litteraturreview beskriver specialets genstandsfelt gennem et oprids af tidligere bedrevet forskning og undersøgelser inden for specialets emne. Litteraturreviewets resultater skal både anvendes som fundament i specialets operationalisering, samt højne validiteten af de fremkomne resultater i analysen. Med et solidt litteraturreview af tidligere undersøgelser sikres det, at specialet bygger videre på eksisterende viden, hvorved den viden der produceres, kan siges at udfylde et ”videnshul” inden for dette forskningsfelt.

Kapitel 3 - Problemstilling sammenfatter litteraturreviewets hovedpunkter og præciserer specialets undersøgelsesspørgsmål, som fører til specialets problemformulering: *Hvilke strategier anvender dimittender, når de skal finde deres første job, hvad har betydning for disse strategier, og hvilke strategier fører i højere grad til det første job?*

Kapitel 4 - Teori byder på en teoretisk gennemgang af John Goldthorpes teori om relativ risikoaversion. Goldthorpes Bourdon-inspirerede primære og sekundære effekter i uddannelsessystemet præsenteres kort, samt arbejderklassens og serviceklassens tilgang til uddannelse udfoldes. Endvidere beskrives og diskuteres kort, hvilke kritikpunkter Goldthorpes teori er blevet mødt med.

Kapitel 5 - Metode indledes med en præsentation af specialets anvendte datasæt. Dernæst præsenteres specialets analysestrategi, hvor de statistiske metoder; multipel korrespondanceanalyse, klyngeanalyse og multipel logistisk regressionsanalyse, vil blive anvendt. Herefter udfoldes specialets forskningsdesign, hvor tværsnitsdesignet præsenteres og kontekstualiseres. Endvidere vil specialets interne validitet diskuteres, samt konsekvenserne ved at anvende sekundært empiri. Til sidst vil specialets videnskabsteoretiske overvejelser præsenteres.

Kapitel 6 – Operationalisering præsenterer først analysens aktive variable, som er opdelt i fire temaer; 1) overvejelser og afklaring omkring fremtidige arbejdsliv, 2) beskæftigelsesmuligheder som styrende for til- og fravalg af og under uddannelsen, 3) arbejdsmarkedsorienteret praksis under

uddannelsen og 4) jobsøgningsadfærd. Herefter præsenteres analysens baggrundsvariable; social baggrund, køn, alder, etnicitet, uddannelse og familieforhold.

Kapitel 7 – Analyse 1. del – multipel korrespondanceanalyse vil konstruere et rum, hvori dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier vil blive skabt.

Kapitel 8 – Analyse 2. del – klyngeanalyse konstruerer på baggrund af de principalakser, der fremkommer ved den multiple korrespondanceanalyse, en række klynger i forhold til de aktive variable. Disse klynger vil være typebeskrivelser på arbejdsmarkedsrettede strategier, som dimittenderne anvender. Disse klynger vil herefter overføres til den følgende regressionsanalyse.

Kapitel 9 – Analyse 3. del - multipel logistisk regressionsanalyse vil undersøge hvilke af de valgte strategier, som har givet dimittenderne højest odds at være beskæftiget i stedet for ledig efter endt uddannelse. Endvidere vil også blive undersøgt, hvorvidt baggrundsvariablene har en selvstændig betydning for om dimittenderne er beskæftiget i stedet for ledig efter endt dimission.

Kapitel 10 – Konklusion samler analysens resultater og teoretiske tolkninger og svarer dermed på specialets problemformulering; *Hvilke strategier anvender dimittender, når de skal finde deres første job, hvad har betydning for disse strategier og hvilke strategier fører i højere grad til det første job?*

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	10
2. Litteraturreview.....	11
2.1. Arbejdsgivernes forventninger.....	11
2.2. Jobsøgning og arbejdsmarkedsorienteret praksis.....	13
2.3. Betydning for valg og fravalg af uddannelses- og arbejdsmarkedsrettede strategier	14
3. Problemstilling.....	18
4. Teori.....	19
4.1. John Goldthorpes teori om relativ risikoaversion.....	20
4.1.1. Primære og sekundære effekter.....	20
4.1.2. Serviceklassen vs. arbejderklassen	21
4.2. Kritik af Goldthorpes teori.....	22
5. Metode	23
5.1. Datapræsentation.....	23
5.2. Analysestrategi.....	25
5.2.1. Multipel korrespondanceanalyse.....	25
5.2.2. Klyngeanalysen.....	26
5.2.3. Multipel logistisk regressionsanalyse	27
5.3. Forskningsdesign	29
5.3.1. Tværsnitsdesignet.....	29
5.3.2. Intern validitet	30
5.3.3. Konsekvenser ved at anvende sekundært empiri	31
5.4. Videnskabsteoretiske overvejelser	31
5.4.1. Den transitive og intransitive dimension	32
5.4.2. Det virkelige, det faktiske og det empiriske domæne	33
6. Operationalisering.....	34

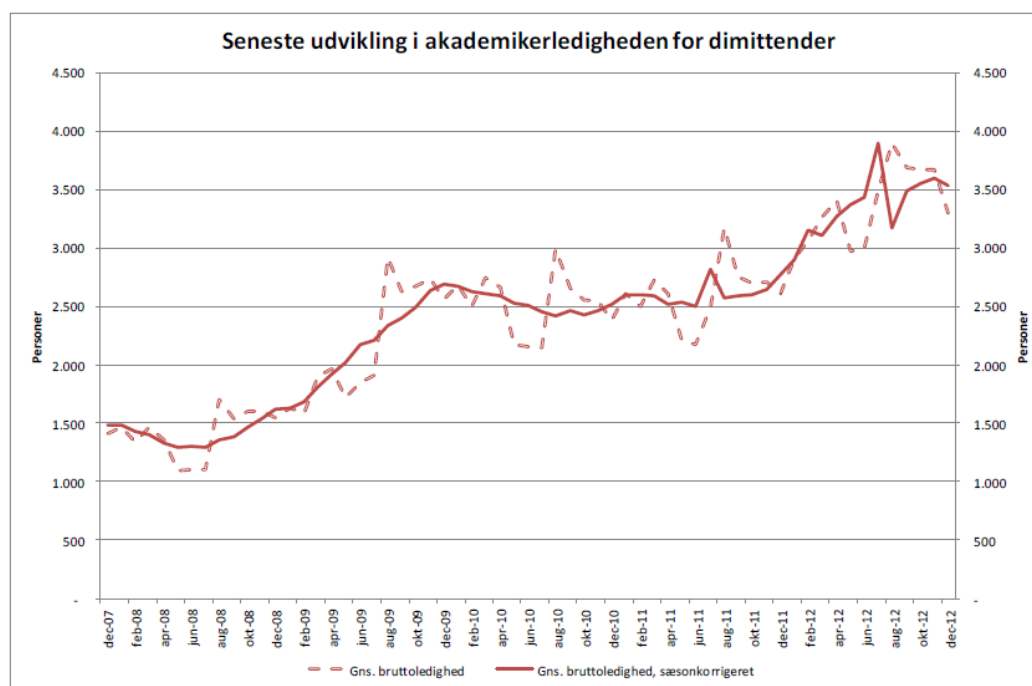
6.1. Aktive variable	34
6.1.1. Overvejelser og afklaring omkring fremtidigt arbejdsliv	34
6.1.2. Beskæftigelsesmuligheder som styrende for til- og fravalg under uddannelsen	36
6.1.3. Arbejdsmarkedsorienteret praksis under uddannelsen.....	37
6.1.4. Jobsøgningsadfærd.....	38
6.2. Passive variable	40
6.2.1. Social baggrund.....	40
6.2.2. Baggrundsvariable	42
7. Analyse 1. del – Multipel korrespondanceanalyse.....	44
7.1. Overordnet og specifik varians	45
7.2. Analyse af akse 1	47
7.3. Analyse af akse 2	49
7.4. Analyse af akse 3	52
7.5. Analyse af akse 4	54
7.6. Opsummering.....	56
7.7. Delkonklusion	57
8. Analyse 2.del – Klyngeanalyse	60
8.1. Valg af klynger.....	60
8.2. Præsentation af klyngerne	61
8.3. Klynge 1 – Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi.....	65
8.4. Klynge 2 – Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi.....	66
8.5. Klynge 3 – Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi.....	67
8.6. Klynge 4 – Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi	69
8.7. Klynge 5 – Den usikre arbejdsmarkedsstrategi.....	70
8.8. Klynge 6 – Den tryghedssøgende arbejdsmarkedsstrategi	71
8.9. Klynge 7 – Den målløse arbejdsmarkedsstrategi	72

8.10. Opsummering.....	73
8.11. Delkonklusion	74
9. Analyse 3. del – Multipel logistisk regressionsanalyse	77
9.1. Strategiernes betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation	77
9.2. Baggrundskarakteristikas betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation....	79
9.3. Analyse af den samlede multiple logistiske regressionsanalyse	83
9.3.1. Dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier	84
9.3.2. Dimittendernes sociale baggrund.....	85
9.3.3. Dimittendernes alder	86
9.3.4. Dimittendernes uddannelsesretning	87
9.3.5. Dimittendernes etnicitet	87
9.3.6. Dimittendernes køn	88
9.3.7. Dimittendernes familieforhold	88
10. Opsummering.....	89
11. Konklusion	92
12. Litteraturliste	94

1. Indledning

Unge mennesker, der tager en videregående uddannelse, står med gevaldige udfordringer i disse år. Tal fra Akademikernes Centralorganisation viser, at dimittendledigheden i december 2012 var på 31 % og siden december sidste år er ledigheden for dimittender steget med over 27 %. Dimittendledigheden er især steget for DJØFerne, som nu er oppe over 35 %, mens magistrenes dimittendledighed ligger på over 30 %. Lidt bedre går det dog for ingeniørerne, hvor dimittendledigheden i december måned lå på lidt over 27 %. Siden krisens indtog i 2008 er andelen af ledige dimittender steget fra ca. 1.250 unge i forsommeren 2008 til over 3.500 unge i december 2012. Dette er en stigning på over 150 % (Akademikernes Centralorganisation:2012).

Figur 1: Udvikling i ledigheden for dimittender fra lange videregående uddannelser

Kilde: Akademikernes Centralorganisation, ledighedsstatistik december 2012

Ledigheden blandt nyuddannede akademikere har ikke været højere siden 2002-2003, hvor samfundsøkonomien sidst var i krise. De nyuddannede rammes bl.a. af, at der er nedlagt 160.000 private arbejdspladser og hen ved 35.000 offentlige arbejdspladser de senere år. Ifølge nye tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er knap hver tredje akademiker ledig i mindst seks måneder efter at have færdiggjort universitetsstudierne (Pihl:2013). Endvidere ses, at over 12 % af dimittenderne stadig er ledige 12 måneder efter, at de har afsluttet deres uddannelse, og siden 2007 er andelen af

dimittender med en lang videregående uddannelse, der var ledige ét år efter afsluttet uddannelse, steget med knap 160 % (Vilhelmsen:2011).

Desuden forfølger det dimittenderne mange år frem, hvis de kommer skævt ind på arbejdsmarkedet. Den høje ledighed blandt dimittenderne har konsekvenser for både samfundet og den enkelte. Dimittender, der går direkte ud i ledighed i mindst et halvt år, kan se frem til store tab af både beskæftigelseschancer og lønindtægt. Inden for en tidshorisont på tre år mister disse unge, alt efter deres uddannelse, mellem 19 % og 25 % om året i erhvervsindkomst, og statskassen taber 255 mio. kr. om året på grund af mistede skatteindtægter. Selvom langt de fleste trods alt finder et job senere, indhenter mange aldrig det store løntab, og samtidig er risikoen for at stå uden arbejde syv år efter endt uddannelse 22 % højere end for dimittender, der fik arbejde med det samme. AE-rådet formoder, at den lavere løn i fremtiden kan skyldes en senere start på arbejdslivet, og dermed mindre anciennitet, men også at nogle, der har været ledige efter endt uddannelse, har accepteret et job, som de i virkeligheden er overkvalificerede til (Pihl:2012).

Ovenstående gennemgang viser, at entrering på arbejdsmarkedet kan være en hård nød for dimittenderne at knække, og hvis det ikke lykkes forholdsvis smertefrit, kan det have økonomiske konsekvenser for den enkelte dimittend og samfundet i flere år fremadrettet. Spørgsmålet er derfor, hvilke strategier dimittenderne anvender, for at entrere på arbejdsmarkedet, og hvilke af disse strategier, som virker eller ikke virker. Endvidere er det interessant at undersøge, om der ses nogle særlige karakteristika ved de dimittender, som finder eller ikke finder et arbejde direkte efter endt uddannelse. Først vil følgende litteraturreview afdække allerede eksisterende viden om, hvad der virker for de unge i jagten på deres første job.

2. Litteraturreview

Først vil litteraturreviewet indeholde en gennemgang af, hvad dimittendernes kommende arbejdsgivere forventer af deres kommende medarbejdere. Derefter følger en kortlægning af, hvad man allerede i dag ved virker i selve jobsøgningen og hvilke aktiviteter under studiet, som dimittenderne skal benytte sig af. Dernæst ses der på hvilke baggrundsfaktorer, som har betydning for dimittendernes valgte uddannelses- og arbejdsmarkedsrettede strategier.

2.1. Arbejdsgivernes forventninger

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser har undersøgt private arbejdsgivers syn på hvilke erfaringer, egenskaber og kompetencer de højtuddannede skal have, når de

rekrutterer nye medarbejdere. Undersøgelsen viser, at over 70 % af virksomhederne i undersøgelsen anser internationalt udsyn og interkulturel forståelse som meget vigtige eller vigtige egenskaber, når de skal rekruttere dimittender fra en videregående uddannelse, hvilket arbejdsgiverne mener, at et udlandsophold kan bidrage til. Endvidere er en relevant uddannelsesretning og gode referencer fra tidligere arbejdsgivere de vigtigste parametre, når virksomhederne udvælger ansøgere til jobsamtale og mere end 30 % af virksomhederne nævner eksplicit praktik- eller studieophold i udlandet som vigtige i rekrutteringsfasen. I en ansættelsessituation, hvor valget står mellem to lige dygtige kandidater, vil 55 % af virksomhederne vælge den ansøger, der har været på udlandsophold. Kun 1 % af arbejdsgiverne vil vælge ansøgeren uden udlandsophold. 42 % af virksomhederne foretrækker en ansøger, der har en dansk uddannelse, hvoraf dele af uddannelsen er gennemført ved et studie- eller praktikophold i udlandet. 34 % udtrykker ingen særlig præference, mens 1 % af virksomhederne foretrækker en kandidat med en udenlandsk uddannelse. Jo større virksomheden er, desto større betydning tillægges det, at en ansøger har en dansk uddannelse, hvor dele af uddannelsen er gennemført i udlandet. Virksomheder med under 10 ansatte udtrykker i mindre grad behov for ansatte, som har haft et udlandsophold i løbet af deres uddannelse (Styrelsen for Universiteter og Internationalisering:2012).

En rapport fra CIRIUS går mere i dybden med, hvad arbejdsgiverne kræver af deres kommende medarbejdere. Private virksomheder og offentlige arbejdsgivere i centraladministrationen lægger langt mere vægt på høje karakterer end arbejdsgivere på regionalt og kommunalt niveau. Et andet relevant rekrutteringskriterium for mange af arbejdsgiverne er, hvorvidt dimittenderne har relevant erhvervserfaring fra studiejobs eller anden beskæftigelse. Arbejdsgiverne foretrækker dimittender med relevant erhvervserfaring, fordi de har været tættere på hverdagen som medarbejder og mener, at erhvervserfaring giver konkrete og brugbare kompetencer. Arbejdsgiverne er enige om, at studielængden ikke er afgørende for ansættelse. Hvis studietidsforlængelsen skyldes, at dimittenderne har foretaget sig noget erhvervsrelevant, såsom studieophold i udlandet, praktikophold eller relevant studiejob, tæller en forlængelse af studierne i nogle tilfælde positivt. Hvis længden på studierne overstiger syv-otte år, skal dimittenderne dog præsentere nogle gode grunde til forlængelsen. Gode sprogkompetencer nævnes af størstedelen af arbejdsgivere som en særdeles vigtig kompetence. Ved sprogkompetencer forstås både den mundtlige og den skriftlige formuleringsevne. Sidstnævnte ses der især på i selve jobansøgningen og bliver derfor et vigtigt sorteringskriterium. Mange af arbejdsgiverne giver udtryk for, at moderne arbejdspladser har brug for hele mennesker, som kan fungere i mange forskellige sammenhænge og med forskellige mennesker. Af personlige kompetencer, der

bliver fremhævet, er at kunne se sammenhænge på tværs, have analytiske evner, have evnen til at skabe netværk, have sociale egenskaber, modenhed, at være udviklingsorienteret og udvise handlekraft (CIRIUS:2008).

2.2. Jobsøgning og arbejdsmarkedsorienteret praksis

Akademikernes Centralorganisation har i samarbejde med Rambøll Management lavet en større kortlægning af, hvordan de studerende forbereder sig til arbejdslivet under deres studietid. Undersøgelsen viser at uanset uddannelsesretning, er det nødvendigt for de studerende at udvise en arbejdsmarkedsrettet adfærd, såsom virksomhedssamarbejde, undervejs i deres studietid for at forøge deres beskæftigelsesmuligheder. Tidlig jobsøgning, dvs. jobsøgning inden afslutningen af uddannelsen, og studierelevant arbejde mindsker de studerendes ledighedsrisiko. I forhold til tidlig jobsøgning er det især det pres, de studerende oplever i forbindelse med deres specialeaflevering, korte ansøgningsfrister i jobopslagene, og ikke mindst de studerendes manglende kendskab til, hvordan deres kompetencer passer til arbejdsmarkedet, der sætter en stopper for mange studerendes muligheder for at komme tidligt i gang med jobsøgningen (Bjerregaard m.fl.:2010).

I undersøgelsen har 63 % af dimittenderne søgt job inden dimissionen, mens 56 % af de studerende har haft fagligt relevant studiejob. Desuden har det ikke nogen betydning for ledighedsrisikoen, hvorvidt de studerende har været 5, 6 eller 7 år om sit studium. Står de studerende derfor i en situation, hvor de skal vælge mellem studierelevant arbejde og færdiggørelse af studiet på normeret tid, er den bedste arbejdsmarkedsstrategi at fokusere på det studierelevante arbejde. Det er alene det studierelevante arbejde og den tidlige jobsøgning, uanset andre faktorer, som mindsker ledighedsrisikoen. Praktik og studieophold i udlandet nedsætter ikke ledighedsrisikoen. Det relevante studiejob er så afgørende, at hvis de studerende har haft et studierelevant arbejde, så har det ikke nogen selvstændig betydning for ledighedsrisikoen, om man har fået høje eller lave karakter på uddannelsen. Har de studerende derimod ikke haft et studierelevant arbejde, vil de studerende med høje karakterer have mindre ledighedsrisiko end de studerende med lave karakterer. Rapporten bemærker derfor, at betydningen af relevant studiejob hænger sandsynligvis sammen med skabelse af relevante netværk. For de studerende, der gerne vil have en ph.d. eller vil have ansættelse i helt specifikt efterspurgte virksomheder, ses der stadig en grund til at have fokus på høje karakterer (Bjerregaard m.fl.:2010).

En rapport fra IDA har kigget nærmere på hvilke jobsøgningspraksisser eller –strategier, som de beskæftigede dimittender fra ingeniørfagene har anvendt for at få deres første job. Rapporten skel-

ner mellem brugen af forskellige typer af rekrutteringskanaler, hvor der grundlæggende skelnes mellem lukkede og åbne rekrutteringskanaler. Lukkede rekrutteringskanaler er måder at rekruttere på, hvor jobåbningerne ikke er synlige for en bred vifte af ansøgere, såsom brug af netværk og headhunting samt uopfordrede ansøgninger. De åbne rekrutteringskanaler er bl.a. annoncering i aviser, fagblade eller på internetportaler, eller brug af jobcenter eller a-kasse. Rapporten viser, at ca. 40 % af dimittenderne har fået job via de åbne rekrutteringskanaler. Heraf er jobannoncer på nettet den måde, de fleste har fået deres første job på. Ca. 70 % af dimittenderne har fået deres første job via lukkede rekrutteringskanaler. Blandt de lukkede rekrutteringskanaler er dimittendernes eget netværk den måde, de fleste har fået deres første job på. Rapporten gør derfor opmærksom på, at lukkede rekrutteringskanaler stiller større krav til dimittenderne om, at være udadvendte og opsøgende i deres jobsøgningsadfærd, hvis de skal gøre sig forhåbninger om, at konvertere uddannelse til job efter dimissionen. Rapporten viser også, at lukkede rekrutteringskanaler er blevet mere anvendte efter den økonomiske krises indtrædelse i efteråret 2008. Dette kan være et udtryk for, at virksomhederne i årene med høj ledighed finder det mindre nødvendigt at gå målrettet til værks i deres rekruttering og være mindre opsøgende i deres adfærd end i perioder, hvor der er lavere ledighed (IDA:2012).

Karrierecenteret på Aalborg Universitet har i kandidatundersøgelsen fra 2011 undersøgt, hvornår og i hvilken grad de studerende gjorde sig overvejelser om, hvilket job deres uddannelse skulle føre til. Omkring 2/3 af dimittenderne har i høj grad og ca. 20 % har i nogen grad gjort sig tanker om karrieremulighederne umiddelbart før eller efter deres dimission. Før uddannelsens start er det kun ca. 25 % der i høj grad og en tredjedel der i nogen grad har gjort sig tanker om deres kommende job, og undervejs i uddannelsen er det ca. 40 %, der i høj eller nogen grad har gjort sig tanker om, hvad uddannelsen skal føre til. Rapporten mener ikke, at denne udvikling er overraskende, idet fokus på fremtiden skærpes, jo tættere på dimissionen, de studerende kommer. Omkring en ottendedel af dimittenderne gør sig slet ikke tanker om, hvilket job uddannelsen skal føre til før uddannelsens start. Forklaringen på dette, mener rapport kan være, at de unge allerede har fundet deres første job (Karrierecenteret:2011).

2.3. Betydning for valg og fravalg af uddannelses- og arbejdsmarkedsrettede strategier

Rapporten fra karrierecenteret viser også, at der ses en forskel i kønnenes overvejelser omkring deres fremtidige arbejdsliv. Før uddannelsens start finder rapporten kun en ubetydelig forskel på graden af mænd og kvinders overvejelser om, hvilket job uddannelsen skal føre til. Undervejs i uddan-

nelsen og umiddelbart før dimissionen er der en lille forskel, hvor en større andel af kvinder end mænd i høj grad gør sig tanker om deres fremtidige karriere. Efter dimissionen er der en markant forskel, idet 14 % flere kvinder end mænd i høj grad overvejer, hvilket job uddannelsen skal føre til, flere mænd end kvinder svarer, at de i nogen grad eller slet ikke overvejer karrieremuligheder. Faktisk er der næsten dobbelt så stor procentdel af mænd som kvinder, der slet ikke overvejer, hvilket job uddannelsen skal føre til. Rapporten peger på, at årsagen hertil kan være, at flere mænd end kvinder får job, inden de er færdige med deres uddannelse. Rapporten viser også, at omkring en fjerdedel af de unge fastholdt deres jobmål gennem hele uddannelsen. 42 % skiftede jobmål en eller flere gange i løbet af studietiden, og godt en tredjedel havde ikke et præcist jobmål for uddannelsen (Karrierecenteret:2011).

CA a-kasse har i en medlemsundersøgelse af deres dimittender på arbejdsmarkedet undersøgt dimittendernes konkrete søgeadfærd, og hvad der har betydning for denne søgeadfærd. CA finder, at kvindelige dimittender søger generelt bredere end mændene på næsten alle parametre, såsom at søge uden for det faglige område, lavere stillingsniveau, og på nedsat tid for at komme i job. Kun arbejde med lang transporttid, er der flere mænd, der søger. Endvidere har flere jyder end sjællændere og københavnere søgt job uden for deres faglige område, på et lavere stillingsniveau end deres tidligere job samt med mere end 3 timers daglig transport i deres forsøg på at komme i job. Desuden har jyderne i højere grad end sjællænderne søgt job via stillingsopslag i dagspressen, CV-bank på internettet, vikarbureauer, jobformidling samt gennem uopfordrede henvendelser direkte til arbejdsgiver. Rapporten foreslår, at det formentlig hænger sammen med, at de jyske dimittender mener, at der er færre job i Jylland, og derfor må de også i højere grad bruge alle former for jobsøgningskanaler (Laursen og Strand:2010). Køn og bopæl kan derfor siges, at have en vægtig betydning for, hvilken konkret jobsøgningsadfærd, dimittenderne anvender.

Martin Munk og Jens Peter Thomsen har kvalitativt undersøgt forskellen mellem de studerende, som kommer fra arbejderhjem og middelklassehjem i forhold til deres uddannelsesstrategier og risikovurderinger. Undersøgelsen viser, at de studerende fra arbejderhjem i langt højere grad vælger deres uddannelse ud fra jobsikkerhed efter endt uddannelse i forhold til de mere privilegerede studerende, som i højere grad har valgt deres uddannelse ud fra interesse. Munk og Thomsen mener, at arbejderstuderende, som vælger en uddannelse ud fra jobsikkerhed efter endt uddannelse, tyder på, at disse studerende i højere grad benytter sig af en uddannelsesstrategi, hvor risikovurderinger i forhold til mange aspekter af deres uddannelsesliv er en stor del af denne strategi. Dette grunder i,

at arbejderstuderende allerede ved at vælge en videregående uddannelse har måttet risikovurdere denne beslutning og har måttet tage en større risiko end de studerende fra mere privilegerede hjem. De finder også arbejderbørn i højere grad vælger mere anvendelsesorienterede uddannelser og uddannelser med klar jobretning og mere utilitaristisk tilgang. Børn af middelklassen vælger i højere grad mere klassiske og humanistiske universitetsuddannelser, der er mere interessedrevne og har en stærk faglig identitet tilkøbt. Denne type adfærd mener Munk og Thomsen kan fortolkes som enten risikoaversion eller som et resultat af en praktisk logik ift. de studerende dispositioner (Munk og Thomsen:2013).

Dette fund bakkes op af en undersøgelse fra IDA, som finder, at de ingeniørstuderende, hvis forældre ikke har en videregående uddannelse i højere grad end de studerende, hvor begge forældre har en videregående uddannelse, er motiveret af forhold, såsom gode karrieremuligheder, god løn og mindre risiko for ledighed og gode muligheder for at blive selvstændig. Omvendt er der lidt flere blandt de studerende, hvis forældre begge har en videregående uddannelse, der er motiveret af, at uddannelsen gør dem i stand til at arbejde med vigtige samfundsmæssige problemer (IDA:2012,1).

Thomsen har i sin Ph.d. fra 2008 fundet, at studerende har forskellige overvejelser omkring deres uddannelsesvalg og studiestrategier. Thomsen finder, at studerende fra uddannelsesfremmede hjem i højere grad orienterer sig mod uddannelser, hvor uddannelseskulturen ikke fordrer, at de studerende skal investere hele deres liv i uddannelsen, samt at et klart fagligt indhold i uddannelsen, og at der kan identificeres konkrete og tydelige beskæftigelsesmuligheder efter endt uddannelse. Disse studerende har typisk instrumentelle uddannelsesstrategier, hvor de tidligt orienterer sig mod det arbejdsliv, som er formålet med uddannelsen. Denne tilgang er også dominerende for de etniske minoritetsstuderende, der overvejende vælger ikke-kulturbundne, meget rammesatte og professionsorienterede uddannelser, der giver status og som kan bruges internationalt (Thomsen:2009).

Eliteuddannelserne, hvor der er langt imellem studerende fra uddannelsesfremmede hjem, er ofte præget af en række antagelser om og forventninger til, hvad en god studerende er på netop den uddannelse. På disse uddannelser er det en dyd, at kunne gå ud over pensum og demonstrere originalitet og personlig tilegnelse af faget. Endvidere er det en del af uddannelseskulturen, at studieidentiteten rækker langt ind i fritidslivet, som ses som en integreret del af studiet. De studerende bruger derfor deres fritid på aktiviteter, som de i mere eller mindre grad kan forbindes til uddannelsen. Endvidere ligger det i studiets kultur, at man klæder sig på bestemte måder og har bestemte holdninger i forhold til politiske, kulturelle eller sociale spørgsmål (Thomsen:2009). Disse studerende

har derfor ikke en instrumentel tilgang til uddannelse, hvor uddannelse er et middel til et mål, men ser dannelsesprojektet i uddannelsen som det vigtigste. Igen ses det, at uddannelsesstrategier er socialt sporet og også sporet af de studerendes etniske baggrund. Det er arbejderbørnene og de etniske universitetsstuderende, der har gjort sig bevidste overvejelser omkring deres til- og fravalg i forhold til deres uddannelse og deres ønsker og forestillinger om deres fremtidige arbejdsliv, hvorimod akademikerbørnene i højere grad fokuserer på, hvad de finder interessant og hvilken uddannelseskultur de finder passer til dem.

Denne instrumentelle tilgang til uddannelse genfindes også i de arbejdsmarkedsrettede valg som arbejderbørnene træffer. AE-rådet har fundet, at det er studerende med faglærte forældre, som har den højeste beskæftigelsesfrekvens i forhold til at have studiejob under uddannelsen. Blandt kandidatstuderende med faglærte forældre har 64 % erhvervsarbejde, mens kandidatstuderende med akademikerforældre i gennemsnit har en beskæftigelsesfrekvens på godt 58 %. Desuden har studerende med faglærte forældre en tendens til, at arbejde flere timer om ugen og har en højere timeløn sammenlignet med studerende med akademikerforældre. Blandt kandidatstuderende med faglærte forældre er den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid 17,4 timer om ugen, mens kandidatstuderende med akademikerforældre i gennemsnit arbejder 14,8 timer om ugen. Den gennemsnitlige arbejdstid falder, jo højere forældrenes uddannelsesniveau er (Baadsgaard:2013).

Munk finder også i en anden undersøgelse, at studerende med høj socioøkonomisk baggrund er mere tilbøjelig til at tage et semester i udlandet, end de mindre privilegerede medstuderende. Munk forklarer dette med, at de privilegerede studerende har fået en specifik opdragelse med hjemmefra, som er mere kosmopolitisk og som ser en større værdi i at investere tid, penge og kræfter i at studere i udlandet. Denne investering i udlandsophold giver et afkast i form af et internationalt netværk og en bredere kulturel horisont, som har en højere værdi blandt de studerende med en mere privilegeret baggrund (Munk:2009). Social baggrund kan derfor også have indirekte betydning for dimitterendes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier, da tilgangen til de forskellige aktiviteter under studiet, såsom studiejob og udlandsophold også er socialt sporet. Dette er en vigtig pointe at medtage til den kommende operationalisering og analyse.

3. Problemstilling

Som ovenstående litteraturreview viser, har arbejdsmarkedsrettet adfærd under studierne en positiv betydning for ledighedsrisikoen for de nyudklækkede dimittender, og især har tre aktiviteter under studietiden, relevant studiejob, udlandsophold og tidlig jobsøgning, en positiv betydning for dimittendernes held med jobsøgningen. Dermed skal disse aktiviteter være en del af dimittenders strategi, for at entrere på arbejdsmarkedet mest smertefrit. Om der er andre aktiviteter samt til- og fravalg, som dimittenderne bør beskæftige sig med under studierne og som de bør overveje i forhold til deres arbejdsmarkedsrettede strategier, er derfor interessante at undersøge. Dette leder hen til specialets første beskrivende undersøgelsesspørgsmål: *Hvilke strategier anvender dimittender, når de skal finde deres første job?*

Endvidere ses det, at de studerendes køn, bopæl, etnicitet og social baggrund har en betydning for, hvilke overvejelser de studerende gør sig før og under deres studietid, hvilken uddannelse de vælger og deres grunde herfor, samt hvilke arbejdsmarkedsrettede aktiviteter de til- eller fravælger i forhold til deres fremtidige karrieremuligheder. Dette hentyder derfor til, at disse karakteristika også har en betydning for, hvilke strategier dimittenderne vil anvende for at entrere på arbejdsmarkedet. Det er derfor interessant at undersøge, hvilke karakteristika ved dimittenderne, som har betydninger for, hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier dimittenderne vælger at følge i deres tro på, at det vil føre dem mere smertefrit igennem transformationen fra dimittend til ansat. Dermed henviser specialets andet undersøgelsesspørgsmål til det mere forklarende element i specialet: *Hvad har betydning for valget af arbejdsmarkedsrettede strategier, når dimittenderne skal finde deres første job?*

Fundene fra første og anden del af specialets analyse skal derpå ligge til grund for det tredje og sidste element i specialet, hvor fokuset vil ligge på sammenhængen mellem de valgte arbejdsmarkedsrettede strategier og efterfølgende beskæftigelsesmæssige situation. Sidste del af specialet og specialets tredje undersøgelsesspørgsmål vil derfor undersøge: *Hvilke strategier fører i højere grad til et job efter endt uddannelse?*

Ovenstående betragtninger munder derfor ud i nedenstående problemformulering:

Hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier anvender dimittender, når de skal finde deres første job, hvad har betydning for valget af arbejdsmarkedsrettede strategier, og hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier fører i højere grad til det første job?

4. Teori

Inden specialets teori præsenteres er det vigtigt at få slået fast, hvad teoriens position eller funktion er i forhold til nærværende speciale. Specialet er ikke et teoritestende speciale. Teorien vil blive brugt som et perspektiv på problemstillingen og til at analysere og diskutere de resultater, der fremkommer i de statistiske analyser. Derfor vil specialets analyse ikke blive formet efter, hvordan specialets teori testes bedst muligt, men af analysens statistiske resultater. Dette betyder, at tilgangen til teorien vil blive formet af tilgængeligheden af datamateriale og de efterfølgende statistiske fremkomster. Der kan argumenteres for, at der begås for meget vold mod teoriens oprindelige udgangspunkt, og at forme teori efter forgodtbefindende ikke er hensigtsmæssig. Blandt andet indeholder datamaterialet ikke nogle af de klassiske målemarkører, såsom forældrenes stillingsbetegnelse, som normalvis anvendes i en Goldthorpesk analyse. I stedet anvendes forældrenes uddannelsesniveau. Dette skisma vil blive diskuteret i operationaliseringen. Desuden skal det påpeges, at specialets problemformulering traditionelt ligger udenfor, hvordan Goldthorpes teori normalvis anvendes, at forklare unges uddannelsesvalg. I stedet vil der blive argumenteret for, at Goldthorpes teori kan udbredes til ikke kun at forklare, hvorfor og hvilke uddannelse de unge vælger, men også forklare, hvilke arbejdsmarkedsorienterede valg de studerende træffer under deres uddannelse. Specialets tanke er, at disse to beslægtede problemstillinger kan forklares ud fra samme teoretiske tankegang.

Efter denne præcisering vil specialets teori, Goldthorpes teori om relativ risikoaversion blive præsenteret.

Klasseteorier og teorier om social differentiering er blevet udfoldet og diskuteret indenfor en række forskellige videnskabelige retninger såsom marxistisk klasseanalyse, konfliktorienteret klasse- og statussociologi hos Weber og Bourdieu, tysk kritisk teori ved Frankfurterskolen, over til funktionalistiske opfattelser af social differentiering hos Parsons, angelsaksisk stratifikationsanalyse ved Goldthorpe og strukturel livsformsanalyse hos Højrup til forskellige poststrukturalistiske udfordringer til teorier om social differentiering (Thomsen 2008:40). Jeg vil i dette speciale koncentrere mig om John Goldthorpes teori om social mobilitet som repræsentant for den mikrosociologiske tilgang til social differentiering, når begrebet social baggrund bliver anvendt i denne opgave. Begrundelsen for dette udfoldes i nedenstående.

Bourdiesk orienterede analyser af det danske uddannelsessystem har øjensynligt været den mest anvendte tilgang til at forklare forskelle i uddannelsesvalg de sidste par årtier i dansk sociologisk forskning (Munk og Thomsen 2013:3). De sidste år er der dog fremkommet uddannelsesanalyser

med et lidt andet fokus, hvori Goldthorpes teori om risikoaversion har inspireret til nye tilgange til feltet (Jæger og Holm 2012:222). Jæger og Holm har bl.a. anvendt Goldthorpes teori i deres forskning. De fandt, at Goldthorpes teori kunne overføres til 90 % af individerne i deres datamateriale, som de kalder ”RRA-konformatister”. De sidste 10 %, som de kalder ”RRA-rebeller”, fulgte ikke logikken i Goldthorpes teori, hvilket de finder skyldes, at individerne har lave kognitive evner og har haft et højt niveau af adfærdsmæssige problemer i deres barndom (Jæger og Holm:2012).

Goldthorpe advokerer for en nyorientering af teorien om social baggrunds betydning for uddannelsesvalg på baggrund af den empiriske viden om de vedvarende sociale forskelle i uddannelsessystemet. Goldthorpes forklaring på den relative klasseforskels stabilitet er hans teori om relativ risikoaversion, som vil blive udfoldet i nedenstående.

4.1. John Goldthorpes teori om relativ risikoaversion

John Goldthorpes teori er inspireret af en moderat form for rationel handlingsteori og mener derfor, at alle sociale fænomener kan og skal forklares som et resultat af handlinger og interaktion mellem individer. Hans teori forsøger at forklare, hvordan makrosociale regelmæssigheder er et resultat af både intentionel og ikke-intentionel handling fra individer og interaktion mellem individer. Endvidere antager han, at sociale strukturelle funktioner ikke er mere end produktet af tidligere handlinger og dets konsekvenser. Goldthorpe antager, at individer har mål, som sædvanligvis bruger alternative midler til at forfølge disse mål i deres valg af handlinger, og har en tendens til i nogen grad at vurdere sandsynlige ulemper og fordele i stedet for hovedløst at følge sociale normer og kulturelle værdier. Goldthorpe formoder også, at individer til en vis grad er viden omkring deres samfund og deres situation i dette samfund, særligt i forhold til muligheder og begrænsninger relativt i forhold til deres mål, i modsat til at være uinformeret eller ideologisk vildledt. Individerne har derfor nogen mulighed for og kapacitet til at agere autonomt og søge deres mål på måder, der er mere eller mindre passende til de situationer som individerne finder sig selv i. Goldthorpe har ingen forestillinger om, at individer altid er bevidste om deres mål og er bevidste om de optimale midler til at forfølge disse mål, eller at individerne altid benytter sig af handlinger, som de ved er rationelle (Goldthorpe 2000:164-166).

4.1.1. Primære og sekundære effekter

Goldthorpe, inspireret af Boudon, opererer med to former for effekter indenfor uddannelsesmobilitet; *primære effekter*, som er udtrykt i sammenhængen mellem børns klasseoprindelse og deres akademiske færdigheder og *sekundære effekter*; som udtrykker i de valg som børn sammen med deres

forældre træffer i deres tid op igennem uddannelsessystemet. Sekundære effekter kan blive påvirket af de primære effekter, da børnenes akademiske færdigheder jo har betydning for, hvilke uddannelsesmæssige valg børn kan træffe, når de skal videre i uddannelsessystemet fra folkeskolen. Det er disse sekundære effekter, strategivalgene, som er omdrejningspunktet i Goldthorpes teori. Goldthorpe ser disse uddannelsesmæssige valg som rationelle, da de reflekterer den evaluering af muligheder og begrænsninger, succes og fiasko, som børnene og deres forældre må gøre sig, når børnenes uddannelsesvalg skal træffes. Denne evaluering er afhængig af variationen af muligheder og begrænsninger, som disse individer i de to forskellige klasser møder og hvilket niveau af ressourcer, der er tilgængelige.

4.1.2. Serviceklassen vs. arbejderklassen

Goldthorpe forstår ”klasser” som fællesskaber af individer og familier som besidder specifikke klassepositioner over tid. Han koncentrerer sig om to former for ”klasser”, *serviceklassen*, såsom administrative og ledelsesmæssige ansatte og *arbejderklassen* som hovedsagligt har manuelt arbejde. Differentiering af de to klasser er afhængig af de ressourcer som klasserne har og de muligheder som er tilgængelige for dem. Serviceklassen ses som bedre stillet end arbejderklassen, da de typisk har en højere indkomst, chance for forfremmelse og bedre karrieremuligheder, højere jobsikkerhed og bedre pensions- og sundhedsordninger. Til disse to klasser er der også koblet to forskellige syn på værdien af uddannelse. Serviceklassen ser uddannelse som en god investering, da uddannelse er med til at opretholde familiens position i samfundet. Derfor er forældre fra denne klasse mere tilbøjelige til at opfordre deres børn til at begynde en videregående uddannelse og støtte op omkring dette valg med et vis tilførsel af ressourcer.

Arbejderklasseforældre har til gengæld en mere reserveret syn på videregående uddannelse. Disse forældre ser uddannelser, som er mindre økonomisk ressourcekrævende og knap som bogligt ambitiøse, som bedre muligheder til at opretholde deres position i samfundet eller endda skabe en opadgående mobilitet i samfundet for deres børn. En stræben efter en videregående uddannelse kan for arbejderklassefamilien blive vurderet til at være for risikobetonet, da dette uddannelsesniveau opleves som at ligge udenfor realistisk rækkevidde og som en risiko der ikke er nødvendig at tage for at opretholde sin status i samfundet. Goldthorpe mener dog ikke, at man kan tilskrive serviceklassen at have større uddannelsesambitioner for deres børn end arbejderklassen, som bl.a. Bourdieu argumenter for. En stræben efter, at børnene skal have mere end en ungdomsuddannelse er for arbejderklassen høje ambitioner, da det vil bidrage til opadgående social mobilitet. Hvorimod et krav om en ungdomsuddannelse og en efterfølgende videregående uddannelse ikke på samme måde opfattes

som høje ambitioner fra middelklasseforældrene, men nærmere som noget forventeligt for ikke at risikere nedadgående social mobilitet. I denne sammenhæng har arbejderklassen derfor højere ambitioner for deres børn end middelklassen, hvis de ønsker, at børnene skal op på samme uddannelsesniveau som serviceklassens børn (Goldthorpe 2000:172-178).

4.2. Kritik af Goldthorpes teori

Erik Jørgen Hansen problematiserer i *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv* Goldthorpes anvendelse af rationel handlingsteori som er baseret på en opfattelse af, at sociale normer spiller en underordnet rolle for uddannelsesvalg i forhold til kalkulationer af fordele og ulemper. Dermed går Hansens kritik generelt på anvendelsen af antagelser om rationelle valg, som ifølge Hansen fører til *“tilbageskridt i bestræbelserne på at etablere troværdige beskrivelser af den samfundsmæssige virkelighed”*. Han begrundet denne kritik med, at begrebet ”det rationelle valg” er hentet fra økonomisk teori, som ofte ikke er bange for at indføre simplificerede og urealistiske forudsætninger. Hansen anerkender derfor slet ikke præmissen for Goldthorpes teori, rationel handlingsteori, som en gyldig baggrund at fremføre sociologiske teorier. Ideen om, at individerne gør sig store beregninger på, hvilke uddannelser, som er mest cost/benefit effektive, kan Hansen ikke genfinde i virkeligheden, da han henviser til, at de fleste unge ikke kan udvælge uddannelse ud fra kommende fremtidig indtægt, men nærmere ud fra, hvad kammeraterne gør, hvad forældrene vil have eller hvad der på valgtidspunktet er prestigefuldt (Hansen 2011:131). Dette er en lignende kritik, som Bourdieu fremfører mod middle-range teoretikere og deres arvtagere som Goldthorpe. Kritikken går på, at middle-range teorierne er baseret på en endimensionel socialontologi, der ikke begriber de komplekse transformationer, der kendetegner relationerne mellem sociale betingelser og dispositioner, hvor sociale forskelle genskabes i uddannelsessystemet gennem reproduktionsstrategier, der overvejende bevarer styrkeforholdene i de felter, som udgør det sociale rum (Benjaminsen:2003).

At Hansen slet ikke anerkender Goldthorpes præmis for at generere teori, gør det svært at gennemføre en konstruktiv diskussion af begge parter argumenter, da en accept af modpartens idegrundlag skal være til stede før en diskussion vil være gavnlig. Dermed kan Hansens standpunkt vurderes som værende for useriøs og ikke egnet til nærmere diskussion. Til gengæld er den teoretiske diskussion imellem Goldthorpe og Bourdieu interessant. Som nævnt i ovenstående beskylder Bourdieu Goldthorpes stand for at være for banale i deres teorigenerering og dermed mistes den kompleksitet som Bourdieu hævder at kunne begribe med hans bud på en ”Grand Theory”. En Goldthorpesk analyse vil i Bourdieus øjne dermed mangle et link til en mere overordnet forståelse af, hvordan indivi-

dernes valg i uddannelsessystemet reproducerer mere overordnede asymmetriske styrkeforhold i samfundet. Goldthorpe mener til gengæld, at de gældende kulturelle teorier, såsom Bourdieus klasse-teori, mangler et mikrosociologisk fundament, da deres antagelser har været, at analyser af makrosociologiske ændringer kunne gennemføres uden en forståelse af målet med og betingelserne for de enkelte individers handlinger. Goldthorpe mener ikke, at de herskende makrosociologiske teorier kan forklare, hvorfor der ikke har været nogen langtidsudvikling imod større lighed i livschancer for individer med forskellig social baggrund, og dette ses ved, at uddannelsessøgningen er steget markant blandt unge fra alle sociale klasser. Denne ekspansion burde ikke have fundet sted, hvis de kulturelle teorier skal tages for pålydende (Hansen 2011:129-130). Tanken om, at individers evalueringer er systematisk influeret af en form for kulturel påvirkning, som Bourdieus teori om kulturel kapital slår på tromme for, mener Goldthorpe ikke er tilfredsstillende nok i denne sammenhæng. Goldthorpe anerkender dog eksistensen af klassestrukturer, altså strukturer af positioner defineret af relationer på arbejdsmarkedet og til produktionsenheder. Han anerkender også, at disse klassestrukturer til en vis grad er hierarkisk ordnet i forhold til de tilknyttede ressourcer og efterstræbelsen efter de positioner som disse ressourcer omfatter (Goldthorpe 2000:183-185).

Goldthorpe og Bourdieus teoretiske diskussion indrammer ganske rammende de svagheder, som de pågældende teorier har og hvordan de i en kombination vil kunne tage højde for mange af disse teoretiske udgangspunkters svagheder. Bourdieus teorier er dog valgt fra i nærværende speciale, da det anvendte datasæt ikke indeholder variable, som kan operationalisere en Bourdieus forklaringsmodel. Dog vil Bourdieu blive bragt på banen i analysen, hvis der alligevel vil blive fundet anslag, der vil kunne blive forklaret ud fra en Bourdieusk optik.

5. Metode

I det følgende præsenteres specialets anvendte metoder og operationalisering. Først præsenteres datasættet som specialets analyse bygger på. Herefter præsenteres specialets analysestrategi, hvorefter analysens variable og valget af de enkelte variable begrundes, og der redegøres for deres funktion i specialets analyse.

5.1. Datapræsentation

Datasættet, som skal anvendes til at besvare specialets problemformulering, er indsamlet af Rambøll Management og produceret af Akademikernes Centralorganisation (AC) som i efterår 2009 udførte en undersøgelse af kandidatstuderendes og nyuddannedes jobfokus. Undersøgelsen var et

samarbejde mellem AC, alle danske universiteter samt de videregående uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet. Målet med initiativet var at undersøge, hvordan man kan lette nyuddannedes vej til det første akademiske job. Undersøgelsens formål var at belyse betydningen af de studerendes og de nye kandidaters trufne og ubevidste valg, samt hvad der skete i deres studietid og hvilken betydning fik de trufne eller ubevidste valg. Undersøgelsen skulle bidrage med viden, der kan gøre det muligt at nedbringe den til enhver tid værende dimittendledighed ved at forbedre sammenhængen mellem studieliv og arbejdsliv for de nyuddannede akademikere, der hvert år skal finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Undersøgelsen fokuserede på denne gruppe, deres arbejde samt det at få en god start på arbejdslivet.

Udvælgelsesproceduren af respondenterne var ved simpel tilfældig udvælgelse og dataindsamlingsmetoden foregik via et strukturerede spørgeskema på 62 spørgsmål udsendt via post. Indsamlingsperioden strakte sig over 4 måneder fra 01-08-2009 til 30-11-2009. Stikprøven består af kandidatstuderende og dimittender fra 14 af Danmarks længere videregående uddannelsesinstitutioner. I alt blev 5049 respondenter kontaktet og 3051 respondenter har svaret, hvilket svarer til en svarprocent på 40 %. Når de kandidatstuderende sorteres fra består det anvendte datasæt af svar fra 2269 respondenter. Heraf er de 1903 medtaget i den kommende analyse, da 366 respondenter har mange manglende svar. Respondenterne fordeler sig med 59 % af dimittenderne, som er beskæftiget og 41 % af dimittenderne er ledige. Denne variabel, som måler dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse, vil blive brugt som passiv variabel i den kommende korrespondance- og klyngeanalyse, og som afhængig variabel i den kommende multiple regressionsanalyse.

	Kandidatstuderende	Dimittender	I alt
Bruttostikprøve	2003	3582	5585
Respondenter som falder uden for målgruppen	277	262	539
Gyldig bruttostikprøve	1746	1120	5046
Ingen kontakt	642	979	1621
Kan ikke træffes inden for undersøgelsesperioden	36	52	88
Ønsker ikke at deltage	80	90	170
Sprogproblemer	14	6	20
Delvis besvarelse	25	67	92
Andet	4	0	4
Gennemført besvarelse	925	2126	2051
Svarprocent	54 %	64 %	61 %

5.2. Analysestrategi

Specialets analyse vil være struktureret på følgende måde: først gennemføres en multipel korrespondanceanalyse, hvor dataets underliggende dimensioner, principalakserne, vil blive beskrevet for på denne baggrund at validere klyngerne i den efterfølgende klyngeanalyse. Dernæst følger klyngeanalysen, som konstruerer, på baggrund af de fremkommende principalakser i MCAen, en række klynger som repræsenterer de forskellige arbejdsmarkedsrettede strategier dimittender bruger i jagten på deres første job. Disse klynger vil også afdække, hvilke karakteristika der har betydning for hvilke strategier. Disse klynger vil til sidste blive den forklarende del af en multipel logistisk regressionsanalyse som uafhængige variable, som vil undersøge de arbejdsmarkedsrettede strategiers betydning for regressionsanalysens afhængige variabel, ledig eller beskæftiget dimittend.

5.2.1. *Multipel korrespondanceanalyse*

Multipel korrespondanceanalyse(MCA) er en multivariatisk statistisk metode til at analysere sammenhænge mellem kategoriserede variable i krydstabeller. En MCA er et velegnet og fleksibel analyseværktøj til at udforske strukturer og reducere kompleksitet i store og komplekse datamaterialer (Jæger 2003:1+11). Metoden har lighedspunkter med faktoranalyse, men udviklet til analyser af kategoriserede variable. Desuden giver metoden mulighed for at bevare individerne i analysen. Metoden benytter sig af beregninger ved hjælp af lineær algebra, der fremstiller vægtede geometriske forskelle, χ^2 -afstande. Metoden fokuserer på helheden af relationer mellem alle modellens variable/individer, så der kan skabes et ”strategirum” (Le Roux 2010:1-2). På denne måde adskiller MCA sig fra andre statistiske analyser ved at være eksplorativ i sin tilgang. I en MCA arbejdes der mere induktivt end deduktivt, idet metoden ikke nødvendigvis fordrer, at der arbejdes med meget specifikke hypoteser om årsagssammenhænge. Metoden adskiller sig fra regressionsanalyser, der tester hypoteser om kausale sammenhænge, ved i stedet at fokusere på de strukturer og mønstre der findes i det pågældende datamateriale (Jæger 2003:10).

MCAen omdanner data til punkter ved hjælp af vektorer, som spreder individerne langs en række dimensioner, som tilsammen danner en sky af punkter i et mangedimensionelt rum. Den samlede spredning i punktskyen betegnes som korrespondanceanalysens inert. De mange dimensioner reduceres til et meningsfuldt antal dimensioner, som udtrykkes på baggrund af akserne i et koordinatsystem. Reduktionen af de mange dimensioner er nødvendig, da det ikke er muligt at visualisere mere end tre dimensioner af gangen på et todimensionalt plan. Ved denne reduktion går der information tabt, hvilket bør begrænses mest muligt. Målet er at finde et rum eller en akse, der fanger det fler-

dimensionelle rum bedst muligt ved at opfange så meget af den samlet inertie på så få dimensioner som muligt (Høyen 2010:33-3).

I MCAen skelnes der mellem aktive og passive variable, hvor aktive variable skaber rummet, og de passive variable kan indsættes som supplementærpunkter, der ikke påvirker konstruktionen af rummet (Jæger 2003:9). De aktive variable udgør i dette speciale de variable, der indfanger, hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier dimittender anvender for at få deres første job og supplementærpunkterne er i denne henseende respondenternes sociale og individuelle karakteristika, såsom alder, køn, uddannelse og forældres uddannelsesniveau.

Den samlede varians i en MCA er relateret til forholdet mellem antallet af spørgsmål og antallet af svarkategorier. Derfor beregnes først den overordnede varians i skyen, givet ved formelen: $(K/Q)-1$, K er antal svarkategorier og Q er antal spørgsmål medtaget i analysen. Herefter beregnes spørgsmålenes bidrag til den overordnede sky, givet ved formelen: $Ctrl_q = (Kq-1)/(K-Q)$, Kq er antallet af kategorier i spørgsmålet q, K er det samlede antal kategorier og Q er det samlede antal spørgsmål. I en MCA er der en tendens til, at den samlede varians der angives ved de første principalakser underdrives kraftigt. Derfor anbefales det, at der udregnes et mere retvisende mål, modificeret varians, givet ved formelen:
$$\lambda'_e = \frac{Q}{Q-1} \lambda_e^2 (\lambda_e^2 - \bar{\lambda})^2$$

Her er Q det totale antal aktive variable og λ repræsenterer gennemsnittet af egenværdierne (som også kan udtrykkes $1/Q$). Herefter divideres hver af de omregnede egenværdier med summen af de omregnede egenværdier (Le Roux og Rouanet 2010:39).

Efter analysen af det "strategirummet" i korrespondanceanalysen, foretages der på baggrund af MCAens resultater en klyngeanalyse.

5.2.2. Klyngeanalysen

Klyngeanalysen konstruerer på baggrund af de principalakser der fremkommer ved MCAen en række klynger i forhold til de aktive variable. Klyngeanalysen er en metode til at gruppere individerne på baggrund af mønstre i deres svar på udvalgte variable. En klynge er en gruppe af individer der internt ligner hinanden mest muligt og eksternt adskiller sig mest muligt fra individer i andre grupper (Aldenderfer og Blashfield 1984:7). Metoden giver mulighed for at lave ideal- og typebeskrivelser. Man kan lave klyngeanalyse på alle typer data, nominel-, ordinal- og intervaldata. Fordele ved at kombinere korrespondanceanalysen og klyngeanalysen er, at ved brug af store mængder data, kan en MCA være svær at skabe overblik med. Klyngeanalysen kan afhjælpe de ofte kom-

plekse resultater en korrespondanceanalyse kan resultere i ved at gruppere individerne i klynger på tværs af MCAens underliggende dimensioner. Fordelen ved at kombinere de to metoder er, at klyngeanalysen kan på baggrund af MCAen fremstille de væsentligste underliggende dimensioner. Klyngeanalysen tager derfor udgangspunkt i al variansen ift. end MCAen, og samtidig fremstilles der nogle klynger, som kan beskrives med hensyn til både størrelse og sociale karakteristika. Endvidere kan MCAen og klyngeanalysen validere hinanden gensidigt ved at sammenligne klyngerne med de væsentlige dimensioner fra MCAen.

I specialets analyse benyttes hierarkisk klyngeanalyse, der på baggrund af et opstillet mål konstruerer et entydigt hierarki for sammenlægning eller splittelse af grupperne af individer. Den agglomerative fremgangsmåde, som her benyttes, starter ved de individuelle cases og grupperer individer og klynger til der kun er en stor klynge (Aldenderfer og Blashfield 1984:35)

Som kriterium for sammenlægning af klyngerne benyttes ”Wards Kriterium”, der efterstræber at minimere den interne varians i klyngerne, hvilket også gør, at den eksterne varians maksimeres, givet ved formlen:
$$\delta(c, c') \frac{f_c f_{c'}}{f_c + f_{c'}} (M^c M^{c'})^2 \delta(c, c')$$

$\delta(c, c')$ er et variansindeks for to klasser c og c' givet af bidraget fra den interne varians mellem de to klyngers gennemsnitspunkt M_c og $M_{c'}$. F angiver den relative frekvens, som en funktion af afstand og vægt. Spring i variansindekset er udgangspunkt for valget af antal klynger og desuden skal klyngerne være af passende størrelse med mindst 5 procent af individerne i hver klynge og helst ikke mere end 50 procent. Desuden skal klyngerne give mening at fortolke (Le Roux og Rouanet 2004:109).

5.2.3. Multipel logistisk regressionsanalyse

En multipel logistisk regression gør det muligt at elaborere for flere forklarende mellem- og bagvedliggende variable, samtidig med at der testes for mulige sammenhænge mellem disse variable. På denne baggrund er det derfor muligt at opstille og teste komplekse statistiske modeller som kan bidrage med viden om sammenhængen mellem dimittendernes anvendte arbejdsmarkedsrettede strategier i jobsøgningen og deres beskæftigelsesmæssige situation. En multipel logistisk regressionsanalyse fordrer at den afhængige variabel er dikotom, da udfaldet kun kan bestå af to værdier 0=beskæftiget og 1=ledig (Agresti og Finlay 2009:483).

Samlet formel for den multiple logistiske regressionsmodel:

$$\text{logit}[P(y = 1)] = \alpha + \beta x = \text{logit}[P(\text{beskæftigelsessituation})] = \alpha + \beta \text{arbejdsmarkedsrettede strategier}$$

I formelen angiver α skæringen med y-aksen og β -værdierne angiver hældningskoefficienterne for de forskellige forklarende variable, de arbejdsmarkedsrettede strategier (Agresti og Finlay 2009:488).

For at vurdere hvilken af de arbejdsmarkedsrettede strategier som har betydning for ledighed eller beskæftigelse, vil odds-ratio og dennes p-værdi være målet for, om nogle af disse arbejdsmarkedsrettede strategier(klynger) har negativ eller positiv betydning for, om dimittenderne er ledige eller beskæftigede, samt hvor stor påvirkningen er.

Samlet odds-ratio formel for regressionsmodellen:

$$P(y = 1) = \frac{e^{\alpha + \beta x}}{1 + e^{\alpha + \beta x}} = P(\text{beskæftigelsessituation}) = \frac{e^{\alpha + \beta \text{arbejdsmarkedsrettede strategier} + \beta \text{baggrundsvariable}}}{1 + e^{\alpha + \beta \text{arbejdsmarkedsrettede strategier} + \beta \text{baggrundsvariable}}}$$

Denne formel udregner, hvad chancen er for, at de uafhængige variable, de arbejdsmarkedsrettede strategier, påvirker den afhængige variabel, dimittendernes arbejdsmarkedssituation, og i hvor høj grad, samtidig med at de andre uafhængige variable holdes konstant. Odds ratio benævner hvor stor over- eller undersandsynligheden for risiko er. Odds ratio på over 1 angiver højere risiko, mens odds ratio på under 1 angiver en lavere risiko. Eksempelvis angiver oddsratio på 4, at der er 4 gange så store odds for en hændelse, hvis man sammenligner med referencekategorien (Agresti og Finlay 2009:491).

En *Hosmer-Lemeshow Test* kan vurdere, hvor godt de konstruerede regressionsmodel passer til data. Hvis testværdien er større end 0,05, dvs. ikke er signifikant, passer modellen til data. Denne test er tilsvarende en χ^2 test og har derfor også dennes ulemper. Testen kan kun fortælle om modellen passer til data eller ej, ikke i hvor høj grad den passer til. Derfor anvendes pseudo R^2 -værdien *Nagelkerke* også som måleværdi, for at kunne vurdere den logistiske models samlede forklaringskraft. Nagelkerke antager værdier mellem 0 og 1, hvor værdien 1(100 %) angiver en perfekt model og 0(0 %) en model som ikke forklarer noget af variansen i den afhængige variabel. Nagelkerke kan dog ikke sidestilles fuldstændigt som en R^2 -værdi, som tilfældet er for lineær regression, idet værdien er afhængig af den opstillede models kompleksitet, altså hvor mange variable modellen sætter i spil (Treiman 2009:308-309).

En regressionsanalyse underbygges af et statistisk begrebsapparat, hvor hypoteser og kausale relationer afprøves og teoretiske modeller testes statistisk. Ved at kombinere den eksplorative tilgang via korrespondance- og klyngeanalysen, som forsøger at identificere typiske mønstre i datasættet, med den hypotetiske deduktive tilgang via den logistiske regressionsanalyse, som forsøger at eliminere

alternative forklaringer ved at elaborere, tages der højde for de forskellige statistiske metoders svagheder. Korrespondance- og klyngeanalysens mere naturlige og organiske tilgang, hvor flere variables indbyrdes styrkeforhold opretholdes, medtages i de konstruerede klynger, som er regressionsanalysens svaghed, at den adskiller de valgte variables interne og eksterne styrkeforhold op i kunstige teorikonstruerede enheder. Regressionsanalysen sikrer til gengæld, at kausalitetsforholdet i problemstillingen bliver testet, som er korrespondance- og klyngeanalysens svaghed. Dermed supplerer de to former for tilgange til en problemformulering hinanden godt, og styrker analysens validitet.

Denne metodekombination vil give mere nuancerede resultater i analysen. Resultaterne vil øjensynligt vise, at der findes flere og mere komplekse sammenhænge i forhold til, hvilke arbejdsmarkedsstrategier dimittenderne vælger, og hvad der har betydning for valget af strategi, end hvis der kun bliver anvendt én af de statistiske metoder. Især dimittendernes baggrundsfaktorer kan vise sig at have flere og mere sammensatte betydninger for dimittendernes valg af strategi, når de kombineres med andre målefaktorer. Endvidere vil det give et mere facetteret billede af, hvad der har betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation.

5.3. Forskningsdesign

Det primære formål med et forskningsdesign er at sikre, at den indsamlede viden kan besvare problemformuleringen så godt som muligt. Specialets forskningsdesign er inspireret af tværsnitsdesignet, der ikke fordrer nogen bestemt dataindsamlingsmetode. Det essentielle i tværsnitsdesignet er, at det indsamlede data muliggør en systematisk sammenligning mellem respondenterne. Valget af dataindsamlingsmetode afhænger derfor af mange faktorer, såsom stikprøvestørrelse, spredning af respondenternes besvarelser, tid og ressourcer tilgængeligt og forskningsemnets følsomhed og kompleksitet. Den mest oplagte indsamlingsmetode er det strukturerede spørgeskema, som dette speciales datamateriale også bygger på, da denne metode gør det muligt at indsamle en stikprøve i passende størrelse, med en passende spredning på bestemte nøglevariable, så sikre og akkurate resultater kan frembringes. Eftersom specialets empiri består af allerede indsamlet og dermed sekundær empiri, er en væsentlig del af forskningsdesignet derfor allerede givet på forhånd (DeVaus 2001: 187-192).

5.3.1. Tværsnitsdesignet

Specialet er som nævnt inspireret af tværsnitsdesignet. Tværsnitsdesignet er kendetegnet ved tre specifikke karakteristika. Specialet indeholder ikke en tidsdimension, da dataet er indsamlet på én

gang inden for et bestemt tidsrum. En længdesnitsundersøgelse af, hvordan dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier varierer over tid fra start til slut på studiet, samt en undersøgelse af, om der ses en forskel i erhvervsfrekvensen, indkomst osv. over tid afhængig af, hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier dimittender anvender, vil være et plus. Dette vil bestemt kunne tilføje en yderlig forklarende dimension til specialet, som dog ikke er mulig med nærværende datamateriale. Et andet karakteristika ved denne designtype er, at datasættet ikke indsamler resultatet af en evt. intervention, men indfanger forskelligheder i stikprøven, som allerede eksisterer blandt respondenterne. Det stemmer godt overens med projektets intension, da det er denne allerede eksisterende forskellighed i valget af arbejdsmarkedsrettede strategier blandt dimittenderne, som er interessant for projektets problemstilling. Tredje karakteristika er, at stikprøvens grupperinger karakteriseres ud fra dets uafhængige variable, og derfor er man nødt til at sammenligne grupper, som i sin natur kan være meget heterogene. Derfor kan det være svært at vide, om variationerne i den afhængige variabel er pga. påvirkningen fra den uafhængige variabel eller andre relaterede forskelligheder i grupperne (DeVaus 2001:170-173). Det er i denne sammenhæng, at en MCA og klyngeanalyse kommer til sin ret, da disse to former for statistiske metoder finder sin styrke ved at begribe datamaterialets forskelligheder og variationer uden at være bundet op på specifikke hypoteser omkring årsagssammenhænge.

5.3.2. Intern validitet

Tværsnitsdesign har desuden problemer med kausaliteten pga. den manglende tidsdimension og at det ikke er muligt at teste for alle alternative forklaringer på fundne sammenhænge. For at sikre den interne validitet er det derfor vigtigt at sikre kausaliteten i de konklusioner, som drages i analysen. Associationen mellem social baggrund og individets adfærd på arbejdsmarkedet og i uddannelses-sammenhænge er teoretisk funderet i Goldthorpes teori. Kausalitetsretningen er også sikret, da social baggrund og andre baggrundsvariabler, såsom køn, etnicitet og alder, i deres natur alle er uafhængige variable, og retningen på sammenhængen er derfor allerede givet. Endeligt kan kausaliteten sikres ved at eliminere, at variationen i den afhængige variabel skyldes andre bagvedliggende forklaringer, i det sammenhængen bliver testet ved at elaborere for evt. alternative forklaringer. Det er dog ikke muligt at elaborere for alle alternative forklaringer, da nogle forklaringer ikke kan indfanges empirisk via en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse. Derfor kan alternative forklaringer søges i relevant teori, tidligere bedrevet forskning og/eller kvalitativ indsamlet data, som vil kunne forklare sammenhænge og ikke-sammenhænge, som en tværsnitsdesignet analyse ikke kan (DeVaus 2001:176-184). Hvis ikke Goldthorpes teori ikke kan give fyldestgørende forklaringer på de fundne

sammenhænge, vil det derfor være relevant at inddrage anden sociologisk teori. Denne vurdering vil foregå ad hoc ned igennem analysen og en eventuel sekundær anvendt teori vil blive præsenteret i analysen, hvis det findes relevant.

5.3.3. Konsekvenser ved at anvende sekundært empiri

At specialet bygger på sekundær empiri er der knyttet både fordele og ulemper til. Af ulemper kan nævnes, at sekundære data sjældent passer helt på den problemstilling, der ønskes belyst. For at indfange de oplysninger, der netop er omdrejningspunktet for dette projekt, gives det bedste resultat ved selv at indsamle data. Denne ulempe skal dog opvejes med de problemer, der kan være ved selv at foretage dataindsamling. Det er svært at indsamle datasæt, der er store og repræsentative nok til, at de kan anvendes til videre analyse. Det anvendte datasæt har mange variable som kan være med til at besvare specialets problemformulering. Dog har datamaterialet også betydelige mangler, som vil blive udfoldet i nedenstående.

Da det anvendte datamateriale er sekundært og indsamlet med et andet fokus for øje, er der flere aspekter af specialets problemformulering, som ikke kan undersøges. De fire valgte temaer i operationaliseringen er derfor valgt ud fra, hvad der har kunnet lade sig gøre med det til håndværende datamateriale, hvilket gør, at specialets analyse dermed struktureres ud fra, hvad der er muligt, ikke hvad specialets valgte teori dikterer og er derfor meget empiristytet. Det gør også, at flere teoretiske tilgange til specialets problemstilling, såsom Bourdieus teori om kapitalformer, ikke kan testes, da datamaterialet mangler variable, som kan belyse disse teories tilgang til problemstillingen.

Variable som åbenlyst mangler i datamaterialet er bl.a. en bopælsvariabel, som i tidligere undersøgelser har vist at have betydning for dimittendernes søgeadfærd. Endvidere mangler der oplysninger omkring dimittendernes vurdering af egen indsats under studierne, såsom egenvurderede evner, kompetencer og arbejdsindsats som supplement til det objektive karaktermål, som vil kunne have givet en mere nuanceret billede af de studerendes studieindsats. Endvidere mangler der oplysninger omkring de studerendes indsats for aktivt at skabe sig et relevant netværk under studierne. Desuden mangler der flere oplysninger omkring dimittendernes kulturelle og økonomiske baggrund, såsom bl.a. graden af kulturel påvirkning i barndomshjemmet, samt forældrenes indkomst og stilling, hvis Bourdieus teori om kapitalformer skal kunne operationaliseres tilfredsstillende.

5.4. Videnskabsteoretiske overvejelser

Et projekts videnskabsteoretiske udgangspunkt har betydning for måden, hvorpå viden indsamles og behandles. Dette afsnit har derfor til formål at belyse de videnskabsteoretiske overvejelser, som

specialet bygger på. Specialet finder inspiration i den videnskabsteoretiske retning kritisk realisme. I det følgende vil den kritiske realismes grundtræk blive præsenteret og konkretiseret i forhold til specialets problemstilling.

5.4.1. *Den transitive og intransitive dimension*

Den kritiske realisme skelner mellem to dimensioner af videnskaben, *den transitive dimension*, der handler om den viden om verden, som er til stede på det givne tidspunkt og *den intransitive dimension*, som omhandler de objekter som videnskaberne har til formål at genere viden om. På baggrund af den transitive dimension kan kritisk realismes epistemologi udtrækkes, som hævder, at det er muligt at opnå viden om virkeligheden gennem en variation af metoder og teorier, men al viden er fejlbarlig og er altid åben for justering. Produktionen af ny viden bygger dynamisk videre på og omdanner allerede frembragt viden, hvorved viden kan betegnes som værende en vedvarende social aktivitet, et socialt produkt, som individer må genskabe og omdanne for at kunne bruge den i deres egne kritiske udforskninger. Vidensdannelse er derfor en historisk betinget og menneskelig aktivitet, som indgår i komplekse sociale sammenhænge i relationer til andre aktiviteter og sammenhænge i den sociale verden (Nielsen og Buch-Hansen 2005:21).

Den kritiske realismes ontologi finder sin rod i den intransitive dimension, der hævder, at virkeligheden eksisterer uafhængigt af vores bevidsthed om den. Så selvom videnskabens forståelse af virkelighedens objekter ændrer sig, ændrer det ikke objektet. Det er denne objektive virkelighed som kan forsøges beskrevet via en kritisk realistisk tilgang til videnskab. Den intransitive dimension er den mest interessante for den kritiske realisme, da det er objekterne i virkeligheden, som er de kontingente interessante fænomener, ikke viden om disse fænomener, som kan ændre sig over tid (Nielsen og Buch-Hansen 2005:21). Dermed er det vigtigt at have in mente, at de strukturelle forklaringsmodeller for de individuelle arbejdsmarkedsrettede strategiers succes og fiasko, som specialets analyse leder efter, er meget foranderlige og ændrer sig hurtigt over tid, hvilket den kritiske realisme ikke nødvendigvis er i modstrid med. Desuden bliver forholdet til hvilke metoder og teorier, som kan anvendes, også meget åbent og afhænger af deres mulige forklaringskraft, da man kun kan tilnærme sig fænomener på forskellige måder og nærme sig en forklaring, men ikke finde den absolutte sandhed.

Som den kritiske realismes epistemologi fordrer, bør ny viden og perspektivering bygges på et fundament af allerede eksisterende viden. Dette speciale ønsker at bidrage med ny viden omkring hvilke strategier dimittender anvender for at entrere arbejdsmarkedet, hvad der har betydning for

disse strategier, og hvilket resultat der i sidste ende kommer ud af den valgte strategi, da der allerede er viden om, at hvis de studerende ikke klarer denne transformation forholdsvis glat, har det betydning for både den enkelte dimittends økonomi og samfundsøkonomien i mange år frem. Som påvist i indledningen er specialets problemstilling allerede blevet behandlet ud fra et køns-, bopæls- og etnicitetsperspektiv, og det er derfor interessant at bygge videre på denne viden ved at inddrage dimittendernes sociale baggrund som mulig forklaringsdeterminant på, hvorfor nogle dimittender klarer sig bedre end andre i konkurrencen om det første job efter endt dimension. Indsamlingsmetoderne og den anvendte teori er ud fra den kritiske realismes ontologi kun afhængig af, om det kan bidrage med ny viden omkring det objekt der undersøges, ikke hvilken slags viden, der fremdrages dvs. om det er beskrivende, forklarende eller normative i sit væsen og hvordan det fremdrages, altså om det er af kvalitativ eller kvantitativ art. (Nielsen og Buch-Hansen 2005:21-22). Dette passer godt til, at specialet ønsker at anvende en vifte af forskellige statistiske metoder til at afdække specialets problemformulering, og at specialets teori om social baggrunds betydning for uddannelsesvalg er et nyt og frisk pust i forhold til de sidste mange års fokus på kulturelle teories forklaringskraft, med Bourdieu i spidsen, i forhold til hvordan menneskelig social adfærd skal forklares.

5.4.2. *Det virkelige, det faktiske og det empiriske domæne*

Den kritiske realisme bygger på tesen om, at virkeligheden indeholder tre domæner, *det empiriske domæne*, som består af vores erfaringer og observationer, *det faktiske domæne*, som består af de fænomener der eksisterer, samt alle de begivenheder, der finder sted, uanset erfaringsniveau og *det virkelige domæne*, der består af ikke direkte observerbare strukturer og mekanismer, som under visse omstændigheder understøtter og forårsager begivenheder og fænomener indenfor det faktiske domæne. Det virkelige domæne er det interessante for den kritiske realisme. Det er det virkelige domæne, der skaber fænomenerne i det faktiske domæne, som der kan gøres erfaring om i det empiriske domæne (Nielsen og Buch-Hansen 2005:24-26).

I dette speciale vil det empiriske domæne indgå som observationerne i det kvantitative datamateriale. Det faktiske domæne vil udgøres af de begivenheder og fænomener, der studeres – med andre ord vil det faktiske domæne indeholde beskrivelser af respondenternes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier og hvordan påvirkningen fra dimittendernes sociale baggrund ses i dette valg. Det virkelige domæne, som er i fokus hos den kritiske realisme, vil i dette speciale tage form som de strukturer og mekanismer, som udgør sammenhængen mellem respondenternes sociale baggrund og dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier og resultatet af disse valgte strategier, som der indsamles erfaring om på det empiriske domæne.

6. Operationalisering

I operationaliseringen tilnærmes nærværende speciales begreber, der indgår i problemformuleringen. Dette vil ske i udgangspunkt i Goldthorpes teori om relativ risikoaversion og tidligere forskning, som er beskrevet i dette speciales litteraturreview. Denne operationalisering skal skildre, hvordan problemformuleringen måles, ud fra de mulige variable, der er til rådighed i det empiriske data. Først vil analysens aktive variable blive præsenteret. Dernæst følger en præsentation af de passive variable, som indeholder analysens to sociale baggrundsvariable, fars og mors uddannelsesniveau samt de resterende baggrundsvariable.

6.1. Aktive variable

For at kunne besvare første del af specialets problemformulering; *Hvilke strategier anvender dimittender, når de skal finde deres første job?* anvendes et batteri af flere variable, som griber problemformuleringen an fra forskellige temaer. Det vil blive belyst, hvilke overvejelser som dimittenderne har gjort sig ift. 1) deres fremtidige arbejdsliv, 2) beskæftigelsesmuligheder som styrende for deres til- og fravalg af og under deres uddannelse, 3) arbejdsmarkedsorienterede praksis, og til sidst 4) jobsøgningsadfærd.

6.1.1. Overvejelser og afklaring omkring fremtidigt arbejdsliv

Første tema gøres målbar ud fra seks forskellige variable, som måler om og hvornår dimittenderne i deres uddannelsesforløb begyndte at have overvejelser og afklaring omkring deres fremtidige arbejdsliv, samt om de vurderer, at deres uddannelse har rustet dem til deres fremtidige arbejdsliv.

Munk og Thomsen finder, i anvendelsen af Goldthorpes teori, en forskel blandt arbejder- og middelklassestuderende i forhold til deres uddannelsesstrategier og risikovurderinger. Undersøgelsen finder, at studerende fra arbejderhjem i langt højere grad vælger deres uddannelse ud fra jobsikkerhed efter endt uddannelse i forhold til de mere privilegerede studerende, som i højere grad har valgt deres uddannelse ud fra interesse. Munk og Thomsen forklarer dette med, at arbejderstuderende, som vælger en uddannelse ud fra jobsikkerhed efter endt uddannelse, i højere grad benytter sig af en uddannelsesstrategi, hvor risikovurderinger i forhold til mange aspekter af deres uddannelsesliv er en stor del af denne strategi. Munk og Thomsen mener, at dette grunder i, at arbejderstuderende allerede ved at vælge en videregående uddannelse har måttet risikovurdere denne beslutning og har måttet tage en større risiko end de studerende fra mere privilegerede hjem (Munk og Thomsen:2013).

Desuden finder Thomsen, at de studerende har forskellige overvejelser omkring deres uddannelsesvalg og studiestrategier. Thomsen finder, at studerende fra uddannelsesfremmede hjem i højere grad orienterer sig mod uddannelser, hvor uddannelseskulturen ikke fordrer, at de studerende skal investere hele deres liv i uddannelsen, samt at et klart fagligt indhold i uddannelsen, og at der ifølge Thomsen kan identificeres konkrete og tydelige beskæftigelsesmuligheder efter endt uddannelse. Disse studerende har typisk instrumentelle uddannelsesstrategier, hvor de tidligt orienterer sig mod det arbejdsliv, som er formålet med uddannelsen. Thomsen finder til gengæld, at studerende fra middelklassen ikke har en instrumentel tilgang til uddannelse, hvor uddannelse er et middel til et mål, men ser dannelsesprojektet i uddannelsen som det vigtigste (Thomsen:2009).

Ifølge en rapport fra karrierecenteret på Aalborg Universitet ses også en kønnet forskel i dimittendernes overvejelser omkring deres fremtidige arbejdsliv. Før uddannelsens start ses en ubetydelig forskel på graden af mænd og kvinders overvejelser om, hvilket job uddannelsen skal føre til. Undervejs i uddannelsen og umiddelbart før dimissionen er der en lille forskel, hvor en større andel af kvinder end mænd i høj grad gør sig tanker om deres fremtidige karriere. Efter dimissionen er der en markant forskel, idet 14 % flere kvinder end mænd i høj grad overvejer, hvilket job uddannelsen skal føre til, flere mænd end kvinder svarer, at de i nogen grad eller slet ikke overvejer karrieremuligheder. Rapporten peger på, at årsagen hertil kan være, at flere mænd end kvinder får job, inden de er færdige med deres uddannelse (Karrierecenteret:2011).

I tråd med denne logik vil der i analysen kunne ses en skillelinje imellem de dimittender, der svarer ”i høj grad” eller ”i nogen grad” til, at de har haft overvejelser omkring job og karriere, overfor de dimittender, der svarer ”i mindre grad” og ”slet ikke”.

Spørgsmål	Svarkategori
1. I hvilken grad gjorde du dig overvejelser om job og karriere på følgende tidspunkter? <i>- Før du startede på bacheloruddannelsen</i>	1. I høj grad (10 %) 2. I nogen grad (26 %) 3. I mindre grad (44 %) 4. Slet ikke (20 %)
2. I hvilken grad gjorde du dig overvejelser om job og karriere på følgende tidspunkter? <i>- I løbet af bacheloruddannelsen</i>	1. I høj grad (11 %) 2. I nogen grad (42 %) 3. I mindre grad (38 %) 4. Slet ikke (9 %)
3. I hvilken grad gjorde du dig overvejelser om job og karriere på følgende tidspunkter? <i>- I løbet af kandidatuddannelsen</i>	1. I høj grad (49 %) 2. I nogen grad (41 %) 3. I mindre grad (8 %) 4. Slet ikke (1 %)
4. I hvilken grad gjorde du dig overvejelser om job og karriere på	1. I høj grad (86 %)

følgende tidspunkter? - Umiddelbart efter dimission	2. I nogen grad (7 %) 3. I mindre grad (3 %) 4. Slet ikke (4 %)
5. Hvor afklaret var du om, hvilke job du ville søge for at få dit første job, da du afsluttede din kandidatuddannelse?	1. I høj grad (37 %) 2. I nogen grad (39 %) 3. I mindre grad (18 %) 4. Slet ikke (6 %)
6. I hvilken grad mener du, at din uddannelse overordnet set har rustet dig til at få dit første job	1. I høj grad (34 %) 2. I nogen grad (40 %) 3. I mindre grad (18 %) 4. Slet ikke (7 %)

6.1.2. Beskæftigelsesmuligheder som styrende for til- og fravalg under uddannelsen

Andet tema gøres målbar ud fra fem forskellige variable. Her måles på, hvilke til- og fravalg dimittenderne har gjort før og under deres uddannelse i forhold til at øge deres fremtidige beskæftigelsesmuligheder.

Første variabel måler på, i hvilken grad de efterfølgende beskæftigelsesmuligheder var styrende for dimittendens valg af uddannelse. I Goldthorpes optik burde det være arbejderbørnene, som scorer højt i forhold til at have gjort sig overvejelser omkring efterfølgende beskæftigelse, som styrende for valg af uddannelse, da, det er arbejderbørnene, som er mere risikoaverse i deres tilgang til uddannelse end deres lige fra serviceklassen. Et forventet afkast, såsom efterfølgende beskæftigelse, får cost/benefit-analysen af videre fortsættelse i uddannelsessystemet, mellem den unge og dennes forældre, til at virke mindre risikobetonet, end hvis der ikke var et målbart og reel resultat at forholde sig til.

Arbejderbørn burde derfor i højere grad svare ”i høj grad” eller ”i nogen grad” til, at de har valgt deres uddannelse ud fra den efterfølgende beskæftigelse, og børn fra serviceklassen burde i højere grad svare ”i mindre grad” og ”slet ikke”.

Samme logik bør gøre sig gældende ved de fire sidste variable. Her burde der også ses en forskel mellem arbejderbørnene som i højere grad træffer uddannelsesvalg ud fra de efterfølgende beskæftigelsesmuligheder ved at svare ”i høj grad” og ”i nogen grad” og serviceklassebørnene burde i højere grad svare ”i mindre grad” eller ”slet ikke”.

Spørgsmål	Svarkategori
1. I hvilken grad har gode efterfølgende beskæftigelsesmuligheder været styrende for dit valg af uddannelse?	1. I høj grad (9 %) 2. I nogen grad (26 %)

	3. I mindre grad (32 %) 4. Slet ikke (32 %)
2. I hvilken grad har du foretaget følgende tilpasninger af din uddannelse for at øge dine fremtidige beskæftigelsesmuligheder? - Valgt fag/emner der retter sig mod den beskæftigelse, du ønskede, da du blev færdig med studiet?	1. I høj grad (31 %) 2. I nogen grad (36 %) 3. I mindre grad (16 %) 4. Slet ikke (17 %)
3. Har du valgt at skifte uddannelsesretning mellem bachelor og din kandidatuddannelse for at øge dine fremtidige beskæftigelsesmuligheder?	1. Nej (91 %) 2. Ja (9 %)
4. I hvilken grad har du foretaget følgende tilpasninger af din uddannelse for at øge dine fremtidige beskæftigelsesmuligheder? - Supp. din uddannelse med fag på andre uddannelser, der retter sig mod den beskæftigelse, du ønskede, da du blev færdig med studiet?	1. I høj grad (10 %) 2. I nogen grad (15 %) 3. I mindre grad (16 %) 4. Slet ikke (58 %)
5. I hvilken grad har du foretaget følgende tilpasninger af din uddannelse for at øge dine fremtidige beskæftigelsesmuligheder? - Har valgt et speciale-/afgangsemne, der retter sig mod den beskæftigelse, du ønskede, da du blev færdig med studiet?	1. I høj grad (28 %) 2. I nogen grad (29 %) 3. I mindre grad (21 %) 4. Slet ikke (22 %)

6.1.3. Arbejdsmarkedsorienteret praksis under uddannelsen

Tredje tema bliver gjort målbart ud fra otte forskellige variable. Her måles på, hvor arbejdsmarkedsorienteret dimittenderne har været i deres valg af aktiviteter under studiet.

De syv første variable vil kortlægge hvilke CV-fremmende aktiviteter, såsom studiejob, praktik- og studieophold i ind- og udland, virksomhedssamarbejde, frivilligt arbejde, som kan have en positiv betydning for, om dimittenderne har nemmere ved at konvertere deres uddannelse til et job.

Datasættet indeholder ikke subjektive variable, der måler dimittendernes egenvurderede kompetencer og akademiske evner, og den eneste objektive variable på dimittendernes akademiske evner er deres karaktergennemsnit fra kandidatuddannelsen. Variablen *karaktergennemsnit* er derfor valgt som aktiv kategoriseret variabel. Ved at vælge karakter som aktiv variabel bliver det muligt at undersøge, om dimittenderne skelner imellem en strategi med fokus på høje karakterer eller mellem CV-fremmende aktiviteter. Den sidste konstruerede variable, *aktivitetsskala*, vil undersøge, hvilket niveau af deltagelse i jobsøgningsrelevante tilbud, som dimittenderne deltog i under deres studie, som har hjulpet dem til at komme i arbejde efter dimissionen.

I Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelsers rapport bliver det beskrevet, hvordan udlandsophold, såsom praktik- og studieophold, der ifølge arbejdsgiverne fremmer internationalt udsyn og interkulturel forståelse, har en gavnlig effekt for nyuddannede akademikere, når arbejdsgiverne skal rekruttere ny medarbejdere (Styrelsen for Universiteter og Internationalise-

ring:2012). Desuden viser undersøgelsen fortaget af Akademikernes Centralorganisation i samarbejde med Rambøll Management, at virksomhedssamarbejde og studiejob har en positiv betydning for, om dimittenderne er ledige eller beskæftiget efter endt uddannelse. Endvidere viser det sig, at dimittendernes karakterer kun har en beskæftigelsesfremmende betydning, hvis dimittenderne ikke har haft studiejob eller lign. Hvis dimittenderne har deltaget i beskæftigelsesfremmende aktiviteter, har dimittendernes karakterer ingen betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse (Bjerregaard m.fl.:2010).

I tråd med ovenstående vil en høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis være, at dimittenderne har deltaget i flere beskæftigelsesfremmende aktiviteter, såsom at samarbejde med virksomheder i forbindelse med studieopgaver, været i praktik og på studieophold i udlandet og haft studiejob. En lav arbejdsmarkedsorientering vil være et fokus på høje karakterer i stedet for beskæftigelsesfremmende aktiviteter under studierne.

Spørgsmål	Svarkategori
1. Hvor mange timer om ugen har du typisk haft lønnet arbejde sideløbende med din kandidatuddannelse?	1. 0 timer (15 %) 2. 1-10 timer (45 %) 3. 11+ timer (40 %)
2. Hvor mange timer om ugen har du typisk haft ulønnet arbejde sideløbende med din kandidatuddannelse?	1. 0 timer (61 %) 2. 1-10 timer (35 %) 3. 11+ timer (4 %)
3. Hvad er dit karaktergennemsnit fra kandidatuddannelsen?	1. 0-5,9 (12 %) 2. 6-7,9 (23 %) 3. 8-9,9 (43 %) 4. 10-12 (21 %)
4. Har du som en del af dit studieforløb haft et praktikophold i Danmark?	1. Nej (57 %) 2. Ja (43 %)
5. Har du som en del af dit studieforløb haft et praktikophold i udlandet?	1. Nej (74 %) 2. Ja (26 %)
6. Har du som en del af dit studieforløb haft samarbejde med virksomheder, organisationer eller lign. om konkrete projekter på studiet?	1. Nej (72 %) 2. Ja (28 %)
7. Har du været på studieophold i udlandet i forbindelse med din kandidatuddannelse?	1. Nej (85 %) 2. Ja (15 %)
8. Konstrueret aktivitetsskala - deltagelse i beskæftigelsesorienterede tilbud: - Jobsøgningskurser, kompetenceafklaring, individuel rådgivning, karrieremesse, virksomhedsbesøg, virksomhedspræsentationer, jobbank og/eller mentorordning	1. 0 aktiviteter (39 %) 2. 1 aktiviteter (21 %) 3. 2 aktiviteter (15 %) 4. 3+ aktiviteter (25 %)

6.1.4. Jobsøgningsadfærd

Fjerde tema kan besvares ud fra 13 forskellige variable. Her måles på, hvor bred dimittendernes jobsøgningsadfærd er både kvantitativt og kvalitativt.

Variablene afdækker, hvor mange jobs dimittenderne har søgt, hvornår de begyndte at søge deres første job, hvad de lagde vægt på i jobsøgningen, samt de søgte arbejdspladser og stillingers karakteristika.

I Akademikernes Centralorganisations rapport bliver det beskrevet, hvordan tidlig jobsøgning, dvs. jobsøgning inden afslutningen af uddannelsen mindsker de studerendes ledighedsrisiko. I forhold til tidlig jobsøgning er det især det pres, de studerende oplever i forbindelse med deres specialeaflevering, korte ansøgningsfrister i jobopslagene, og de studerendes manglende kendskab til, hvordan deres kompetencer passer til arbejdsmarkedet, der sætter en stopper for mange studerendes muligheder for at komme tidligt i gang med jobsøgningen (Bjerregaard m.fl.:2010).

CA a-kasse undersøger i en medlemsundersøgelse dimittendernes konkrete jobsøgningsadfærd, og hvad der har betydning for denne søgeadfærd. CA finder, at kvindelige dimittender søger generelt bredere end mændene på næsten alle parametre, såsom at søge uden for det faglige område, lavere stillingsniveau, og på nedsat tid for at komme i job. Kun arbejde med lang transporttid, er der flere mænd, der søger. (Laursen og Strand:2010).

Ud fra ovenstående kan det forventes, at se en opdeling mellem de dimittender, som har haft en bred jobsøgningsadfærd i forhold til faglige område, stillingsniveau og geografisk område, som ifølge CA a-kasses undersøgelse i overvejende grad er kvinder. Her overfor vil ses de dimittender, der har været mere smal i deres jobsøgning, fordi de i flere tilfælde har fået job inden færdiggørelsen af deres uddannelse, og derfor har startet deres jobsøgning før afslutningen på deres uddannelse. Ifølge CA er disse dimittender i overvejende grad er mænd. Endvidere forventes det også at se en opdeling mellem de dimittender, der startede deres jobsøgning før afslutningen på deres uddannelse, overfor dimittender som først startede deres jobsøgningen efter dimissionen.

Spørgsmål	Svarkategorier
1. Antal søgte jobs:	0 – 10 job (32 %) 11 -20 job (12 %) 21 – 50 job (18 %) 51 + job (38 %)
2. Hvornår søgte du dit første job?	1. Inden afslutning af studiet (49 %) 2. Samtidig med dimission (14 %) 3. Inden for den første måned (26 %) 4. Senere end én måned efter dimission (12 %)
3. Hvor har du primært lagt vægten i din jobsøgning?	1. På job, der ligger i direkte forlængelse af mit speciale (13 %) 2. På job, hvor jeg skal anvende kvalifikationer

	fra min uddannelse (56 %) 3. På job, hvor jeg skal anvende generelle akademiske kvalifikationer (28 %) 4. På ikke-akademiske job (3 %)
4. Hvilke af følgende beskæftigelsesmuligheder søgte du at opnå i forbindelse med dit første job? <i>- Etablering af selvstændig virksomhed</i>	1. Ja (7 %) 2. Nej (93 %)
5. Hvilke af følgende beskæftigelsesmuligheder søgte du at opnå i forbindelse med dit første job? <i>- Freelancearbejde</i>	1. Ja (10 %) 2. Nej (90 %)
6. Hvilke af følgende beskæftigelsesmuligheder søgte du at opnå i forbindelse med dit første job? <i>- Projektansættelse</i>	1. Ja (48 %) 2. Nej (52 %)
7. Hvilke af følgende beskæftigelsesmuligheder søgte du at opnå i forbindelse med dit første job? <i>- Fastansættelse</i>	1. Ja (97 %) 2. Nej (8 %)
8. Inden for hvilke sektorer har du søgt? <i>- Den offentlige sektor</i>	1. Ja (78 %) 2. Nej (22 %)
9. Inden for hvilke sektorer har du søgt? <i>- Den private sektor</i>	1. Ja (73 %) 2. Nej (28 %)
10. Inden for hvilke sektorer har du søgt? <i>- Organisationer/foreninger</i>	1. Ja (29 %) 2. Nej (71 %)
11. Inden for hvilke geografiske områder har du søgt job? <i>- Eget nærområde</i>	1. Ja (92 %) 2. Nej (8 %)
12. Inden for hvilke geografiske områder har du søgt job? <i>- Anden landsdel (over 100 km væk)</i>	1. Ja (40 %) 2. Nej (60 %)
13. Inden for hvilke geografiske områder har du søgt job? <i>- Udlandet</i>	1. Ja (15 %) 2. Nej (85 %)

6.2. Passive variable

6.2.1. Social baggrund

At anvende uddannelse, som mål for social baggrund, strider grundlæggende imod Goldthorpes måde at tænke på, da han mener, at social baggrund skal måles på, hvilke stillinger forældrene bestrider, ikke deres uddannelsesniveau. Desværre indeholder datasættet ikke oplysninger om, hvilke stillinger, som forældrene bestrider. De eneste oplysninger omkring dimittendernes forældre, som datasættet indeholder, er deres uddannelsesniveau. Så selvom dette mål for dimittendernes sociale

baggrund strider imod Goldthorpes måde at tænke social baggrund på, er dette den eneste måde at medtage social baggrund i analysen. Forældrenes uddannelsesniveau vil derfor blive brugt i analysen som proxy for forældrenes stillingsniveau i mangel af bedre.

Social baggrund, gøres målbar ud fra to baggrundsvariable, mors og fars højest fuldførte uddannelse. Dimittender med rod i *arbejderklassen* er i denne henseende de dimittender, hvor mors og/eller fars højest fuldførte uddannelse er folkeskole eller ungdomsuddannelse. Disse forældre udfører, i højere grad manuelt arbejde eller rutinepræget kontorarbejde. Ifølge Goldthorpe vil dimittender med arbejderforældre i højere grad være bevidste om deres uddannelsesstrategier, da de har været tvunget til allerede efter folkeskolen at træffe valg om, om de ønsker at fortsætte i uddannelsessystemet til en ungdomsuddannelse og derefter til en videregående uddannelse. Dermed har arbejderbørnene været tvunget til at reflektere over deres uddannelsesstrategi og er derfor blevet mere bevidste, instrumentelle og autonome i deres til- og fravalg under deres uddannelsesforløb. Dette medfører, at disse dimittender er mere bevidste i deres valg af arbejdsmarkedsrettede strategier og indeholdende i disse strategier ses et bevidst arbejdsmarkedsorienteret til- og fravalg.

Dimittender med rod i *serviceklassen* er de dimittender, hvor mors og/eller fars højest fuldførte uddannelse er en videregående uddannelse. Disse forældre har i højere grad administrative og ledelsesmæssige stillinger. Serviceklassebørn vil ikke i samme omfang være bevidste, instrumentelle og fokuserede i deres uddannelsesstrategier, da de ikke i samme grad som arbejderbørnene har måttet reflektere over deres valg om at tage en videregående uddannelse, da valget i højere grad har været en forventning fra forældrenes side af, for at børnene kunne opretholde familiens sociale niveau i samfundet. Det kan derfor forventes, at respondenter med højtuddannede forældre i lavere grad vil vælge deres uddannelse og træffe konkrete uddannelsesvalg ud fra bevidste overvejelser omkring deres fremtidige beskæftigelsesmæssige situation.

Spørgsmål	Svarkategorier
Hvad er din mors højest fuldførte uddannelse?	1. Folkeskole (13 %) 2. Ungdomsuddannelse (7 %) 3. Faglært (15 %) 4. Kort videregående uddannelse (12 %) 5. Mellemlang videregående uddannelse (38 %) 6. Lang videregående uddannelse (16 %)
Hvad er din fars højest fuldførte uddannelse?	1. Folkeskole (13 %) 2. Ungdomsuddannelse (5 %) 3. Faglært (23 %) 4. Kort videregående uddannelse (7 %)

5. Mellemlang videregående uddannelse (24 %)
6. Lang videregående uddannelse (28 %) |
|--|

6.2.2. BaggrundsvARIABLE

Kønspredningen i datamaterialet er næsten ligelig med en lille overvægt af kvinder, hvilket stemmer overens med den generelle kønsfordeling på de danske lange videregående uddannelser (Danmarks statistik:2008). Det kan muligvis forventes, på baggrund af CAs medlemsundersøgelse, der beskrives i specialets litteraturreview, at kvinderne i højere grad end mændene findes mere bevidste omkring valget af arbejdsmarkedsrettede strategier, da kvinderne i jobsøgningsprocessen, søger brede end mændene (Laursen og Strand:2010), hvilket kan tolkes som om, at de udviser en mere arbejdsmarkedsbevidst adfærd.

Spørgsmål	Svarkategorier
Angiv dit køn:	1. Kvinde (56 %) 2. Mand (44 %)

Over halvdelen af respondenterne i datamaterialet er mellem 26-29 år, hvilket svarer til, at den gennemsnitlige dimittend fra lange videregående uddannelser er 28 år (Danmarks Statistik:2009). Det er sandsynligt, at de ældste dimittender i datasættet burde have haft mere tid til at deltage i arbejdsmarkedsrettede aktiviteter og burde have en større bevidsthed om deres valg af uddannelse, da de enten har brugt flere år på at vælge uddannelse eller brugt længere tid på at gennemføre deres uddannelse i forhold til deres yngre meddimittender. På den baggrund burde de ældste dimittender være mere bevidste om deres til- og fravalg af CV fremmende aktiviteter og deres til- og fravalg på selve uddannelsen. På baggrund af dette vil analysen formodentlig vise en skille linje imellem de ældre dimittender, som har valgt en mere arbejdsmarkedsorienteret arbejdsmarkedsstrategi, overfor de yngre dimittender, der har valgt en mindre arbejdsmarkedsorienteret arbejdsmarkedsstrategi.

Spørgsmål	Svarkategorier
Angiv din alder:	1. 18 - 25 år (7 %) 2. 26 - 29 år (61 %) 3. 30 + år (32 %)

Størstedelen af respondenterne i datamaterialet er af dansk herkomst og de resterende respondenter har primært rødder i Danmarks nabolande, Norge, Sverige, Tyskland og Island samt fra det tidligere borgerkrigsramte land Bosnien-Herzegovina, hvorfra mange af de herboende flygtninge fra

1990'erne kom fra. Som Jens Peter Thomsen finder i sin Ph.d. fra 2009, at etniske studerende en mere instrumentel tilgang til uddannelse end danske studerende (Thomsen:2009). Derfor er det også sandsynligt, at de etniske dimittender har en større bevidsthed omkring valg af uddannelse, og at dette valg i højere grad er sporet af, hvad der kan fremme dimittendernes beskæftigelsesmuligheder hos de etniske dimittender i undersøgelsen og dermed i sidste ende gavner deres beskæftigelsesmæssige situation ved endt uddannelse.

Spørgsmål	Svarkategorier
I hvilket land er du født?	1. Danmark (91 %) 2. Udlandet (9 %)

Næsten halvdelen af datamaterialets respondenter har en humanistisk eller kunstneristisk uddannelse. Indeholdt i denne kategori er uddannelserne historie, film- og medievidenskab, filosofi/idehistorie, dansk, psykologi, arkitekt og bibliotekar. Hefter følger dimittenderne fra de samfundsvidenskabelige uddannelser, såsom cand.merc., Statskundskab/forvaltning og journalistisk. Til sidst ses de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser, såsom biologi og civilingeniør.

Munk og Thomsen finder, at arbejderbørn i højere grad vælger mere anvendelsesorienterede uddannelser og uddannelser med klar jobretning og mere utilitaristisk tilgang. Børn af middelklassen vælger i højere grad mere klassiske og humanistiske universitetsuddannelser, der er mere interesse-drevne og har en stærk faglig identitet tilkøbet. Denne type adfærd mener Munk og Thomsen kan fortolkes som enten risikoaversion eller som et resultat af en praktisk logik i forhold til de studerendes dispositioner (Munk og Thomsen:2013).

Valget af de humanistiske og kunstneristiske uddannelser kan derfor i denne sammenhæng ses som mere risikobetonet for risikoaverse arbejderklassestuderende. Sammenlignet med valget af samfundsvidenskabelige eller naturvidenskabelige og tekniske uddannelser, har disse uddannelse en mere klar jobretning og mere utilitaristisk tilgang, og derfor mere anvendelsesorienterede end de humanistiske og kunstneristiske uddannelser og derfor mindre risikobetonet at vælge for studerende af arbejderforældre. Det kan derfor argumenteres for, at hvis valget af arbejdsmarkedsrettet strategi har betydning for dimittendernes uddannelsesretning, at der vil kunne ses en skillelinje mellem de risikoaverse og ikke-risikoaverse dimittender, og at dette smitter af på deres valg af arbejdsmarkedsrettet strategi. Dimittender fra humanistiske og kunstneristiske uddannelser vil derfor vælge en mindre risikoaversiv arbejdsmarkedsrettet strategi, indeholdende en lav grad af arbejdsmarkedsori-

entering, end dimittender fra samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige og tekniske uddannelser, der vil vælge en mere risikoaversiv arbejdsmarkedsstrategi med høj grad af arbejdsmarkedsorientering.

Spørgsmål	Svarkategorier
Uddannelsesretning:	1. Humaniora og kunstuddannelser (49 %) 2. Samfundsvidenskab (30 %) 3. Naturvidenskabelige og tekniske uddannelser (21 %)

Over 20 % af respondenterne har hjemmeboende børn og dermed har disse respondenter en særlig familiemæssig situation, som sandsynligvis gør, at hensynet til de hjemmeboende børn må prioriteres højere end respondentens valg af arbejdsmarkedsrettede aktiviteter, da disse aktiviteter til tider kan være tidskrævende og svære at få passe ind i en familie hvor hensynet til børnene er overskyggende. Derfor vil der i analysen øjensynligt ses en tendens til, at dimittenderne med hjemmeboende børn ikke i samme grad har benyttet sig af beskæftigelsesfremmende aktiviteter som respondenterne uden børn.

Spørgsmål	Svarkategorier
Har du hjemmeboende børn?	1. Ja (23 %) 2. Nej (77 %)

Hermed er de indledende skridt, som ligger til grund for analysen, blevet præsenteret. Specialets analyse vil blive udfoldet i følgende afsnit.

7. Analyse 1. del – Multipel korrespondanceanalyse

I det følgende vil jeg præsentere korrespondanceanalysens resultater.

Som beskrevet i operationaliseringen er der i udarbejdelsen af korrespondanceanalysen inddraget variable omhandlende arbejdsmarkedsrettede strategier i henhold til fire temaer; 1) dimittendernes fremtidige arbejdsliv, 2) beskæftigelsesmuligheder som styrende for dimittenderne tilvalg og fravalg af og under deres uddannelse, 3) arbejdsmarkedsorienterede praksis, og 4) jobsøgningsadfærd. I alt indgår 32 aktive variable fordelt på 96 kategorier. Samlet set er der 1.903 personer i datamaterialet.

Først præsenteres de overordnede resultater fra korrespondanceanalysen, herefter præsenteres henholdsvis akse 1,2,3 og 4.

7.1. Overordnet og specifik varians

MCAen skaber to skyer, en individsky og en kategorisky, hvori respondenterne er spredt i en mangedimensionelt rum. Den samlede varians i skyen er relateret til forholdet mellem antallet af spørgsmål og antallet af svarkategorier. Skyens overordnede varians er derfor ikke afhængig af data, men af fordelingen mellem spørgsmål og svarkategorier.

Først beregnes den overordnede varians i skyen: $(96/32)-1 = 3$ givet ved formlen: $(K/Q)-1$, K er antal svarkategorier og Q er antal spørgsmål medtaget i analysen (Le Roux og Rouanet 2010:35).

Herefter beregnes spørgsmålenes bidrag til den overordnede sky, givet ved formlen: $Ctrq = (Kq - 1)/(K - Q)$, Kq er antallet af kategorier i spørgsmålet q, K er det samlede antal kategorier og Q er det samlede antal spørgsmål (Le Roux og Rouanet 2010:38).

Tabel 1: Oversigt over analysens aktive variable

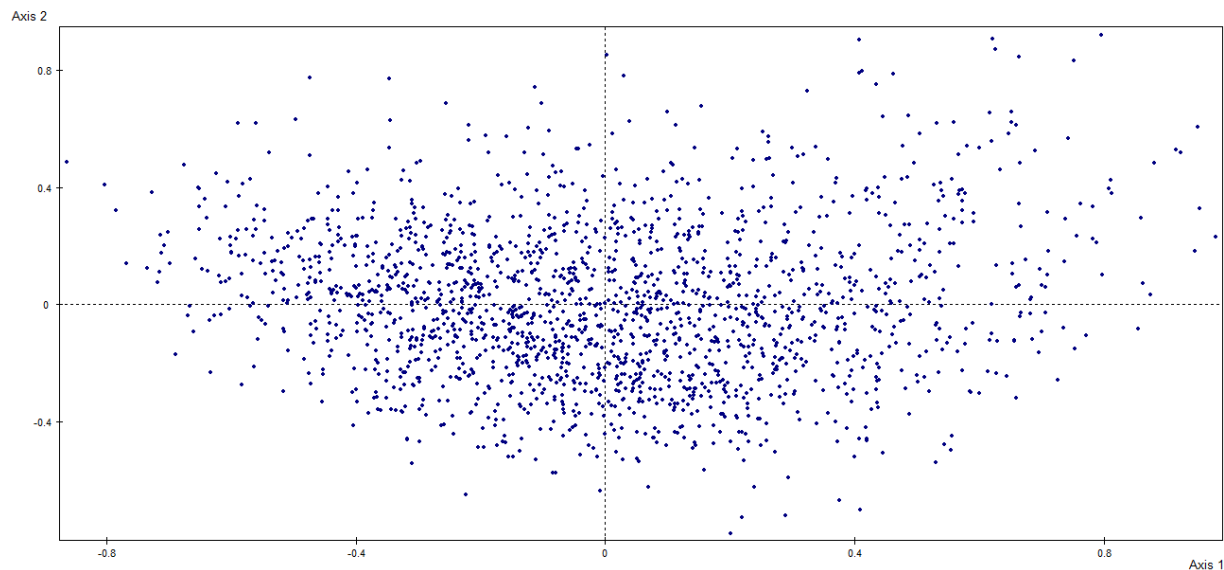
Tema	Spørgsmål	Kategorier
Fremtidigt arbejdsliv	6	24
Til- og fravalg under uddannelsen	5	18
Arbejdsmarkedsorienteret praksis under uddannelsen	8	22
Jobsøgningsadfærd	13	32
I alt	32	96

De seks spørgsmål vedrørende *dimittendernes overvejelser og afklaring omkring fremtidigt arbejdsliv* bidrager med $(4-1)/(96-32) = 5\%$ af variansen hver, da de alle har fire spørgsmålskategorier. De fem spørgsmål vedrørende *dimittendernes beskæftigelsesmuligheder som styrende for til- og fravalg af og under uddannelsen* har også fire svarkategorier hver undtagen ét spørgsmål, der har to svarkategorier og derfor bidrager de hver med $(4-1)/(96-32) = 5\%$ af variansen og $(2-1)/(96/32) = 2\%$ af variansen. Temaet *arbejdsmarkedsorienteret praksis under uddannelsen* indeholder otte spørgsmål, hvor to af spørgsmålene har tre svarkategorier og bidrager dermed med $(3-1)/(96/32) = 3\%$ af variansen, og to af spørgsmålene har fire svarkategorier og bidrager med $(4-1)/(96-32) = 5\%$ af variansen. De sidste fire spørgsmål har to svarkategorier og bidrager med $(2-1)/(96/32) = 2\%$ af variansen hver. Det sidste tema indeholder 13 spørgsmål, hvor tre første spørgsmål indeholder fire

svarkategorier og bidrager med $(4-1)/(96-32)= 5 \%$ af variansen og de sidste 10 spørgsmål indeholder to svarkategorier og bidrager med $(2-1)/(96/32)= 2 \%$ af variansen hver.

Som det ses i nedenstående kort fordeler individskyen sig tilfredsstillende omkring midten, da skyen ved øjemål vurderes til ikke at være uforholdsmæssigt skævvredet. Dog ses der en større spredning langs 1. akse i forhold til 2. akse.

Figur 1: Kategorikort over spredningen i individskyen

Som nævnt tidligere, har MCAen en tendens til, at den samlede varians, der angives ved de første principalakser, underdrives kraftigt. Derfor anbefales det, at der udregnes et mere retvisende mål, modificeret varians, givet ved formelen: $\lambda'_e = \left(\frac{Q}{Q-1}\right)^2 (\lambda_e - \bar{\lambda})^2$

Her er Q det totale antal aktive variable og λ repræsenterer gennemsnittet af egenverdierne (som også kan udtrykkes $1/Q$). Herefter divideres hver af de omregnede egenverdier med summen af de omregnede egenverdier (Le Roux og Rouanet 2010:39).

Ud fra den beregnet akkumulerede modificerede varians i nedenstående tabel ses, at akse 1 bidrager med 49,30 % af variansen og akse 2 bidrager med 12,38 % af variansen. Akse 3 bidrager med 11,67 % af variansen og akse 4 bidrager med 7,03 % af variansen. Dermed opnås 80 % af den efterstræbte forklarede varians til og med den 4. akse. Disse fire akser vil blive taget med i den videre analyse.

Tabel 2: Tabel over de modificerede egenverdier og varians

Trace of matrix: 1,97343

Akse	Eigenverdi	%	Kumulerede %	Modificerede egenverdier	Modificerede varianser i %	Kumulerede modificerede varianser i %
1	0,11	5,31	5,31	0,006	49,30	49,30
2	0,07	3,45	8,76	0,001	12,38	61,69
3	0,07	3,4	12,16	0,001	11,67	73,36
4	0,06	2,99	15,15	0,001	7,03	80,39
5	0,06	2,83	17,98	0,001	5,49	85,87
6	0,05	2,51	20,49	0,000	3,05	88,92
7	0,05	2,45	22,94	0,000	2,64	91,57
8	0,05	2,40	25,33	0,000	2,34	93,90
9	0,04	2,24	27,57	0,000	1,52	95,42
10	0,04	2,18	29,75	0,000	1,28	96,70

7.2. Analyse af akse 1

Analysetabellerne over akse 1-4 er konstrueret af kategoriernes bidragsverdier, som overstiger den gennemsnitlige tærskelværdi på: $1/96(\text{samlet antal svarkategorier}) = 1,04\%$ samt de variable, hvor det samlede bidragsværdi bidrager over gennemsnittet. Dernæst er variablene listet efter størrelsen af det samlede bidrag fra variabelen. Modaliteternes orientering er placeret efter om kategoriernes koordinater er + (højre) eller – (venstre). Hvis bidragene ikke har en modpol, der overstiger den gennemsnitlige tærskelværdi er denne værdi indsat i parentes.

Akse 1 repræsenterer overvejende de to temaer *fremtidigt arbejdsliv* og *til- og fravalg under uddannelsen*. Samlet set bidrager de præsenterede kategorier i tabellen med 91,46 % af variansen langs akse 1.

Akse 1 venstre side er domineret af udsagn fra dimittender, der i høj grad eller nogen grad har gjort sig overvejelser omkring job og karriere igennem hele uddannelsen, fra før de startede på uddannelsen, hele vejen igennem uddannelsen og efter deres uddannelse. Disse dimittender har i høj grad tilpasset deres valg af uddannelse og deres valg på selve uddannelsen ud fra efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder. Dermed er de i høj grad afklaret om, hvilket job de ønsker at søge efter endt uddannelse, hvilket de begyndte at søge allerede inden de afsluttede deres uddannelse og de føler sig også i høj grad rustet til at klare deres første job. Dimittenderne har samarbejdet med virksomheder under deres studie og haft studiejobs på mere end 10 timer om ugen. Desuden har de søgt jobs som ligger i direkte forlængelse af deres speciale.

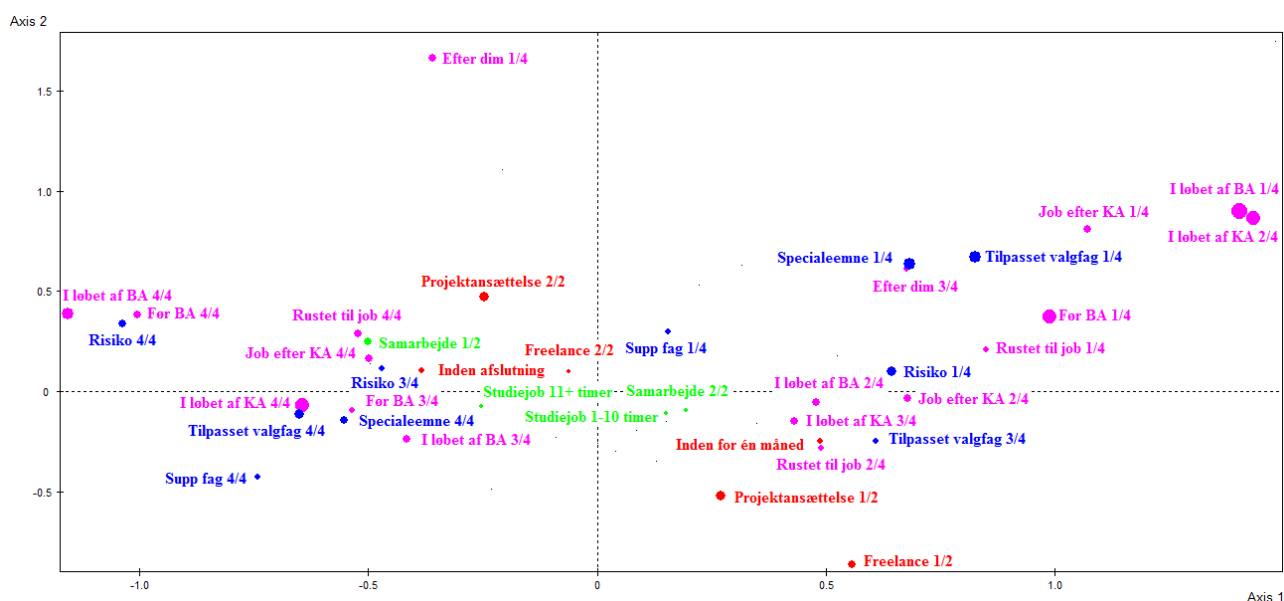
1. Aksens højre side er domineret af dimittender der i mindre grad eller slet ikke har gjort sig overvejelser omkring job og karriere igennem hele uddannelsen, fra før de startede på uddannelsen, hele vejen igennem uddannelsen og efter deres uddannelse. Disse dimittender har i mindre grad eller slet ikke tilpasset deres valg af uddannelse og deres valg på selve uddannelsen ud fra efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder. Dermed er de i mindre grad eller slet ikke afklaret om, hvilket job de ønsker at søge efter endt uddannelse, hvilket de først begyndte at søge efter, efter de havde afsluttet deres uddannelse. De har primært lagt vægten på at anvende deres generelle akademiske kvalifikationer i jobsøgning og de føler sig i mindre grad eller slet ikke rustet til at klare deres første job. De har søgt både projektansættelser og freelancestillinger.

Tabel 3: Analysetabel over 1. aksen

Variable	Bidrag fra variable (ctr.) %	Modaliteternes orientering		Bidrag fra modaliteter (ctr.) %	
		Venstre	Højre	venstre	Højre
Overvejelser i løbet af bachelor	14,40 %	I høj grad, I nogen grad	I mindre grad, slet ikke	4,47, 2,17	2,58,5,19
Overvejelser i løbet af kandidat	14,33 %	I høj grad	I nogen grad, i mindre grad	6,07	2,27, 5,09
Overvejelser før start bachelor	11 %	I høj grad, I nogen grad	Slet ikke	2,84, 2,24	5,81
Tilpasset valgfag til uddannelse	9,41 %	I høj grad	I mindre grad, slet ikke	3,87	1,76, 3,61
Valgt udd. pga. gode beskæft.	8,81 %	I høj grad, I nogen grad	Slet ikke	3,06, 1,72	4,01
Afklaring om job efter kandidat	7,21 %	I høj grad	I mindre grad, Slet ikke	2,75	2,45,2,01
Specialeemne	5,80 %	I høj grad	Slet ikke	2,55	3,04
Rustet til job	5,69 %	I høj grad	I mindre grad, slet ikke	2,77	1,31, 1,55
Søgte første job	4,93 %	Inden afslutning	Inden for en måned	2,12	1,81
Samarbejde med virksomheder	2,91 %	Ja	(Nej)	2,10	(0,82)
Supp. udd. med andre fag	2,44 %	I høj grad	(Slet ikke)	1,70	(0,41)
Vægt i jobsøgningen	2,17 %	(Specialeemne)	(Generelle kvalifikationer)	(0,98)	(1,02)
Projektansættelse	1,97 %	(Nej)	(Ja)	(0,94)	(1,03)
Arbejdstimer studiejob	1,29 %	(11+ timer)	(1-10 timer)	(0,77)	(0,31)
Overvejelser ef-	1,16 %	(Slet ikke)	(I nogen grad)	(0,16)	(0,95)

ter dimission					
Freelance	1,05 %	(Nej)	(Ja)	(0,11)	(0,94)
				43,49	47,97
				91,46	

Figur 2: Kategorikort for akse 1

Note: Temaer - lilla: fremtidigt arbejdsliv, blå: til- og fravalg under uddannelsen, grøn: arbejdsmarkedsorienteret praksis og rød: jobsøgningsadfærd. Svarkategorier - 4/4: i høj grad, 3/4: i nogen grad, 2/4 i mindre grad og 1/4: slet ikke, 1/2: ja og 2/2: nej.

Overordnet set kan akse 1 på baggrund af ovenstående tolkes som et udtryk for en skillelinje mellem de meget arbejdsmarkedsorienterede dimittender, overfor dimittender med en lavere grad af arbejdsmarkedsorientering.

7.3. Analyse af akse 2

Akse 2 repræsenterer overvejende jobsøgningsadfærd i modsætning til akse 1, hvor fokuset ligger på arbejdsmarkedsorientering. Samlet set bidrager de præsenterede kategorier i tabellen med 86,21 % af variansen langs akse 2.

2. aksens venstre side er domineret af dimittender, hvis jobsøgning har været forholdsvis bred, både hvad angår stillingsbetegnelser, former for arbejdspladser og geografi. De har søgt projektstillinger og freelancestillinger. de har søgt både ved offentlige og private virksomheder, ved organisationer/foreninger samt både regionalt, landsdækkende og i udlandet. De har haft både studiejob og

frivilligt arbejde, været i praktik i Danmark, men ikke samarbejdet med virksomheder under deres uddannelse. De har søgt mellem 21-50 jobs, som de begyndte at søge efter endt uddannelse. De har i nogen grad haft overvejelser omkring job og karriere og i nogen grad tilpasset deres uddannelse efter gode beskæftigelsesmuligheder.

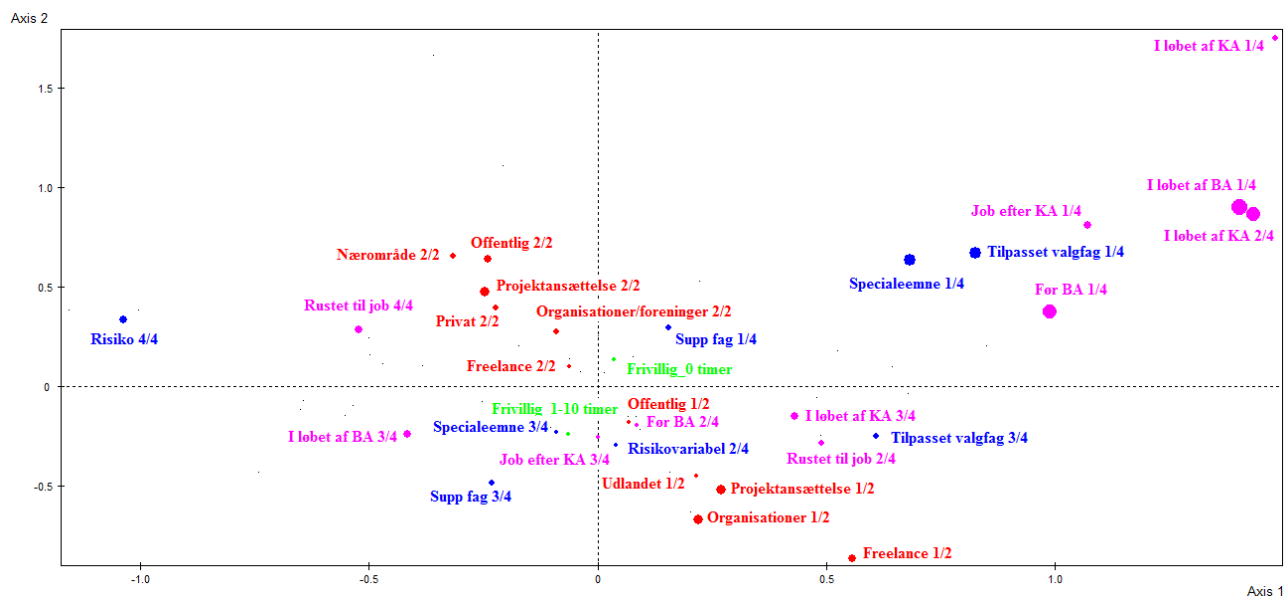
Akse 2s højre side er domineret af dimittender hvis jobsøgning har været smal, både hvad angår stillingsbetegnelser, former for arbejdspladser og geografisk. De har ikke søgt projektstillinger og freelancestillinger. de har hverken søgt ved offentlige eller private virksomheder, ved organisationer/foreninger eller regionalt, landsdækkende og i udlandet. De har hverken haft studiejob, frivilligt arbejde eller været i praktik i Danmark, men de har samarbejdet med virksomheder under deres uddannelse. De har til gengæld søgt over 50+ jobs som de begyndte at søge inden afslutningen på deres uddannelse. De har i mindre grad eller slet ikke haft overvejelser omkring job og karriere og har slet ikke tilpasset deres uddannelse efter gode beskæftigelsesmuligheder. Til gengæld har deres valg af uddannelse i høj grad været styret af gode fremtidige beskæftigelsesmuligheder. De føler sig også i høj grad rustet til deres første job.

Tabel 4: Analysetabel over 2. akse

Variable	Bidrag fra variable (ctr.) %	Modaliteternes orientering		Bidrag fra modaliteter (ctr.) %	
		Venstre	Højre	venstre	Højre
Projektansættelse	11,26	Ja	Nej	5,89	5,37
Overvejelser efter dimission	8,85	I høj grad	I nogen grad, i mindre grad, slet ikke	(1,02)	1,20, 1,42, 5,21
Organisationer/foreninger	8,45	Ja	Nej	1,16	4,11
Antal job søgt	6,00	21-50 job	51+ job	3,20	1,14
Overvejelser I løbet af kandidat	5,30	I nogen grad	I mindre grad, slet ikke	(0,41)	2,58,1,92
Supplerede uddannelse med andre fag	5,72	I nogen grad	Slet ikke	1,60	2,35
Offentlig	5,27	Ja	Nej	1,16	4,11
Specialeemne	5,23	(I nogen grad)	Slet ikke	(0,71)	4,04
Overvejelser i løbet af bachelor	5,19	I nogen grad	Slet ikke	1,12	5,26
Tilpasset valgfag til uddannelse	4,56	(I mindre grad)	Slet ikke	(0,45)	3,67

Freelance	3,88	Ja	(Nej)	3,49	0,39
Afklaring om job efter kandidat	3,40	I nogen grad	Slet ikke	1,19	1,76
Overvejelser før start på bachelor	2,78	(I mindre grad)	Slet ikke	(0,76)	1,27
Privat	2,75	(Ja)	Nej	(0,76)	1,99
Rustet til job	2,53	(I mindre grad)	I høj grad	(0,58)	1,29
Arbejdstimer studiejob	2,28	(1-10 timer)	(0 timer)	(0,24)	1,93
Valgt uddannelse pga. gode beskæft.	2,08	I mindre grad	(I høj grad)	1,28	(0,50)
Nærområde	1,80	(Ja)	Nej	(0,15)	1,65
Udlandet	1,59	Ja	(Nej)	1,36	(0,24)
Arbejdstimer frivillig	1,43	(1-10 timer)	(0 timer)	(0,92)	(0,50)
Praktik i DK	1,42	(Ja)	(Nej)	(0,81)	(0,61)
Andre landsdele	1,39	(Ja)	(Nej)	(0,84)	(0,56)
Søgte første job	1,17	(Inden for en måned)	(Inden afslutning)	(0,71)	(0,25)
Samarbejde med virksomheder	1,09	(Nej)	(Ja)	(0,30)	(0,78)
				30,11	56,1
					86,21

Figur 3: Kategorikort for akse 2

Note: Temaer - lilla: fremtidigt arbejdsliv, blå: til- og fravalg under uddannelsen, grøn: arbejdsmarkedsorienteret praksis og rød: jobsøgningsadfærd. Svarkategorier- 4/4: i høj grad, 3/4: i nogen grad, 2/4 i mindre grad og 1/4: slet ikke, 1/2: ja og 2/2: nej.

Opsummerende for akse 2 kan derfor siges, at den opdeler de dimittender, som har været bredt søgende i deres jobsøgning, da de ikke har været særlig arbejdsmarkedsorienteret i deres uddannelse, overfor de dimittender, som har været meget smal i jobsøgningen, da de har været meget arbejdsmarkedsorienteret igennem deres uddannelse.

7.4. Analyse af akse 3

Akse 3 repræsenterer ligesom akse 1 overvejende temaerne *fremtidigt arbejdsliv* og *til- og fravalg under studierne*. Samlet set bidrager de præsenterede kategorier i tabellen med 89,31 % af variansen langs akse 3.

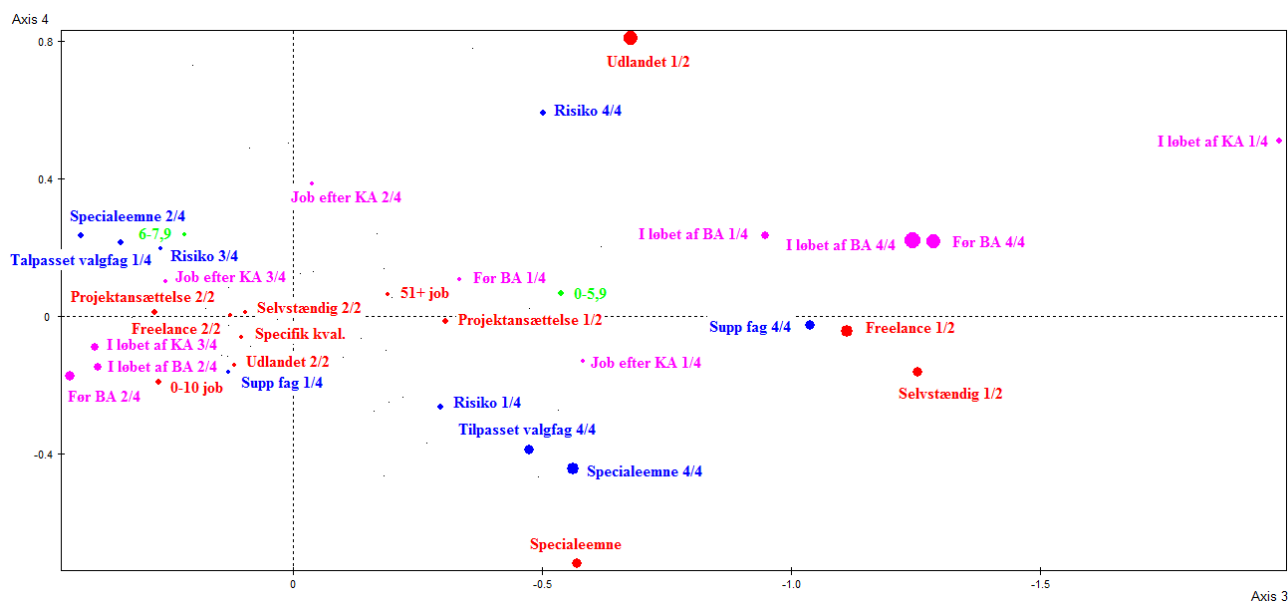
3. aksens venstre side er domineret af de dimittender som i høj grad eller slet ikke har gjort sig overvejelser omkring job og karriere før og under deres uddannelse. Endvidere repræsenterer denne side de dimittender som i høj grad har gjort sig til- og fravalg under deres studier i forhold til at supplere med andre fag, tilpasset valgfag og specialeemne ud fra fremtidige jobmuligheder. Dog er både de dimittender, som i høj grad og slet ikke gjort sig overvejelser omkring fremtidig beskæftigelse, da de valgte deres uddannelse, repræsenteret på denne side. Dimittender på denne side har i deres jobsøgning både søgt selvstændig-, freelance- og projektansættelse, som de har søgt i udlandet. De har lagt vægt på stillinger som ligger i forlængelse af deres specialeemne og har søgt over 50 jobs. Deres karaktergennemsnit ligger mellem 0-5,9.

Aksens højre side er domineret af dimittender, som i mindre og nogen grad har gjort sig overvejelser omkring job og karriere under uddannelsen. Dimittenderne har også i mindre eller nogen grad tilpasset valgfag til uddannelsen og valgt specialeemne ud fra kommende beskæftigelsesmuligheder. De er derfor i nogen grad afklaret omkring hvilke job de ønsker at søge. Deres jobsøgningsadfærd er modsat dimittenderne på venstre side af akse som ikke har søgt selvstændig-, freelance- og projektansættelse eller jobs i udlandet. De har kun søgt mellem 0-10 jobs. Dimittendernes karaktergennemsnit ligger lidt højere på mellem 6-7,9.

Tabel 5: Analysetabel over 3. akse

Variable	Bidrag fra variable (ctr.) %	Modaliteternes orientering		Bidrag fra modaliteter (ctr.) %	
		Venstre	Højre	venstre	Højre
Overvejelser i løbet af BA	15,08	I høj grad, slet ikke	I mindre grad	8,06, 3,69	2,72
Overvejelser før start på BA	12,51	I høj grad, slet ikke	I mindre grad	7,29, 1,04	4,16
Overvejelser i løbet af KA	7,33	Slet ikke	I nogen grad	2,50	3,05
Specialeemne	6,67	I høj grad	I mindre grad	4,10	1,77
Freelance	6,51	Ja	(Nej)	5,85	(0,66)
Tilpasset valgfag til udd.	6,21	I høj grad	I nogen grad	3,21	1,99
Supp. andre fag	5,91	I høj grad	(Slet ikke)	5,19	(0,46)
Selvstændig	5,64	Ja	(Nej)	5,23	(0,40)
Valgt udd. pga. gode beskæft.	4,12	I høj grad, slet ikke	(I nogen grad)	1,12, 1,32	(0,86)
Projektansættelse	3,96	Ja	Nej	2,07	1,89
Udlandet	3,72	Ja	Nej	3,17	(0,55)
Karaktergennemsnit	2,89	0-5,9	(6-7,9)	1,67	(0,52)
Afklaring om job efter KA	2,59	(Slet ikke)	I nogen grad	(0,93)	2,59
Vægt i jobsøgning	2,47	Specialeemne	(Specifikke kvalifikationer)	2,00	(0,28)
Antal job	2,12	(51+ job)	0-10 job	(0,64)	1,08
Rustet til job	1,45	(Slet ikke)	(I nogen grad)	(0,95)	(0,32)
Samarbejde	1,18	(Nej)	(Ja)	(0,33)	(0,85)
Aktivitetsskala	1,15	(0 aktiviteter)	(3+ aktiviteter)	(0,61)	(0,48)
Praktik i UD	1,11	(Ja)	(Nej)	(0,94)	(0,17)
Søgte første job	1,09	(Efter én måned)	(Inden afslutning)	(0,27)	(0,30)
Arbejdstimer frivillig	1,05	(11+ timer)	(1-10 timer)	(0,65)	(0,34)
Fastansættelse	1,04	(Nej)	(Ja)	(0,95)	(0,09)
				63,78	25,53
				89,31	

Figur 4: Kategorikort for akse 3

Note: Temaer - lilla: femtidigt arbejdsliv, blå: til- og fravalg under uddannelsen, grøn: arbejdsmarkedsorienteret praksis og rød: jobsøgningsadfærd. Svarkategorier- 4/4: i høj grad, 3/4: i nogen grad, 2/4 i mindre grad og 1/4: slet ikke, 1/2: ja og 2/2: nej.

Opsummerende for akse 3 kan derfor siges, at der ses en forskel imellem yderpolerne på den ene side, hvor dimittenderne har udvist en meget høj eller meget lav grad af arbejdsmarkedsorientering overfor de dimittender, som har udvist en mere gennemsnitlig arbejdsmarkedsorientering.

7.5. Analyse af akse 4

Akse 4 repræsenterer, som den eneste akse, overvejende temaerne *arbejdsmarkedsorienteret praksis* og *jobsøgningsadfærd*. Samlet set bidrager de præsenterede kategorier i tabellen med 95,58 % af variansen langs akse 3.

4. aksens venstre side er domineret af dimittender, som slet ikke har valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder. Til gengæld har de i høj grad tilpasset valgfag og deres specialeemne i forhold til at øge deres beskæftigelsesmuligheder efter uddannelsen. Dette har gjort, at de i høj grad er afklaret omkring, hvilke jobs de ønsker at søge efterfølgende. Disse dimittender har ikke deltaget i nogen form for jobfremmende tilbud på studiet, men har haft mellem 1-10 timers studiejob om ugen, og så har de været i praktik i Danmark. De har ikke haft studieophold eller praktik i udlandet, de har heller ikke søgt jobs i udlandet eller i det private erhvervsliv. Til gengæld har de søgt offentlige stillinger. I jobsøgningen har de lagt vægt på jobs som ligger i forlængelse af deres specialeemne.

4. aksens højre side er domineret af dimittender, som i høj grad har valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder. De har i nogen og mindre grad tilpasset valgfag, suppleret med andre fag og deres specialeemne i forhold til at øge deres beskæftigelsesmuligheder, hvilket har gjort, at de i mindre grad er afklaret omkring, hvilke jobs de ønsker at søge efter endt uddannelse. Dimittenderne har deltaget i mere end tre jobfremmende tilbud på studiet og de har også samarbejdet med virksomheder under uddannelsen. I deres jobsøgning har de lagt vægt på deres generelle akademiske kvalifikationer. De har ikke været i praktik i Danmark, men været på studieophold og praktik i udlandet og har derfor også søgt jobs i udlandet. De har ikke søgt offentlige stillinger, men søgt jobs i det private erhvervsliv.

Tabel 6: Analysetabel over 4. akse

Variable	Bidrag fra variable (ctr.) %	Modaliteternes orientering		Bidrag fra modaliteter (ctr.) %	
		Venstre	Højre	venstre	Højre
Aktivitetsskala	11,59	0 aktiviteter	3+ aktiviteter	4,42	7,08
Praktik i DK	10,98	Ja	Nej	6,29	4,69
Privat	9,56	Nej	Ja	6,93	2,63
Vægt i jobsøgning	7,53	Specialeemne	Generelle kvalifikationer	3,62	3,60
Offentlig	6,76	Ja	Nej	1,49	5,27
Udlandet	5,98	(Nej)	Ja	(0,88)	5,09
Praktik i UD	5,94	(Nej)	Ja	(0,93)	5,01
Studieophold i udlandet	4,90	Nej	Ja	1,28	3,62
Arbejdstimer studiejob	4,19	1-10 timer	11+ timer	2,28	1,58
Specialeemne	4,07	I høj grad	(I mindre grad)	2,88	(0,62)
Tilpasset valgfag til udd.	3,84	I høj grad	(I nogen grad)	2,43	(0,87)
Valgt udd. pga. gode beskæft.	3,56	Slet ikke	I høj grad	1,18	1,77
Afklaring om job efter KA	3,13	I høj grad	I mindre grad	1,46	1,40
Supp. udd. med andre fag	2,96	(Slet ikke)	I nogen grad	(0,80)	2,00
Samarbejde	1,93	(Nej)	Ja	(0,54)	1,39
Karaktergennemsnit	1,44	(10-12)	(6-7,9)	(0,69)	(0,71)
Overvejelser før start BA	1,30	(I mindre grad)	(I høj grad, i nogen grad)	(0,70)	(0,24,0,24)
Andre landsdele	1,25	(Nej)	(Ja)	(0,50)	(0,75)

smal i jobsøgningen, da de har været meget arbejdsmarkedsorienteret igennem deres uddannelse. På akse 3 ses en forskel imellem yderpolerne på den ene side, hvor dimittenderne har udvist en meget høj eller meget lav grad af arbejdsmarkedsorientering overfor de dimittender, som har udvist en mere gennemsnitlig arbejdsmarkedsorientering. På 4. akse ses en skillelinje mellem de dimittender som har en høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis, overfor dimittender med en lavere grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis. De fire akser bliver taget med i den følgende klyngeanalyse.

7.7. Delkonklusion

Munk og Thomsen skelner mellem arbejderbørnene, som forventes at gøre sig tidlige overvejelser i løbet af deres uddannelse omkring job og karriere, da disse parametre vil være vigtige i vurderingen af, om det er risikoen værd, at gennemføre en videregående uddannelse. Serviceklassebørnene forventes til gengæld i mindre grad have tidlige overvejelser omkring deres job og karriere, da disse dimittender i højere grad vælger deres uddannelse ud fra andre parametre, og ikke om uddannelsen kan generere en høj jobsikkerhed efter endt uddannelse.

I den multiple korrespondanceanalyse ses en generel skillelinje imellem de meget arbejdsmarkedsorienterede dimittender, overfor dimittender med en lav grad af arbejdsmarkedsorientering. De meget arbejdsmarkedsorienterede dimittender har både før og under deres uddannelse i høj grad haft overvejelser omkring deres fremtidige job- og karrieremuligheder og i høj grad har valgt deres uddannelse ud fra kommende jobmuligheder, samt i høj grad gjort sig bevidste til- og fravalg under deres studier i forhold til fremtidige beskæftigelsesmuligheder.

I Goldthorpes optik er en uddannelsesstrategi med tidlige og bevidste risikovurderinger i forhold til mange aspekter af uddannelseslivet typisk for unge fra arbejderhjem. Arbejderstuderende er mere risikoaversive i deres tilgang til uddannelse end deres lige i serviceklassen, da arbejderstuderende allerede ved at vælge en videregående uddannelse har måttet risikovurdere denne beslutning og har måttet tage en større risiko end de studerende fra mere privilegerede hjem ved overhovedet at vælge at orientere sig imod et uddannelsesniveau, der er højere end deres forældres.

Dimittenderne med en lav grad af arbejdsmarkedsorientering, har igennem hele deres uddannelsesforløb haft en lav grad af fokus på fremtidige job og karrieremuligheder og i lav grad har valgt deres uddannelse ud fra kommende beskæftigelsesmuligheder, samt i lav grad gjort sig bevidste til- og fravalg under deres studier i forhold til fremtidige beskæftigelsesmuligheder.

En uddannelsesstrategi, hvor valgene under uddannelse træffes ud fra andre parametre end høj job-sikkerhed efter endt uddannelse er typisk for unge af serviceklasseforældre ifølge Munk og Thom-sen, som er mindre risikoaversive end arbejderbørnene. Studerende fra middelklassen har ikke på samme måde en instrumentel tilgang til uddannelse, hvor uddannelse er et middel til et mål, men ser dannelsesprojektet i uddannelsen som det vigtigste.

Ifølge karrierecenteret på Aalborg Universitet er denne opdeling mellem en høj og lav grad af ar-bejdsmarkedsorientering også struktureret ud fra dimittendernes køn. En uddannelsesstrategi, hvor overvejelser omkring fremtidig arbejdsliv indgår, er tilfældet for flere kvinder end mænd undervejs og efter uddannelsen. Rapporten peger på, at årsagen hertil kan være, at flere mænd end kvinder får job, inden de er færdige med deres uddannelse.

I den følgende klyngeanalyse vil det derfor blive undersøgt, om det er dimittendernes sociale bag-grund og køn, der har betydning for, om dimittenderne vælger en arbejdsmarkedsstrategi med lav eller høj arbejdsmarkedsorientering.

Endvidere ses en opdeling imellem de dimittender, som har haft en bred eller smal jobsøgningsad-færd. I CAs medlemsundersøgelse bliver der skelnet imellem kvindelige dimittender, som søger generelt bredere end mændene på næsten alle parametre, såsom at søge uden for det faglige område og lavere stillingsniveau. Her overfor ses mændene, som er mere smal i deres jobsøgning, hvilket kan skyldes, at flere mænd end kvinder får job inden de er færdige med deres uddannelse. Endvide-re bliver der i operationaliseringen skelnet imellem de dimittender, der starter deres jobsøgning før afslutningen på deres uddannelse, som mindsker de studerendes ledighedsrisiko efter endt udannel-se, overfor de dimittender, der først starter deres jobsøgning efter endt uddannelse, hvilket øger de studerendes ledighedsrisiko efter dimissionen.

Dimittenderne med en bred jobsøgningsadfærd har søgt flere slags jobstillinger. de har søgt både ved offentlige og private virksomheder, ved organisationer/foreninger samt både regionalt, lands-dækkende og i udlandet. De har søgt op til 50 jobs, som de begyndte at søge efter endt uddannelse. Ifølge CAs medlemsundersøgelse kunne det tyde på, at denne gruppe af dimittender i overvejende grad er kvinder, da de i højere grad anvender en bredere jobsøgningsstrategi end mænd. I tråd med operationaliseringen ses de også, at dimittenderne med en bred jobsøgningsstrategi først har startet jobsøgningen sent.

Dimittenderne med en smal jobsøgningsadfærd har ikke søgt flere slags jobstillinger og de har hverken søgt ved offentlige eller private virksomheder eller organisationer/foreninger. Geografisk har jobsøgningen heller ikke været bred. Dimittenderne har til gengæld søgt over 50+ jobs, som de begyndte at søge inden afslutningen på deres uddannelse. Det tyder på, at dimittenderne, der anvender denne jobsøgningsstrategi har fået deres job inden færdiggørelsen af deres studier, og derfor ikke har haft brug for, at anvende en bred jobsøgningsadfærd. Dette kan tyde på, at denne gruppe i overvejende grad er mænd, hvis fundene er på linje med resultaterne i CAs medlemsundersøgelse. Den tidlige jobsøgning ses i undersøgelsen at have en positiv betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation. I den følgende klyngeanalyse bliver det derfor interessant at undersøge, om dimittendernes køn har betydning for, hvilken jobsøgningsadfærd dimittenderne anvender i forhold til deres arbejdsmarkedsrettede strategier.

Desuden ses en skillelinje mellem de dimittender som har en høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis, overfor dimittender med en lavere grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis. I operationaliseringen bliver det beskrevet, hvordan udlandsophold, såsom praktik- og studieophold, virksomhedssamarbejde samt studiejob er gode arbejdsmarkedsorienterede valg at træffe for dimittenderne, når arbejdsgiverne skal vælge imellem flere nyuddannede dimittender i rekrutteringsfasen. Modsat er et ensidigt fokus på høje karakterer kun vejen til bedre muligheder for job efter endt uddannelse, hvis dimittenderne ikke har haft studiejob eller lign..

Dimittenderne med en lavere grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis har været i praktik i Danmark, haft max. 10 timers studiejob om ugen, de har ikke været på studieophold eller praktik i udlandet, ikke samarbejdet med virksomheder og har ikke deltaget i nogen form for beskæftigelsesfremmende tilbud under studiet. De har et højt karaktergennemsnit fra kandidatuddannelsen på mellem 10-12. Disse resultater stemmer overens med, hvad undersøgelsen fra Akademikernes Centralorganisation finder, at hvis dimittenderne ikke i høj grad benytter sig af en arbejdsmarkedsorienteret praksis, så har fokuset på højere karakterer, en beskæftigelsesfremmende betydning.

Dimittenderne med høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis har været på studieophold og i praktik i udlandet, har haft studiejob på mere end 10 timer om ugen, samarbejdet med virksomheder under uddannelsen, deltaget i over 3 beskæftigelsesfremmende tilbud på studiet, også er deres karaktergennemsnit fra kandidatuddannelsen mellem 6 og 7,9. Et højt indhold af arbejdsmarkedsorienterede aktiviteter i dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategi, giver ifølge Akademikernes centralorganisation dimittendernes det bedst mulige grundlag for at konvertere deres uddannelses-

bevis til et job efter endt uddannelse. Det bliver derfor interessant at undersøge i den følgende klyngeanalyse hvilke dimittender, der vælger at anvende de to arbejdsmarkedsorienterede praksisser i deres arbejdsmarkedsorienterede strategi.

Med henblik på at afdække mønstre i, hvordan forskellige arbejdsmarkedsrettede strategier ligner og adskiller sig fra hinanden på tværs af de oppositioner, der er belyst i korrespondanceanalysen, udbygges den multiple korrespondanceanalyse i det følgende med en klyngeanalyse.

8. Analyse 2.del – Klyngeanalyse

I det følgende præsenteres, hvordan analysens klynger er blevet udvalgt, hvorefter de præsenteres og analyseres.

Klyngeanalyse er en metode til at gruppere individerne på baggrund af mønstre i deres svar på udvalgte variable. En klynge er en gruppe af individer der internt ligner hinanden mest muligt og eksternt adskiller sig mest muligt fra individer i andre grupper. I denne analyse benyttes hierarkisk klyngeanalyse, der på baggrund af opstillet mål konstruerer et entydigt hierarki for sammenlægning eller splittelse af grupperne af individer. Den agglomerative fremgangsmåde, som her benyttes, starter ved de individuelle cases og grupperer individer og klynger til der kun er en stor klynge.

Som kriterium for sammenlægning benyttes ”Wards Kriterium”, der efterstræber at minimere den interne varians i klyngerne, hvilket også gør, at den eksterne varians maksimeres. Præsentationen af dette kriterium kan genfindes i det tidligere præsenterede metodeafsnit. Krav til valg af antal klynger er, at klynger skal være af passende størrelse med mindst 5 procent af individerne i hver klynge og helst ikke mere end 50 procent. Desuden skal klyngerne give mening at fortolke.

8.1. Valg af klynger

Skæringspunktet for hvor mange klynger der skal medtages i analysen fastsættes det sted, hvor tabet af ekstern varians stiger uforholdsmæssigt dvs. ”knækket” i variansindekset, som ses nedenfor. Dette ”knæk” er udtryk for at de klynger der potentielt kan føjes sammen er meget store og/eller heterogene, og man vil derfor miste uforholdsmæssigt meget ekstern varians. Ud fra histogrammet af niveauindekser kan argumenteres for, at et passende antal klynger vil svare til 4,7 eller 8 antal klynger, grundet de store knæk i histogrammet.

Figur 6: Histogram over variansindeks

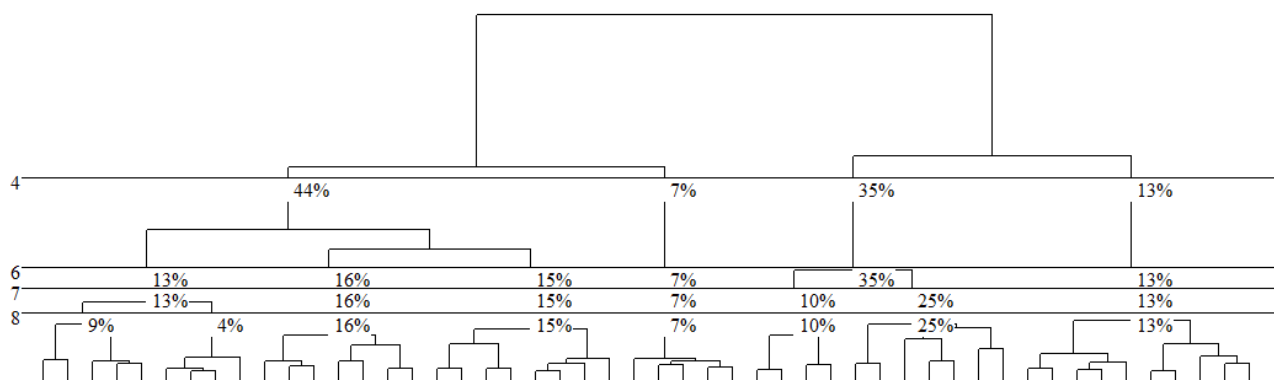
```

3796 3777 3781 172 172.00 0.00817 *****
3797 3795 3773 476 476.00 0.00831 *****
3798 3789 3786 256 256.00 0.00876 *****
3799 3784 3796 243 243.00 0.01132 *****
3800 3797 3793 663 663.00 0.01593 *****
3801 3794 3792 602 602.00 0.01888 *****
3802 3801 3799 845 845.00 0.02161 *****
3803 3782 3802 984 984.00 0.03043 *****
3804 3798 3800 919 919.00 0.03191 *****
3805 3804 3803 1903 1903.00 0.05189 *****
SUM OF LEVEL INDEXES = 0.58714

```

Dendogrammet viser, at løsningen med 4 klynger ikke er optimal, da den meget ujævne fordeling af individerne, samt at to af grupperne er meget store gør dem upassende til videre analyse. En løsning med 8 klynger er heller ikke passende, at gå videre med i analysen, da én af klyngerne kun indeholder 4 % af individerne. Løsningen med 7 klynger er derfor den bedste ift. de ovennævnte, da individerne er mere jævnt fordelt i klyngen og ingen af klyngerne indeholder over 50 % eller under 5 % af individerne. SPAD foreslår selv 4,7 eller 8 klynger. Ved 4 eller 7 klynger er ingen af klyngerne uforholdsmæssige store eller lille, dvs. hverken over 50 % eller under 5 %. Valget falder dog på 7 klynger, da en store klynge på 35 % bliver brudt op fra 6 til 7 klynger, hvilket giver en mere jævn spredning klyngerne imellem. I det følgende præsenteres og analyseres de syv klynger. I præsentationen af klyngerne lægges der først og fremmest vægt på kategorier som er overrepræsenteret. Desuden medtages kun kategorier, hvor der forekommer minimum 5 % forskel på kategorien i klyngen over gennemsnittet i datasættet.

Figur 7: Dendogram over klynger

8.2. Præsentation af klyngerne

I nedenstående individsky er indtegnet koncentrationsellipser omkring de 7 anvendte klynger. Til forskel for kategorikortene i korrespondanceanalysen, er der i dette kort fokus på individernes for-

deling. I kortet repræsenterer hver prik et af de 1903 individer, der indgår i analysen. Hver klynge er repræsenteret med en koncentrationsellipse, som markerer hvordan klyngerne fordeler sig langs de to første akser. Akserne i nedenstående figur 8 svarer indholdsmæssigt til akse 1 og 2 i korrespondanceanalysen. Individkortet viser, at klyngerne har en god spredning og er nogenlunde veldefinerede, men overlapper dog hinanden.

Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi er markeret som den blå ellipse. I denne klynge er indeholdt 185 af dimittenderne og 86,6 % af de eventyrlystne dimittender ligger inden for denne ellipse. Ellipsen fordeler sig med næsten jævnt omkring 1. akse med en lille overvægt til højre side. Størstedelen af dimittenderne fordeler sig under 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har i mindre grad haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, men har i nogen grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den røde ellipse. Denne klynge indeholder 381 dimittender og 85,3 % af dimittenderne ligger inden for ellipsen. Ellipsen fordeler sig med hovedparten af dimittenderne på venstre side af 1. akse. Dimittenderne fordeler sig næsten jævnt omkring 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har i høj grad haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, men har i moderatgrad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den lysegrønne ellipse. Klyngen indeholder 341 dimittender og 88 % af dimittenderne ligger inden for denne ellipse. Størstedelen af dimittenderne fordeler sig på venstre side af 1. akse., hvorimod dimittenderne så godt som fordeler sig jævnt omkring 2. akse, med en lille overvægt over 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har også i høj grad haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, og har i nogen grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den gule ellipse. I denne klynge er indeholdt 171 dimittender og 88,9 % af dimittenderne ligger inden for ellipsen. Stort set alle dimittenderne fordeler sig på venstre side af 1. akse, mens dimittenderne næsten er fordelt jævnt omkring 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har i meget høj grad haft overvejelser omkring deres kom-

mende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, og har i moderat grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den usikre arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den turkise ellipse. Denne klynge indeholder 250 dimittender og 87,6 % af dimittenderne ligger inden for denne ellipse. Hovedparten af dimittenderne fordeler sig på 1. aksens højre side, hvor dimittenderne fordeler sig mere jævnt omkring 2. akse med et lille overtal over akse. Dimittenderne i denne klynge har i lav grad haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, men har i mindre grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den tryghedssøgende arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den grå ellipse. Klyngen indeholder 414 dimittender og 88,6 % af dimittenderne ligger inden for ellipsen. Ellipsen fordeler sig med størstedelen af dimittenderne på højre side af 1. akse og hovedparten af dimittenderne er også fordelt under 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har i lav grad haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, og har i nogen grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

Den målløse arbejdsmarkedsstrategi er markeret med den mørkegrønne ellipse. I denne klynge er indeholdt 160 dimittender og 86,2 % af dimittenderne ligger inden for denne ellipse. Stort set alle dimittenderne er fordelt på højre side af 1. akse, og flertallet af dimittenderne ligger over 2. akse. Dimittenderne i denne klynge har slet ikke haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, og har i mindre grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

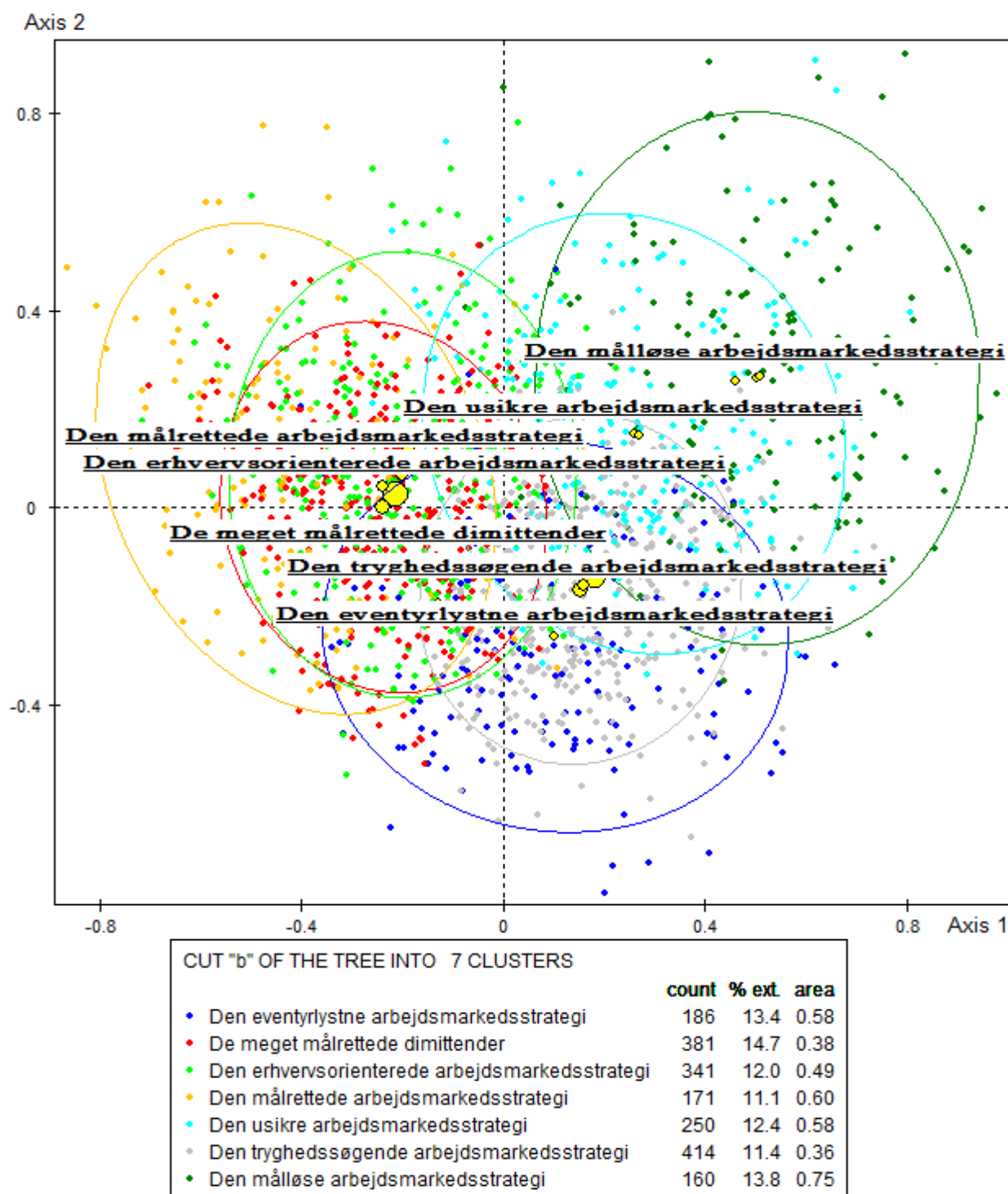
Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi og *den målløse arbejdsmarkedsstrategi* er hinanden modsætninger langs 1. akse. De målrettede dimittender fordeler sig stort set kun på venstre side af akse, hvorimod de målløse dimittender fordeler sig næsten udelukkende på højre side af akse. De målrettede dimittender er gennemsyret af at have haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen, hvorimod de målløse dimittender slet ikke haft overvejelser omkring deres kommende arbejdsliv efter endt uddannelse i løbet af uddannelsen.

Den målløse arbejdsmarkedsstrategi og *den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* fordeler sig modsat langs 2. akse. De målløse dimittender ligger hovedsageligt over 2. akse, og de eventyrlystne dimittender ligger i overvejende grad under 2. akse. De målløse dimittender har i mindre grad truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte, mens de eventyrlystne

dimittender i høj grad har truffet valg under uddannelsen med et fremtidigt beskæftigelsesorienteret sigte.

I det følgende vil de syv klynger ud fra de forskellige kategorier blive beskrevet. Som hovedregel gælder, at kategorierne nævnes i rækkefølge i forhold til, hvor karakteristiske de er for klyngerne.

Figur 8: Individsky med koncentrationsellipser omkring klyngerne 1. og 2. akse

8.3. Klynge 1 – Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af ledige dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser en mindre grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd er i overvejende grad centeret omkring mere usikre jobstillinger.
- Overrepræsentation af dimittender fra humanistiske og kunstneristiske universitetsuddannelser.
- Dimittendernes fædre har i overvejende grad en lang videregående uddannelse.

Klynge 1 består af 10 % af dimittenderne. Af disse dimittender er 73 % ledige. Hovedparten af disse dimittender har i nogen grad eller mindre grad haft overvejelser omkring job og karriere før og i løbet af deres bachelor. Til gengæld har de i høj grad haft disse overvejelser efter endt dimission. Der er overrepræsentation af dimittender, som slet ikke eller i mindre grad valgt deres uddannelse efter, om der var efterfølgende beskæftigelsesmuligheder. De har i nogen grad valgt deres specialeemne, så det retter sig mod den beskæftigelse, de ønskede, da de blev færdige med studiet og i mindre grad suppleret uddannelsen med andre fag, der retter sig efter det job de ønsker efter endt uddannelse. Dimittenderne i denne klynge har i højere grad end gennemsnittet både været i praktik i Danmark og på studieophold i udlandet. Endvidere har de i højere grad haft et studiejob på 1-10 timer om ugen, men har ikke samarbejdet med nogen virksomheder i løbet af deres uddannelse. Deres karaktergennemsnit er overrepræsenteret i hver sin ende på skalaen. 32 % af dimittenderne har et karaktergennemsnit på 0-5,9 og 30 % af dimittenderne har et karaktergennemsnit på 10-12. De har overvejende ikke deltaget i nogen form for beskæftigelsesfremmende aktiviteter på deres studie. Disse dimittender har søgt mellem 11-20 job, hvilket er mere end gennemsnittet. Stillingerne er freelance-, selvstændig- og projektansættelse indenfor det private erhvervsliv, men ikke fastansættelse. Geografisk er stillingerne placeret i hele landet og i udlandet. De søgte deres første job efter dimissionen og i jobsøgningen har de lagt vægt på jobs som matcher deres specifikke akademiske kvalifikationer og ligger i forlængelse af deres specialeemne. Dimittendernes fædre har overvejende en lang videregående uddannelse, og selv har dimittenderne i meget udpræget grad en humanistisk eller kunstneristisk uddannelse.

Det er tydeligt, at denne form for arbejdsmarkedsrettet strategi er præget af lav grad af risikoaversion, da valgene under studierne ikke er taget med fokus på fremtidige beskæftigelsesmuligheder,

samt at jobsøgningen er centreret omkring de mere usikre stillingsbetegnelser, freelance-, selvstændig- og projektansættelse, som ikke er centreret omkring dimittendernes nærområder.

Denne lave grad af risikoaversion stemmer godt overens med den forventning man, med udgangspunkt i Goldthorpes teori om risikoaversion, kunne have for denne gruppe, da dimittenderne i denne klynge i højere grad end gennemsnittet har deres oprindelse i serviceklassen, da dimittendernes fædre i overvejende grad har lange videregående uddannelser. Munk og Thomsen finder, at unge som vælger humanistiske og kunstneristiske uddannelser er mindre risikoaverse i deres adfærd. Dette er i overensstemmelse med, at dimittendernes som har valgt denne arbejdsmarkedsstrategi, har en humanistisk eller kunstneristisk uddannelse. Og ikke udviser en høj grad af arbejdsmarkedsrettet adfærd i de valg de træffer under deres studie, samt i deres jobsøgning (Munk og Thomsen:2013).

8.4. Klynge 2 – Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af beskæftigede dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd har ingen bemærkelsesværdig betydning.
- Overrepræsentation af dimittender fra humanistiske og kunstneristiske universitetsuddannelser.
- Dimittendernes er i overvejende grad kvinder.

Klynge 2 består af 20 % af dimittenderne. Af disse dimittender er 77 % beskæftigede. Denne klynge er overrepræsenteret af dimittender, der i høj eller nogen grad haft overvejelser omkring job og karriere under og efter hele deres uddannelse, og i mindre og nogen grad før deres start på bacheloren. Dette gør, at disse dimittender i høj grad er afklaret omkring, hvilke job de vil søge efter endt uddannelse, og om de er rustet til dette job. Dimittenderne har i nogen grad valgt deres uddannelse ud fra de efterfølgende beskæftigelsesmuligheder. Overvægten af dimittenderne i denne klynge har i høj grad tilpasset deres uddannelse i forbindelse med valgfag, specialeemne og suppleret med andre fag, i forhold til deres ønske om kommende beskæftigelse. Dimittenderne i denne klynge har i overvejende grad samarbejdet med virksomheder under studiet, men har ikke været i praktik eller på studieophold i udlandet. De har både haft frivilligt arbejde og et studiejob mellem 1-10 timer om ugen. Karaktergennemsnittet for flertallet ligger på mellem 8-9,9. De har ikke deltaget i nogen form for studiefremmende aktiviteter på studiet. Majoriteten af disse dimittender har søgt offentlig jobstillinger, men ikke private virksomheder eller hos organisationer/foreninger. De har hverken

søgt freelance-, selvstændig- eller projektansættelse. Geografisk har de ikke søgt udlandet eller andre landsdele. De har søgt mellem 0-10 job, som de begyndte at søge inden afslutningen på deres uddannelse. I jobsøgningen har de lagt vægt på stillinger som ligger i forlængelse af deres speciale-emne. Dimittenderne er i overvejende grad kvinder og har en humanistisk eller kunstneristisk kandidatgrad.

Denne arbejdsmarkedsrettede strategi adskiller sig ved at være gennemsyret af en høj arbejdsmarkedsorienteret praksis og bevidste til- og fravalg under uddannelsen i forhold til, hvilket fremtidigt arbejdsliv dimittenderne ønsker. Dette er den afsmittende effekt af, at dimittenderne i høj grad eller nogen grad har gjort sig overvejelser omkring job og karriere under og efter deres uddannelse. Jobsøgningsadfærden har ikke nogen bemærkelsesværdig betydning for denne strategi.

Karrierecenteret finder i deres rapport, at kvinder i højere grad end mænd er mere arbejdsmarkedsorienteret igennem og efter deres uddannelse. I forhold til denne arbejdsmarkedsrettede strategi stemmer dette i overens med, at denne strategi, der er præget af meget høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis, i overvejende grad benyttes af kvinder. Resultaterne fra CAs medlemsundersøgelse viser, at kvinder også i højere grad end mænd anvender en bredere jobsøgningsadfærd. Disse resultater kan ikke genfindes for de dimittender, der har valgt denne arbejdsmarkedsrettede strategi. Dimittenderne, der har valgt denne arbejdsmarkedsstrategi har i overvejende grad en humanistisk eller kunstneristisk kandidatgrad. Ifølge Munk og Thomsen burde disse dimittender i mindre grad vælge en arbejdsmarkedsrettet strategi, der i høj grad er præget af arbejdsmarkedsorientering. Dette skyldes, at unge, der vælger en humanistisk eller kunstneristisk uddannelse, ikke i samme grad som øvrige unge, er risikoaversive i forhold til deres uddannelsesvalg (Munk og Thomsen:2013). Dette er ikke tilfældet for dimittenderne, der har valgt denne arbejdsmarkedsrettede strategi.

8.5. Klynge 3 – Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af beskæftigede dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd er i overvejende grad centeret omkring sikre jobstillinger.
- Overrepræsentation af dimittender fra samfundsvidenskabelig, naturvidenskabelig eller teknisk universitetsuddannelser.
- Dimittendernes er i overvejende grad mænd.
- Størstedelen af dimittenderne er mellem 26-29 år gammel.

Klynge 3 består af 18 % af dimittenderne. Af disse dimittender er 75 % beskæftiget. Denne klynge er overrepræsenteret af dimittender, der i nogen grad før og i løbet af bacheloren haft overvejelser omkring job og karriere. I løbet af kandidaten gjorde disse dimittender i høj grad overvejelser omkring job og karriere og efter dimissionen havde disse dimittender slet ikke overvejelser omkring job og karriere. Dette gør, at disse dimittender i nogen grad er afklaret omkring, hvilke jobs de ønsker at søge efter endt uddannelse og om de er i høj grad eller nogen grad føler sig rustet til dette job. Overvægten af dimittenderne har i nogen og høj grad valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende beskæftigelsesmuligheder. De har i mindre, nogen eller høj grad tilpasset deres valgfag, supplerende fag og specialeemne i forhold til deres kommende jobønsker. Majoriteten af dimittenderne i denne klynge har været på studieophold, men har ikke været i praktik i Danmark. De har samarbejdet med virksomheder i løbet af deres uddannelse og har haft et studiejob på over 11 timer om ugen. Karaktergennemsnittet ligger for hovedparten af dimittenderne på mellem 6-7,9 og flertallet af dimittenderne har deltaget i over 3 forskellige beskæftigelsesfremmende aktiviteter på deres studie. Disse dimittender har i højere grad ikke søgt offentlige stillinger eller hos organisationer/foreninger, men har søgt hos private virksomheder. Dette har ikke været selvstændig, freelance eller projektansættelse. Klyngen er domineret af dimittender, som søgte deres job inden afslutningen af deres uddannelse og geografisk har de ikke søgt i deres nærområde. I jobsøgningen har de i overvejende grad søgt over 50 jobs og har lagt vægt på deres specifikke akademiske kompetencer. Klyngen er domineret af dimittender med en samfundsvidenskabelig, naturvidenskabelig eller teknisk uddannelse, de er mænd i alderen 26-29 år, og de har ingen hjemmeboende børn.

Denne strategi er præget af en høj grad af erhvervsorientering, hvor orienteringen imod det private erhvervsliv og udlandet virker til at være prioriteret højere end gode karakterer. Dog ses en snert af søgen mod det trygge, da dimittenderne i overvejende grad kun har søgt sikre jobstillinger.

Denne strategi indeholder også en høj grad af arbejdsmarkedsorientering. Den vælges i denne henseende i overvejende grad af mænd. Endvidere ses det, at dimittenderne, som har valgt denne strategi, har en samfundsvidenskabelig, naturvidenskabelig eller teknisk uddannelse. Dette stemmer overens med, hvad Munk og Thomsen finder, at studerende på de samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige uddannelser er meget risikoaversive i forhold til deres uddannelsesvalg (Munk og Thomsen:2013). Dimittenderne, der har valgt denne arbejdsmarkedsstrategi, er i alderen mellem 26-29 år. Disse dimittender har enten brugt flere år på at vælge uddannelse eller brugt længere tid på at gennemføre deres uddannelse i forhold til deres yngre meddimittender. Dette er øjensynligt derfor

at de er mere bevidste om deres til- og fravalg af CV fremmende aktiviteter og deres til- og fravalg på selve uddannelsen og derfor har valgt en arbejdsmarkedsstrategi, der indeholder en høj grad af arbejdsmarkedsorientering. Desuden har disse dimittender i overvejende grad ingen hjemmeboende børn. De har derfor ikke en særlig familiemæssig situation, som gør, at hensynet til de hjemmeboende børn må prioriteres højere end dimittendernes valg af arbejdsmarkedsrettet strategi, da nogle arbejdsmarkedsrettede valg, såsom studiejob og praktik kan være tidskrævende og svære at få passe ind i en familie, hvor hensynet til børnene skal komme først.

8.6. Klynge 4 – Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi

- Hovedparten af dimittenderne fremviser høj grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Dimittendernes mødre er i overvejende grad ufaglærte.
- Størstedelen af dimittenderne er mellem 30+ år gammel.

Klynge 4 består af 9 % af dimittenderne. I denne klynge har hovedparten af dimittenderne i høj grad haft overvejelser omkring job og karriere før og under deres uddannelse. Dette har gjort, at dimittenderne i høj grad er afklaret omkring, hvilke jobs de vil søge efter endt uddannelse, og om de vil være rustet til dette job. Klyngen er overrepræsenteret af dimittender, som i høj grad valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder, og der har i nogen og høj grad tilpasset valgfag, suppleret med andre fag og tilpasset specialeemnet i forhold til deres kommende jobønsker. Endvidere har de også i overvejende grad skiftet uddannelse for at øge deres fremtidige beskæftigelsesmuligheder. Majoriteten af dimittenderne i denne klynge har haft et studiejob på mere end 11 timer om ugen, men har ikke haft frivilligt arbejde. Flertallets karaktergennemsnit ligger mellem 8-9,9. Disse dimittender har i højere grad søgt mellem 21-50 job. Dimittenderne er i overvejende grad 30+ år og deres mødre er ufaglærte.

Denne strategi er også præget af høj arbejdsmarkedsorientering, men dimittenderne har af en eller anden grund været sene startere eller brugt lang tid på at færdiggøre deres uddannelse. Det er øjensynligt, at ældre dimittender vælger en arbejdsmarkedsstrategi med høj arbejdsmarkedsorientering, da de enten har brugt flere år på at vælge uddannelse eller brugt længere tid på at gennemføre deres uddannelse i forhold til deres yngre meddimittender. På denne baggrund vil de øjensynligt være mere bevidste om deres til- og fravalg af CV fremmende aktiviteter og deres til- og fravalg på selve uddannelsen. Dimittenderne, der i overvejende grad har valgt denne strategi, har forældre med rod i arbejderklassen, da mødrene er ufaglærte. Ifølge Goldthorpe kan dimittender med arbejderforældre i

højere grad være bevidste om deres uddannelsesstrategier, da de muligvis har været tvunget til allerede efter folkeskolen at træffe valg om, om de ønsker at fortsætte i uddannelsessystemet til en ungdomsuddannelse og derefter til en videregående uddannelse. Dermed kan arbejderbørnene være tvunget til at reflektere over deres uddannelsesstrategi og er derfor muligvis blevet mere bevidste, instrumentelle og autonome i deres til- og fravalg under deres uddannelsesforløb. Dette kan medføre, at disse dimittender muligvis er blevet mere bevidste i deres valg af arbejdsmarkedsrettede strategier, som er indeholdende et bevidst arbejdsmarkedsorienteret til- og fravalg.

8.7. Klynge 5 – Den usikre arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af ledige dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser lav grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser lav grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd er i overvejende grad ufokuseret.
- Dimittendernes er almindeligst mænd.

Klynge 5 består af 13 % af dimittenderne. Af disse dimittender er 52 % ledige. Her har majoriteten af dimittenderne i mindre grad eller nogen grad haft overvejelser omkring job og karriere før, under og efter dimissionen. Dette kan være grunden til, at disse dimittender slet ikke er afklaret omkring, hvilket job de vil søge efter endt uddannelse eller føler sig slet ikke eller i mindre grad rustet til deres første job. Disse dimittender har i overvejende grad slet ikke valgt deres uddannelse ud fra fremtidige beskæftigelsesmuligheder og de har slet ikke tilpasset valgfag, suppleret med andre fag eller tilpasset specialeemnet i forhold til deres fremtidige jobønsker. Hovedparten af dimittenderne i denne klynge har hverken været i praktik i Danmark eller udlandet og har hverken haft et studiejob eller frivilligt arbejde. Overvægten af dimittender i denne klynge har heller ikke samarbejdet med virksomheder under deres studie. Flertallet af dimittendernes karaktergennemsnit ligger mellem 6-7,9 og har ikke deltaget i nogen former for beskæftigelsesfremmende aktiviteter på studiet. Disse dimittender har i højere grad ikke søgt freelance- eller projektansættelse, geografisk har de søgt i udlandet og startede deres jobsøgning ved afslutningen af deres uddannelse. I jobsøgningen har hovedparten af dimittenderne søgt over 50 job og de har lagt vægt på generelle og ikke-akademiske job. Dimittenderne er i overvejende grad mænd.

Denne strategi er præget af dimittender, som ikke har gjort store tanker omkring deres fremtidige arbejdsliv, hvilket kan have smittet af på deres jobsøgning, da de først begyndte at søge deres første

jobs efter endt uddannelse og deres jobsøgning kun har fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer og ikke-akademiske job. Derfor har til- og fravalg under uddannelsen ikke nogen nævneværdig betydning for denne strategi, da der øjensynligt ikke har været nogen grundlæggende joborientering under studiet, som dimittenderne har kunnet trække bevidste valg på baggrund af. At denne strategi, som ikke har nogen iboende arbejdsmarkedsorientering, i overvejende grad vælges af mænd, stemmer overens med fundene i CAs medlemsundersøgelse, der finder, at mænd i lavere grad end kvinder findes mere bevidste omkring valget af arbejdsmarkedsrettede strategier, da mændene i jobsøgningsprocessen, søger smallere end kvinderne.

8.8. Klynge 6 – Den tryghedssøgende arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af ledige dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser lav grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser en vis grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd er i overvejende grad tryghedsorienteret.

Klynge 6 består af 22 % af dimittenderne. Af denne gruppe er 47 % ledige. I denne klynge har flertallet af dimittenderne slet ikke eller i mindre grad haft overvejelser omkring job eller karriere før og under deres bachelor. Til gengæld har de i nogen grad og i høj grad haft overvejelser omkring job og karriere i løbet af kandidaten og efter dimissionen. Dette gør, at dimittender i nogen grad er afklaret omkring, hvilke job de ønsker at søge og de føler sig i mindre og nogen grad rustet til at klare første job. Majoriteten af dimittenderne har i mindre grad valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende beskæftigelsesmuligheder. Endvidere har hovedparten af dimittenderne i mindre eller nogen grad tilpasset deres uddannelse, hvad angår valgfag, specialeemne og supplerende fag, i forhold til kommende jobønsker. Klyngen er domineret af dimittender, som ikke har samarbejdet med virksomheder i løbet af studiet, men de har både haft studiejob og frivilligt arbejde mellem 1-10 timer om ugen. Deres karaktergennemsnit ligger overvejende imellem 8-9,9. Klyngen er overrepræsenteret af dimittender, som har søgt stillinger hos det offentlige og organisationer/foreninger og stillingerne er projektansættelse, men ikke freelance og selvstændig. De har i højere grad søgt mellem 21-50 job. Flertallet af dimittenderne har lagt vægt på generelle akademiske kvalifikationer i jobsøgningen. Ingen af de passive variable har en særlig betydning i denne klynge.

Denne strategi er præget af, at dimittenderne har udvist lavt niveau af arbejdsmarkedsorientering, samt at dimittendernes jobsøgningsadfærd har båret præg af at være orienteret imod de mere tryghedsorienterede stillingsbetegnelser og arbejdspladser, lokaliseret i nærområdet.

8.9. Klynge 7 – Den målløse arbejdsmarkedsstrategi

- Overvægt af ledige dimittender.
- Hovedparten af dimittenderne fremviser lav grad af arbejdsmarkedsorienteret adfærd.
- Flertallet af dimittenderne udviser lav grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis.
- Dimittendernes jobsøgningsadfærd har i overvejende grad et meget smal fokus.
- Overrepræsentation af dimittender fra naturvidenskabelig og tekniske universitetsuddannelser.
- Størstedelen af dimittenderne er mellem 30+ år gammel.

Klynge 7 består af 8 % af dimittenderne. Heraf er 56 % af dimittenderne ledige. Hovedparten af dimittenderne i denne klynge har slet ikke eller i mindre grad haft overvejelser omkring job og karriere før og under uddannelsen og kun i nogen grad efter dimissionen. Dette gør, at de i mindre grad er afklaret omkring, hvilke jobs de ønsker at søge og om de er rustet til dette job. Klyngen er overrepræsenteret af dimittender, der slet ikke har valgt deres uddannelse ud fra efterfølgende beskæftigelsesmuligheder og har slet ikke tilpasset deres uddannelse i forhold til kommende jobønsker. Majoriteten af disse dimittender har ikke været i praktik i Danmark, de har ikke samarbejdet med virksomheder under deres studie og de har heller ikke haft et studiejob. Deres karaktergennemsnit ligger overvejende mellem 0-5,9 og flertallet har heller ikke deltaget i nogen form for beskæftigelsesfremmende aktivitet under studiet. Dimittenderne har i højere grad søgt freelanceansættelse og har lagt vægt på generelle akademiske kvalifikationer i jobsøgningen. Klyngen er domineret af dimittender, som har søgt job i deres nærområde og begyndte først jobsøgningen efter de havde færdiggjort deres uddannelse. Flertallet af dimittenderne er 30+ år og har en naturvidenskabelig eller teknisk kandidatuddannelse.

I denne strategi har dimittenderne ikke udvist nogen form for arbejdsmarkedsorienteret praksis under studierne, ved hverken at have samarbejdet med virksomheder, haft studiejob eller været i praktik. De har været næsten gennemgående målløse i forhold til deres valg under studiet, og deres jobsøgning startede også meget sent og har været fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer.

Dimittenderne, der har valgt denne arbejdsmarkedsstrategi er 30 + år, men udviser ikke nogen form for arbejdsmarkedsorienteret praksis under studierne, selvom de enten har brugt flere år på at vælge uddannelse eller brugt længere tid på at gennemføre deres uddannelse i forhold til deres yngre meddimittender. På trods af dette, er dimittenderne ikke mere bevidste om deres til- og fravalg af CV fremmende aktiviteter og deres til- og fravalg på selve uddannelsen. Munk og Thomsen finder, at unge, der vælger en naturvidenskabelig eller teknisk kandidatuddannelse er mere risikoaversiv end dimittender fra humanistiske og klassiske kandidatuddannelser. Dette stemmer ikke overens med, at dimittenderne som vælger ovenstående strategi, som har en iboende meget lav grad af arbejdsmarkedsorientering i overvejende grad har en naturvidenskabelig eller teknisk kandidatuddannelse.

8.10. Opsummering

I klyngeanalysen er valgt syv klynger, som repræsenterer dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier. *Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* er præget af lav grad af risikoaversion, da valgene under studierne ikke er taget med fokus på fremtidige beskæftigelsesmuligheder, samt at jobsøgningen er centreret omkring de mere usikre stillingsbetegnelser. *Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi* adskiller sig ved at være gennemsyret af en høj arbejdsmarkedsorienteret praksis og bevidste til- og fravalg under uddannelsen i forhold til, hvilket fremtidigt arbejdsliv dimittenderne ønsker. Jobsøgningsadfærden har ikke nogen bemærkelsesværdig betydning for denne strategi. *Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* er præget af en høj grad af erhvervsorientering, hvor orienteringen imod det private erhvervsliv og udlandet virker til at være prioriteret højere end gode karakterer. Dimittenderne har i overvejende grad kun søgt mere sikre jobstillinger. *Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi* er præget af høj arbejdsmarkedsorientering, men dimittenderne har af en eller anden grund været sene startere eller brugt lang tid på at færdiggøre deres uddannelse. *Den usikre arbejdsmarkedsstrategi*, er præget af dimittender, som ikke har gjort store tanker omkring deres fremtidige arbejdsliv. Deres jobsøgning er først begyndt efter endt uddannelse og kun fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer og ikke-akademiske job. *Den trygheds-søgende arbejdsmarkedsstrategi* er præget af, at dimittenderne har udvist lavt niveau af arbejdsmarkedsorientering, samt at dimittendernes jobsøgningsadfærd har båret præg af at være orienteret imod de mere tryghedsorienterede stillingsbetegnelser. *I den målløse arbejdsmarkedsstrategi* har dimittenderne ikke udvist nogen form for arbejdsmarkedsorienteret praksis under studierne. De har været næsten gennemgående målløse i forhold til deres valg under studiet. Deres jobsøgning startede meget sent og har været fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer.

8.11. Delkonklusion

Dimittendernes sociale baggrund har en betydning i valget af strategi 1, *den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi*, og strategi 4, *den målrettede arbejdsmarkedsstrategi*. De eventyrlystne dimittender har i overvejende grad fædre med lange uddannelser, og har ifølge Goldthorpe rod i serviceklassen. Deres strategi er i høj grad præget af en lav grad af arbejdsmarkedsorientering. De målrettede dimittender har i overvejende grad mødre, der er ufaglærte, og har som følge heraf oprindelse i arbejderklassen. Deres strategi er i overvejende grad præget af en høj grad af arbejdsmarkedsorientering. Både arbejder- og middelklassedimittenderne har haft studiejob. Arbejderdimittenderne har arbejdet over 10 timer om ugen og middelklassedimittenderne har arbejdet 1-10 timer om ugen. Middelklasse dimittendernes karaktergennemsnit ligger i hver sin ende af skalaen med 0-5,9 og 10-12, hvorimod arbejderdimittendernes karaktergennemsnit ligger i midten mellem 8-9,9. Arbejderbørnene har søgt mellem 21-50 jobs, hvor middelklassebørnene kun har søgt 11-20 jobs.

Dimittendernes alder har flere betydninger for, hvilken arbejdsmarkedsrettede strategi dimittenderne vælger. De 26-29årige har i overvejende grad valgt *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi*, hvorimod dimittenderne på 30 + år har valgt *den målrettede arbejdsmarkedsstrategi* eller *den målløse arbejdsmarkedsstrategi*. De erhvervsorienterede og de målrettede dimittenders strategier er meget ens, da begge strategier har en iboende høj grad af arbejdsmarkedsorientering. Så både de midaldrende og ældre dimittender har hver sin måde at være arbejdsmarkedsorienterede på. Majoriteten af dimittenderne i begge arbejdsmarkedsorienterede strategier har haft et studiejob på mere end 11 timer om ugen, men har ikke haft frivilligt arbejde. De målrettede dimittenders karaktergennemsnit ligger mellem 8-9,9 og de erhvervsorienterede dimittenders ligger mellem 6-7,9. De målrettede dimittender har ikke haft en specifik jobsøgningsstrategi, hvorimod de erhvervsorienterede har søgt job før afslutningen på deres uddannelse og haft fokus på fastansættelse i private virksomheder, som ikke ligger i deres nærområde. De har søgt over 50 jobs, hvor de har lagt vægt på deres specifikke akademiske kompetencer.

Den målløse arbejdsmarkedsstrategi er modsat *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* og *den målrettede arbejdsmarkedsstrategi* præget af en lav grad af arbejdsmarkedsorientering, på trods af, at begge strategier vælges af 30+ årige dimittender. Majoriteten af de målløse dimittender har ikke samarbejdet med virksomheder under deres studie og de har heller ikke haft et studiejob, som de erhvervsorienterede dimittender. De målløse dimittenders karaktergennemsnit ligger overvejende mellem 0-5,9, modsat de erhvervsorienterede og målrettede dimittender, hvis karaktergennemsnit

ligger mellem 6-9,9. Flertallet af de målløse dimittender har heller ikke deltaget i nogen form for beskæftigelsesfremmende aktivitet under studiet, som de erhvervsorienterede dimittender har. De målløse dimittender har i højere grad søgt freelanceansættelse og har lagt vægt på generelle akademiske kvalifikationer i jobsøgningen, som de har søgt job i deres nærområde til forskel for de erhvervsorienterede dimittender. Desuden begyndte de målløse dimittender først jobsøgningen efter de havde færdiggjort deres uddannelse.

Der ses også forskellige former for kønnet arbejdsmarkedsstrategier. Kvinderne er overrepræsenteret i *den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi*, som er kendetegnet ved meget høj arbejdsmarkedsorienteret praksis og bevidste til- og fravalg under uddannelsen i forhold til, hvilket fremtidigt arbejdsliv dimittenderne ønsker. Dette sættes overfor *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi*, der er overrepræsenteret af mænd, og som også er gennemsyret af en høj arbejdsmarkedsorientering, hvor der indgår flere erhvervsorienterede arbejdsmarkedsorienterede praksisser. Begge køn har altså hver sin måde at være meget arbejdsmarkedsorienterede på. Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi er kendetegnet ved at være gennemgående arbejdsmarkedsorienterede i hele uddannelsesforløbet, hvilket gør, at dimittenderne i denne gruppe ikke behøver en særlig jobsøgningsadfærd, da de fleste øjensynlig har fundet deres første job inden dimissionen. Dette ses også hos den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi, kombineret med meget erhvervsorienteret jobsøgningsstrategi, som er orienteret imod det private erhvervsliv og udlandet. Dimittenderne i begge grupper har i overvejende grad samarbejdet med virksomheder under studiet. Dog har dimittenderne i den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi ikke været i praktik eller på studieophold i udlandet, som den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi har. De erhvervsorienterede dimittender har haft studiejobs på over 10 timer om ugen, hvorimod de meget målrettede dimittender har haft et studiejob på max. 10 timer om ugen, men har til gengæld også haft frivilligt arbejde. De meget målrettede dimittender har generelt højere eksamenskarakterer end de erhvervsorienterede dimittender. De erhvervsorienterede dimittender har deltaget i over 3 forskellige beskæftigelsesfremmende aktiviteter på deres studie, hvorimod de meget målrettede dimittender ikke har deltaget i nogen form for studiefremmende aktiviteter på studiet.

Overfor *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi*, ses *den usikre arbejdsmarkedsstrategi*, som også er kendetegnet ved en overrepræsentation af mænd. Modsat de erhvervsorienterede dimittender er denne strategi gennemsyret af, at gruppen ikke har gjort store tanker omkring deres fremtidige arbejdsliv, da de ikke har haft nogen grundlæggende joborientering under studiet, som grup-

pen har kunnet trække bevidste valg på baggrund af. Blandt gruppen ses altså en opdeling imellem de meget arbejdsmarkedsbevidste dimittender overfor de usikre dimittender uden nogen form for arbejdsmarkedsorientering. Der ses derfor også et skel mellem deres jobsøgningsadfærd. De erhvervsorienterede dimittender orienterer sig imod det private erhvervsliv, udlandet og fastansættelse, hvorimod de usikre dimittenders ufokuserede jobsøgning først begyndte efter endt uddannelse og de har kun fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer og søgt ikke-akademiske job. De usikre dimittender har hverken været i praktik, haft studiejob, samarbejdet med virksomheder eller deltaget i beskæftigelsesfremmende aktiviteter, som de erhvervsorienterede dimittender til gengæld har. Til gengæld har begge grupper af dimittender samme eksamensgennemsnit.

Der ses også forskellige former for arbejdsmarkedsstrategier, der er formet af dimittendernes kandidatuddannelse. *Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* er overrepræsenteret af dimittender fra humanistiske og kunstneristiske uddannelser. Denne form for arbejdsmarkedsrettet strategi er præget af lav grad af risikoaversiv adfærd, da dimittendernes valg under studierne ikke er taget med fokus på fremtidige beskæftigelsesmuligheder. Her overfor ses dimittenderne, der har valgt *den meget arbejdsmarkedsorienterede strategi*, og som også har taget en humanistisk eller kunstneristisk kandidatuddannelse. Denne strategi er i høj grad præget af risikoaversiv adfærd. Selvom dimittenderne har gået på samme retning af uddannelser har de hver deres måde at gribe deres uddannelsesforløb an på. Dimittenderne som har valgt den eventyrlystne strategi har både været i praktik i Danmark og på studieophold i udlandet. Det har de meget målrettede dimittender til gengæld ikke været. De eventyrlystne dimittender har ikke samarbejdet med virksomheder under studierne, som de meget målrettede dimittender har. Begge grupper af dimittender har dog haft studiejob på 1-10 timer om ugen og har ikke deltaget i nogen former for beskæftigelsesfremmende aktiviteter på studiet. De eventyrlystne dimittenders karakterer ligger i hver sin ende på skalaen med 0-5,9 og 10-12, hvorimod de meget målrettedes ligger imellem 8-9,9. På jobsøgningsadfærden er dimittenderne også forskellige. De eventyrlystne dimittender har søgt mere usikre private jobstillinger i hele landet og i udlandet efter dimissionen, mens de meget målrettede dimittender har søgt offentlige jobstillinger i nærområder før dimissionen. Begge grupper har søgt stillinger, der ligger i forlængelse af deres specialeemne.

Hos dimittenderne med naturvidenskabelige og tekniske kandidatuddannelser ses også en forskel i, hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier de vælger. *Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* og *den målløse arbejdsmarkedsstrategi* er i overvejende grad valgt af disse dimittender. Igen ses der

en gruppe af dimittender, der er meget arbejdsmarkedsorienterede, overfor dimittender med meget lav arbejdsmarkedsbevidst adfærd indenfor samme uddannelsesretning. De erhvervsorienterede dimittender har været på studieophold, haft studiejob, samarbejdet med virksomheder og deltaget i beskæftigelsesfremmende aktiviteter, mens de målløse dimittender hverken har samarbejdet med virksomheder, deltaget i beskæftigelsesfremmende aktiviteter, været i praktik, på studieophold eller haft studiejob. De målløse dimittender har også meget lave karakter på 0-5,9, overfor de erhvervsorienterede dimittender, der har middelhøje karakterer på 6-7,9. De målløse dimittender har lagt vægt på generelle akademiske kompetencer og søgt mere usikre jobstillinger, som de søgte efter endt uddannelse i deres nærområde. De erhvervsorienterede dimittender har søgt job før endt uddannelse udenfor deres nærområde og lagt vægt på deres specifikke akademiske kompetencer.

Hvilke af de arbejdsmarkedsrettede strategier, som med højeste odds fører til beskæftigelse efter endt uddannelse, og om dimittendernes sociale baggrund og baggrundskaraktistika i sig selv har en betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, vil blive undersøgt i følgende multiple logistiske regressionsanalyse.

9. Analyse 3. del – Multipel logistisk regressionsanalyse

Ovenstående korrespondance- og klyngeanalyse forsøger via en eksplorativ tilgang at identificere typiske mønstre i datasættet. Den følgende logistiske regressionsanalyse vil via en hypotetisk deduktiv tilgang teste kausalitetsforholdet i specialets problemstilling. I det følgende præsenteres regressionsanalysens resultater.

Regressionsanalysens afhængige variabel, dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, er kodet som en binær variabel med svarene 0=beskæftiget og 1=ledig. Dermed testes dimittendernes odds for at være ledige i forhold til at være beskæftiget efter endt uddannelse.

9.1. Strategiernes betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation

Følgende afsnit vil undersøge, hvilken betydning de arbejdsmarkedsrettede strategier har for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation. Arbejdsmarkedsrettede strategi 2 er valgt som referencetegori, da, som det blev påvist i klyngeanalysen, det er denne arbejdsmarkedsrettede strategi, som har den største procentdel beskæftigede dimittender med 77 % i beskæftigelse.

Den samlede regressionsmodel har en Hosmer & Lemeshow testværdi med et signifikansniveau på 1,00, hvilket betyder, at modellen passer til data. Det er derfor forsvarligt at fortsætte med denne

regressionsmodel. Modellens Nagelkerke-værdi er på 0,13, hvilket er en lav testværdi, som betyder, at ikke meget af variansen i den afhængige variabel, dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, forklares med den valgte uafhængige variabel, dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier.

Arbejdsmarkedsrettede strategi 3 havde den næstestørste procentdel af beskæftigede dimittender med 75 % i beskæftigelse. Som det ses i tabel 7, så er arbejdsmarkedsrettet strategi 3 den eneste arbejdsmarkedsrettede strategi, som ikke er signifikant med en p-værdi på 0,56. Dette gør, at denne kategori ikke er egnet til videre analyse, da strategi 2 og 3 ikke er signifikant forskellige fra hinanden, som det påkræves.

De resterende fem arbejdsmarkedsrettede strategier er alle signifikante på et 0,00 sikkerhedsniveau og er derfor egnede til videre analyse. Alle de arbejdsmarkedsrettede strategier har en oddsratio på mere end én, og derfor er der en højere odds for, ved anvendelsen af disse strategier, at en dimittend er ledig i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse i forhold til, hvis dimittenden havde anvendt strategi 2.

Den højeste odds for at være ledig efter endt uddannelse er ved anvendelsen af arbejdsmarkedsrettede strategi 1, hvor der er over 8 gange højere odds for at være ledig i stedet for beskæftiget. En strategi, hvor der bl.a. har været lav grad af fokus på efterfølgende beskæftigelsesmuligheder og en lav grad af risikoaversiv adfærd, samt en jobsøgning der er centeret om de mere usikre stillingsbetegnelser, freelance-, selvstændig- og projektansættelse, og som ikke er centreret omkring dimittendernes nærområder, resulterer derfor i at være den strategi af de syv strategier, som i lavest grad fører til beskæftigelse.

Herefter følger arbejdsmarkedsrettede strategi 7, hvor der er over 4 gange højere odds for at være ledig i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse, hvis denne strategi anvendes i stedet for strategi 2. Dimittenderne i denne strategi har ikke udvist nogen form for arbejdsmarkedsorienteret praksis under studierne. De har været næsten gennemgående målløse i forhold til deres valg under studiet, og deres jobsøgning startede også meget sent og har heller ikke været særlig fokuseret. Igen ses det, at de dimittender, som ikke har været fokuseret under deres studier og ikke har truffet nogle bevidste uddannelses- og arbejdsmarkeds-mæssige valg, i højere grad er ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse.

Herefter følger arbejdsmarkedsrettede strategi 5 og 6, som har over 3,5 og næsten 3 gang højere odds for at være ledig end beskæftiget, hvis disse to strategier anvendes i stedet for strategi 2. Di-

mittenderne, som har valgt disse strategier, har ikke gjort store tanker omkring deres fremtidige arbejdsliv, hvilket har gjort, at deres jobsøgning har været meget bred og sporarisk. Deraf følger, at de ikke har gjort sig til- og fravalg under uddannelsen med et beskæftigelsesorienteret sigte. Det er endnu engang den lave grad af fokus på de fremtidige beskæftigelsesmuligheder i valgene under studiet, der står i vejen for, at disse dimittender har højere odds for at være beskæftiget i stedet for ledig efter endt uddannelse.

Dimittender, der anvender strategi 4, har næsten to gange højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter dimissionen. Denne strategi er præget af høj arbejdsmarkedsorientering, og derfor har denne strategi laveste forhøjede risiko for at være ledig i stedet for beskæftiget i forhold de andre arbejdsmarkedsrettede strategier. Af en eller anden grund har disse dimittender været sene startere eller brugt lang tid på at færdiggøre deres uddannelse, og det er muligt, at alder eller gennemførelstid derfor kan have en selvstændig betydning for, om dimittender har en højere eller lavere odds for at være ledig eller beskæftiget efter endt uddannelse. Desværre er dimittendernes gennemførelstid på uddannelsen ikke indeholdt i det anvendte datasæt, og derfor er det ikke muligt at undersøge denne sammenhæng. Alder er til gengæld indeholdt i datasættet, og derfor vil denne sammenhæng mellem alder og sandsynligheden for at ledighed efter endt dimission blive undersøgt. Alder vil blive undersøgt sammen med de resterende baggrundsvARIABLE, om de har en selvstændig betydning for, om dimittenderne har højere eller lavere odds for at være ledig efter dimissionen. Dette vil blive undersøgt i følgende afsnit.

Tabel 7: Logistisk regressionsanalyse - Arbejdsmarkedsrettede strategier

	N	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Arbejdsmarkedsrettede strategi 1	186	2,16	0,20	112,11	1	0,00	8,68
Arbejdsmarkedsrettede strategi 2 (reference)	381	-	-	-	-	-	-
Arbejdsmarkedsrettede strategi 3	341	0,10	0,17	0,34	1	0,56	1,11
Arbejdsmarkedsrettede strategi 4	171	0,60	0,20	8,92	1	0,00	1,82
Arbejdsmarkedsrettede strategi 5	250	1,28	0,18	53,72	1	0,00	3,61
Arbejdsmarkedsrettede strategi 6	414	1,08	0,16	48,06	1	0,00	2,95
Arbejdsmarkedsrettede strategi 7	160	1,44	0,20	51,72	1	0,00	4,22
Hosmer & Lemeshow test					5	1,00	0,00
Nagelkerke							0,13

9.2. Baggrundskarakteristikas betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation

Følgende afsnit vil undersøge om de syv baggrundsvARIABLE, *fars- og mors uddannelsesniveau, køn, alder, uddannelsesretning, etnicitet og familieforhold*, har en selvstændig betydning for, om dimit-

tenderne har højere eller lavere odds for at være ledige i forhold til beskæftiget efter endt uddannelse.

Som mål for dimittendernes sociale baggrund er forældrenes uddannelsesniveau valgt. Dette er den eneste mål i datasættet, der beskriver dimittendernes familiære baggrund. Da der er risiko for at variablene vil korrelere, da begge variable er et mål for det samme, dimittendernes sociale baggrund, testes denne risiko i nedenstående.

Korrelationsniveauet mellem mors og fars uddannelsesniveau er signifikant på et min. 95 % sikkerhedsniveau og Pearsons korrelation ligger på 0,563, hvilket indikerer en korrelation. Når variablene korrelerer, er det på sin plads kun at medtage den ene af variablene med som tjek for dimittendernes sociale baggrund. Dette skyldes, at der er sandsynlighed for, at korrelationen mellem de to uafhængige variable vil dække over den sande sammenhæng mellem den afhængige og uafhængige variable. Der er derfor grund for at teste begge variables betydning for den afhængige variabel, dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, og efterfølgende kun medtage den variabel, der har den største betydning på dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation.

Tabel8: Korrelationstest mellem mors og fars uddannelsesniveau

		Mors udd. niveau	Fars udd. niveau
Mors uddannelsesniveau	Pearson korrelation	1	0,563**
	Sig. (2-tailed)		0,000
	N	1903	1903
Fars uddannelsesniveau	Pearson korrelation	0,563**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	
	N	1903	1903

Både mødrenes og fædrenes uddannelsesniveau er taget med som selvstændige variable og begge variable er opdelt i seks uddannelsesniveau, ufaglært, ungdomsuddannelse, faglært, KVVU, MVU og LVU. Forældrene med en lang videregående uddannelse er valgt som referencekategori.

Først testes mors uddannelsesniveaus betydning på dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation. En enkelt af oddsratioerne for mors uddannelsesniveau, ufaglærte mødre, er signifikante på et 95 % sikkerhedsniveau. Dermed har mors uddannelsesniveau en betydning for, om dimittenderne har højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Dimittender med ufaglærte mødre har 34 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse.

Tabel 8: Logistisk regressionsanalyse – mors uddannelsesniveau

	N	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Mor udd. niveau_Ufaglært	253	0,29	0,15	3,84	1	0,05	1,34
Mor udd. niveau_Ungdomsuddannelse	124	0,33	0,20	2,78	1	0,10	1,39
Mor udd. niveau_Faglært	279	0,06	0,14	0,15	1	0,70	1,06
Mor udd. niveau_KVU	225	0,23	0,15	2,26	1	0,13	1,26
Mor udd. niveau_MVU(reference)	719	-	-	-	-	-	-
Mor udd. niveau_LVU	303	0,07	0,14	0,29	1	0,59	1,08

Oddsrationerne for fars uddannelsesniveau ikke signifikante på et 95 % sikkerhedsniveau. Dermed har fars uddannelsesniveau ikke nogen direkte betydning for, om dimittenderne har højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Da mors uddannelsesniveau har en signifikant betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse, medtages denne variabel i den samlede regressionsmodel.

Tabel 9: Logistisk regressionsanalyse – fars uddannelsesniveau

	N	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Far udd. niveau_Ufaglært	248	0,21	0,15	1,87	1	0,17	1,24
Far udd. niveau_Ungdomsuddannelse	94	-0,04	0,23	0,03	1	0,85	0,96
Far udd. niveau_Faglært	442	0,14	0,13	1,08	1	0,30	1,14
Far udd. niveau_KVU	124	0,29	0,20	2,14	1	0,14	1,34
Far udd. niveau_MVU	460	-0,14	0,13	1,22	1	0,27	0,87
Far udd. niveau_LVU (reference)	535	-	-	-	-	-	-

Dimittendernes alder er opdelt i tre kategorier, 0-25 år, 26-29 år og 30 + år, hvor sidstnævnte er referencekategorien. Ingen af oddsrationerne for alder er signifikante på et 95 % sikkerhedsniveau. Dermed har alder, ikke nogen direkte betydning for, om dimittenderne har højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Alder medtages dog stadig til den samlede regressionsanalyse, da der er mulighed for at alder har en indirekte betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation i interaktion med modellens andre variable.

Tabel 9: Logistisk regressionsanalyse - Alder

	N	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Alder_0-25 år	140	0,206	0,188	1,198	1	0,274	1,228
Alder_26-29 år	1155	-0,118	0,102	1,338	1	0,247	0,889
Alder_30 år+ (reference)	608	-	-	-	-	-	-

Herefter følger dimittendernes uddannelsesretning. Denne variabel er opdelt i tre kategorier, humanistisk og kunstneristisk uddannelse, samfundsvidenskabelig uddannelse og naturvidenskabelig og teknisk uddannelse. Førstnævnte er valgt om referencekategori, da denne kategori indeholder flest dimittender. Naturvidenskabelig uddannelse og teknisk uddannelse er signifikante med en p-værdi på 0,01 og en oddsratio på 0,74 betyder, at disse dimittender har 26 % lavere odds for at være ledige end beskæftiget efter endt dimission i forhold til de humanistiske og kunstneristiske uddannede dimittender. Samfundsvidenskabelig uddannelse er signifikant på et 95 % sikkerhedsniveau med en p-værdi på 0,00. Med en oddsratio på 0,56 har de samfundsvidenskabelige dimittender 44 % lavere odds for at være ledige end beskæftiget efter endt uddannelse i forhold til de humanistiske og kunstneristiske uddannede dimittender.. Uddannelsesretning har derfor en direkte betydning for, om dimittenderne er ledige eller beskæftiget efter endt uddannelse.

Tabel 10: Logistisk regressionsanalyse - Uddannelsesretning

	N	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Udd. retning_Humaniora+kunst (reference)	929	-	-	-	-	-	-
Udd. retning_Samfundsvidenskab	573	-0,59	0,11	28,24	1	0,00	0,56
Udd. retning_Natur+teknisk	401	-0,30	0,12	5,93	1	0,01	0,74

Efterfølgende ses på dimittendernes etnicitet. Dimittenderne er opdelt efter, om de er af dansk eller udenlandsk oprindelse. Dansk oprindelse er valgt som referencekategori, da denne kategori er den største. Udenlandsk oprindelse er signifikant med en p-værdi på 0,01 og opfylder dermed kravet om et sikkerhedsniveau på mindst 95 %. Oddsratio er 1,54 og dermed har dimittender med udenlandsk oprindelse 54 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse end dimittender af dansk oprindelse. Dimittendernes etnicitet har dermed en direkte betydning for, om dimittenderne er ledige eller beskæftiget efter dimissionen.

Tabel 11: Logistisk regressionsanalyse – etnicitet

	N	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Etnicitet_Dansk (reference)	1723	-	-	-	-	-	-
Etnicitet_Udenlandsk	180	0,43	0,16	7,63	1,00	0,01	1,54

Dimittendernes køn er også medtaget i regressionsanalysen. Kvinder er valgt som referencekategori, da det er den største af de to svarkategorier. Svarkategorien mands p-værdi på 0,44 er ikke signi-

fikant på et 95 % sikkerhedsniveau og opfylder derfor ikke betingelserne for at kunne adskille de to svarkategorier fra hinanden. Derfor har dimittendernes køn ikke nogen direkte betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse.

Tabel 12: Logistisk regressionsanalyse - køn

	N	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Køn_Kvinde (reference)	1063	-	-	-	-	-	-
Køn_Mand	840	0,07	0,09	0,59	1,00	0,44	1,07

Til sidst ses på dimittendernes familieforhold. Datasættet indeholder kun ét mål for dette, om dimittenderne har hjemmeboende børn eller ej. Svarkategorien ”ingen hjemmeboende børn” er valgt som referencekategori, da denne svarkategori er den største. P-værdien for dimittender med hjemmeboende børn er 0,74, og er dermed ikke signifikant på et 95 % sikkerhedsniveau. Dimittender, som har eller ikke har børn, er ikke signifikant forskellige og kan derfor ikke adskilles fra hinanden. Dimittendernes familieforhold har derfor ikke nogen direkte betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse.

Tabel 13: Logistisk regressionsanalyse - familieforhold

	N	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Hjemmeboende børn_Ja	430	-	-	-	-	-	-
Hjemmeboende børn_Nej (reference)	1473	0,04	0,11	0,11	1	0,74	1,04

9.3. Analyse af den samlede multiple logistiske regressionsanalyse

I dette afsnit vil det blive analyseret, hvilken udvikling der ses i svarkategoriernes signifikansniveauer og oddsratioer, når alle variablene indføres samlet i en multipel logistisk regressionsanalyse. Resultatet af den multiple regressionsanalyse præsenteres i tabel 14.

Den samlede regressionsmodel har en Hosmer & Lemeshow testværdi med et signifikansniveau på 0,99, hvilket betyder, at modellen passer til data. Det er derfor forsvarligt at fortsætte med denne regressionsmodel. Den samlede logistiske regressionsmodel¹ har en nagelkerkeværdi på 0,15, hvilket er en lav værdi. Det betyder, at ikke meget af variansen i den afhængige variabel, dimittender-

¹ Baggrundsvariablene, som viste sig at være insignifikante i afsnit 9,2, er medtaget i analysen, da nagelkerkeværdien steg, da disse variable blev indført i modellen. Dette betyder, at de stadig har en lille, men ikke signifikant, forklaringskraft i forhold til den samlede model. Endvidere ses det, at alder blev signifikant ved indføringen i den samlede model, hvilket styrker argumentet for at medtage de insignifikante variable med i den endelige logistiske model.

nes beskæftigelsesmæssige situation, forklares med de valgte uafhængige variabler, dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier, køn, alder, uddannelsesretning, etnicitet, sociale baggrund og familieforhold. Den samlede regressionsmodel indeholder i alt 1903 respondenter.

9.3.1. Dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier

Der ses ikke store ændringer i arbejdsmarkedsstrategiernes signifikansniveauer og oddsratioer efter indførsel af de syv baggrundsvariable i den samlede model. Signifikansniveauerne er stadig signifikante på et 95 % -niveau for strategi 1 og strategi 4-7. Strategi 3s signifikansniveau er stadig insignifikant. Strategiernes oddsratioer ændrer sig næsten ikke ved indførselen af baggrundsvariablene. Dermed er sammenhængen mellem, hvilken arbejdsmarkedsstrategi dimittenderne vælger, og deres efterfølgende beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse meget ren, da elaboreringen for de syv baggrundsvariable har en meget svag påvirkning på strategiernes signifikansniveauer og oddsratioværdier. Dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategi har i sig selv derfor en tydelig betydning for, om dimittenderne er ledige eller beskæftiget efter endt universitetsuddannelse. Vejen til det første job efter endt uddannelse starter altså allerede, den dag dimittenderne vælger deres uddannelse. Herefter har de forskellige valg, der træffes under uddannelsen, såsom CV-fremmende aktiviteter, betydning for, om kandidatuddannelsen efterfølgende konverteres til et job. Disse valg har også betydning for, hvordan dimittendernes efterfølgende jobsøgningsadfærd er skruet sammen, og denne har betragtelig betydning for, om dimittenderne finder et arbejde eller ej efter endt uddannelse.

Ovenstående mekanismer kan bl.a. forklares med to begreber, *employability* og *dobbeltkvalificering*, som lektor Camilla Hutters præsenterer i en artikel i Asterisk. *Employability* betyder den enkeltes evne til at opretholde sin egen beskæftigelse. I takt med at arbejdsmarkedet bliver mere dynamisk og uforudsigeligt, stiller det krav til det enkelte studerende om hele tiden at udvikle sig. Det gør det svært for de studerende at planlægge deres arbejdsliv flere år frem. De studerende kan ikke vide, hvad arbejdsmarkedet fremover byder på, og derfor bliver det en modsætning mellem, at de studerende skal planlægge deres uddannelse og på den anden side et arbejdsmarked, der bliver stadig mere flydende, og derfor umuligt at styre efter i forhold til de valg, der skal træffes under en uddannelse. Camilla Hutters henviser til Baumann, som kalder dagens samfund for den flydende modernitet. Alting er i forandring, også arbejdsmarkedet. Folk skifter i højere grad job, får løsere ansættelser og arbejder i projektstillinger. Valget af uddannelse er ikke gjort med at søge ind på en uddannelse. Valget fortsætter gennem studiet og videre ud i arbejdslivet (Mehlsen:2012).

Dobbeltkvalificering er et begreb hentet fra rapporten fra Akademikernes Centralorganisation *Det frie valg eller det frie fald*. Det er ikke længere nok for de studerende at tage en universitetsuddannelse. De skal også kvalificere sig erhvervsmæssigt under deres uddannelse. Den øgede konkurrence fra de flere unge, der søger ind på universitetsuddannelserne betyder, at de studerende allerede undervejs i deres uddannelse skal i gang med at kvalificere sig erhvervsmæssigt. Denne uddannelsesadfærd skal forstås i en konkurrencediskurs. Konkurrencen blandt de studerende er skærpet og de er i en kamp mod hinanden om uddannelsespladser og jobs. Det er ikke længere nok for de studerende at have en uddannelsesplan og få en uddannelse. De skal også skille sig ud på andre parametre. Dette skyldes, at jo flere unge, der tager en videregående uddannelse, desto større bliver kravet til, at kvalifikationer ud over uddannelsesbeviset kommer til at tælle. Velfærdsstaten har udviklet sig til at være en konkurrencestat, hvor det gælder for borgerne om at ruste sig til at klare den globale konkurrence. Det er denne konkurrence, som de studerende oplever at stå i (Mehlsen:2012).

9.3.2. *Dimittendernes sociale baggrund*

For variabelen mødrenes uddannelsesniveau falder alle undtagen to af svarkategoriernes signifikansniveauer til et sikkerhedsniveau på 95 % eller under ift. modellen, hvor mors uddannelsesniveau er den eneste uafhængige variabel. Der ses derfor sammenhæng mellem mødrenes uddannelsesniveau og dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, når der tages højde for de resterende baggrundsvARIABLE og dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategi. Dimittender med ufaglærte mødre har 41 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse i forhold til dimittenderne med mødre, der har en mellemlang videregående uddannelse. Dimittender med mødre, som har en ungdomsuddannelse, som højeste uddannelsesniveau har 58 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse og mødre med en kort videregående uddannelse har 39 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Det betyder, at jo lavere uddannelse dimittendernes mødre har, jo højere odds for, at dimittenderne er ledige efter endt kandidatuddannelse.

Forklaringen, på hvorfor dimittender med højtuddannede mødre har større sandsynlighed for at være beskæftiget i stedet for ledige efter endt uddannelse, er øjensynligt mangefacetteret. En af forklaringerne kan være dimittendernes adgang til relevante netværk, der kan begunstige jobsøgningen. Bourdieu beskriver begrebet kulturel kapital, der er en eksklusiv ressource eller kapacitet, en slags akkumuleret "social energi", der er blevet til gennem arbejde over tid, som er med til at definere forskelle og afstande i det sociale hierarki. Der investeres af agenter og grupper i bl.a. skolegang og højere uddannelse, og som siden for nogle forrentes i form af eksaminer, akademiske grader, social

anseelse, indbringende og indflydelsesrige job eller andre former for symbolsk og materiel profit (Esmark 2006:87-88). Bourdieu benævner også en anden kapitalform; *social kapital*. Social kapital er det netværk af familie, venner, kolleger, studiekammerater og andre, som en person har adgang til og med udbytte kan mobilisere. Social kapital kan både arves via familien, men også erhverves gennem egen erfaring (Esmark 2006:92-93). Mødre med videregående uddannelser har via deres eget uddannelsesforløb og efterfølgende erfaring på det videregående arbejdsmarked optjent social kapital via det netværk de har skabt sig gennem årene. Denne optjente sociale kapital kan gives videre til deres børn via generel erfaring om, hvordan det videregående arbejdsmarked fungerer og specifikt via kontaktpersoner til videregående arbejdspladser. Via disse kontaktpersoner har dimittenderne en særlig adgang til jobstillinger og mulighed for selv at skabe netværk, som ellers ikke ville være tilgængeligt for dimittender uden denne form for viden og nedarvede netværk. Denne fordel gør, at disse dimittender har en bredere adgang til arbejdsmarkedet via ellers lukkede rekrutteringskanaler og har dermed større sandsynlighed for at finde deres første arbejde efter endt dimission alene pga. deres sociale baggrund i forhold til dimittender, hvis mødre ikke har en videregående uddannelse.

9.3.3. Dimittendernes alder

Ved alder ses en markant ændring i svarkategoriernes signifikansniveauer og en mindre ændring i oddsratioværdierne, når alle de uafhængige variable indføres i modellen samtidig. Kategorien 0-25 år ændrer sig fra et insignifikant signifikansniveau på 0,27 til et signifikant signifikansniveau på 0,02. Kategorien 26-29 år ændrer sig i modsatte retning, fra et signifikansniveau på 0,25 til 0,43. Denne ændring i alderskategoriernes signifikansniveau sker, når alder og arbejdsmarkedsstrategierne indføres sammen i modellen. Alder for altså mere betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation i samarbejde med dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategi. Efter indføring i modellen kan det derfor sammenfattes, at jo ældre dimittenderne er, jo lavere odds for, at være ledig i stedet beskæftiget efter endt uddannelse. Dette korresponderer med, som fremført i operationaliseringen, at det er sandsynligt, at de ældste dimittender har haft mere tid til at deltage i arbejdsmarkedsrettede aktiviteter og har en større bevidsthed om deres valg af uddannelse, da de enten har brugt flere år på at vælge uddannelse eller brugt længere tid på at gennemføre deres uddannelse i forhold til deres yngre meddimittender. På den baggrund har de ældste dimittender oparbejdet en større generel og specifik jobberfaring, som ved deres uddannelses afslutning kan konverteres til et job end deres yngre medstuderende.

9.3.4. *Dimittendernes uddannelsesretning*

Dimittendernes arbejdsmarkedsstrategier ændrer kategoriernes signifikansniveau for dimittendernes uddannelsesretning kraftigt, når alle de uafhængige variable indføres samlet. Signifikansniveauet for kategorien samfundsvidenskab ændrer sig fra 0,00 til 0,06 og falder derfor lige udenfor den valgte grænse på min. 95 % sikkerhedsniveau. Kategorien naturvidenskabelig og teknisk uddannelse ændrer sig markant fra et signifikansniveau på 0,01 til et signifikansniveau på 0,21 og bliver derfor insignifikant. Oddsrationværdierne stiger en anelse. Sammenhængen mellem uddannelsesretning og dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation er derfor ikke til stede, når der elaboreres for de øvrige baggrundsvARIABLE.

9.3.5. *Dimittendernes etnicitet*

Ved dimittendernes etnicitet ses ikke den store ændring i kategoriernes signifikansniveau og oddsratio. Signifikansniveauet ændrer sig fra 0,01 til 0,00 og bliver derfor en anelse mere signifikant. Endvidere ses det, at oddsratio stiger fra 1,54 til 1,65 og stiger dermed med 11 %. Dimittendernes etnicitet får derfor større betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, når der tages højde for de seks andre baggrundsvARIABLE og dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategi. Etniske dimittender har derfor 65 % højere odds for at være ledige end beskæftiget efter endt universitetsuddannelse. Som fremført i operationaliseringen, finder Jens Peter Thomsen i sin Ph.d. fra 2009, at etniske studerende har en mere instrumentel tilgang til uddannelse (Thomsen:2009). Derfor bliver det i operationaliseringen også forventet at se, at de etniske dimittender har en større bevidsthed omkring valg af uddannelse, og at dette valg i højere grad er sporet af, hvad der kan fremme dimittendernes beskæftigelsesmuligheder hos de etniske dimittender i undersøgelsen og dermed i sidste ende gavner deres beskæftigelsesmæssige situation ved endt uddannelse. Specialets klyngeanalyse finder ikke bevis for, at etniske dimittender har en signifikant større eller mindre bevidsthed omkring valg af uddannelse end etniske danske dimittender. Der er i denne henseende andre faktorer, der spiller ind i forhold til, at dimittendernes etnicitet har betydning for deres beskæftigelsesmæssige situation. Forskning viser, at det er vanskeligere for personer med etnisk baggrund at komme i arbejde, end det er for danskere med samme kvalifikationsmæssige udgangspunkt. Den lavere beskæftigelsesfrekvens blandt etniske dimittender kan muligvis skyldes forskelle i hvilke uddannelser, de har taget, eller forskelle i netværk imellem de to grupper. Etniske dimittenders personlige netværk kan være mindre velegnede til at skaffe dem i arbejde end danske dimittender. Det kan også skyldes diskrimination på arbejdsmarkedet. At minoriteter udsættes for diskrimination ved jobsøgning fremgår af en ganske omfattende international litteratur, hvor man konstrue-

rer jobansøgninger fra fiktive majoritets- og minoritetspersoner og sammenligner, hvor ofte disse bliver kaldt til samtale (Jakobsen og Liversage:2010).

9.3.6. Dimittendernes køn

For dimittendernes køn ændrer signifikansniveauet eller oddsratio sig ikke nævneværdigt. Dimittendernes køn har derfor ingen betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, når der tages højde for, hvilken arbejdsmarkedsrettede strategi, som dimittenderne har valgt eller de resterende seks baggrundsvARIABLE.

9.3.7. Dimittendernes familieforhold

Samme billede ses, for variablen, der måler dimittendernes familieforhold. Hverken signifikansniveauet eller oddsratio for variablen ændrer sig påfaldende. Derfor har dimittendernes familieforhold i denne henseende, om de har hjemmeboende børn eller ej, ikke nogen betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation, når der tages højde for modellens andre variable.

Tabel 14: Samlet tabel over den multiple logistiske regressionsanalyse

	N	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Arbejdsmarkedsrettede strategi 1	186	2,14	0,21	105,47	1	0,00	8,53
Arbejdsmarkedsrettede strategi 2 (reference)	381	-	-	-	-	-	-
Arbejdsmarkedsrettede strategi 3	341	0,12	0,18	0,41	1	0,52	1,12
Arbejdsmarkedsrettede strategi 4	171	0,59	0,2	8,36	1	0,00	1,8
Arbejdsmarkedsrettede strategi 5	250	1,28	0,18	51,72	1	0,00	3,61
Arbejdsmarkedsrettede strategi 6	414	1,12	0,16	49,84	1	0,00	3,05
Arbejdsmarkedsrettede strategi 7	160	1,42	0,2	48,55	1	0,00	4,15
Køn_Kvinde (reference)	1063	-	-	-	-	-	-
Køn_Mand	840	0,08	0,1	0,65	1	0,42	1,09
Alder_0-25 år	140	0,5	0,21	5,4	1	0,02	1,65
Alder_26-29 år	1155	0,09	0,12	0,61	1	0,43	1,1
Alder_30 år+ (reference)	608	-	-	-	-	-	-
Hjemmeboende børn_Ja	430	0,03	0,13	0,07	1	0,79	1,03
Hjemmeboende børn_Nej (reference)	1473	-	-	-	-	-	-
Mor udd. niveau_Ufaglært	253	0,34	0,16	4,56	1	0,03	1,41
Mor udd. niveau_Ungdomsuddannelse	124	0,46	0,21	4,77	1	0,03	1,58
Mor udd. niveau_Faglært	279	0,1	0,15	0,46	1	0,5	1,11
Mor udd. niveau_KVU	225	0,33	0,16	3,92	1	0,05	1,39
Mor udd. niveau_MVU (reference)	719	-	-	-	-	-	-
Mor udd. niveau_LVU	303	0,05	0,15	0,12	1	0,73	1,05
Etnicitet_Dansk (reference)	1723	-	-	-	-	-	-
Etnicitet_Udenlandsk	180	0,5	0,17	8,55	1	0,00	1,65
Udd. retning_Humaniora+kunst (reference)	929	-	-	-	-	-	-
Udd. retning_Samfundsvidenskab	573	-0,24	0,13	3,58	1	0,06	0,79

Udd. retning_Natur+teknisk	401	-0,17	0,14	1,6	1	0,21	0,84
Hosmer & Lemeshow test					8	0,99	2,39
Nagelkerke							0,15

I det følgende vil specialets opsummering blive præsenteret, hvor korrespondance, klynge- og regressionsanalysens resultater vil blive opsummeret. Dernæst præsenteres specialets konklusion som vil besvare specialets problemformulering, samt gengive analysens vigtigste resultater.

10. Opsummering

I operationaliseringen blev dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategier operationaliseret ud i fire temaer: 1) dimittendernes overvejelser og afklaring omkring fremtidigt arbejdsliv, 2) dimittendernes fremtidige beskæftigelsesmuligheder som styrende for til- og fravalg under uddannelsen, 3) dimittendernes arbejdsmarkedsorienterede praksis under uddannelsen og 4) dimittendernes jobsøgningsadfærd. Disse fire temaer var efterfølgende de aktive variable i korrespondanceanalysen. Dimittendernes baggrundsfaktorer, social baggrund, alder, køn, uddannelsesretning, etnicitet og familieforhold blev brugt som passive variable i korrespondanceanalysen.

I korrespondanceanalysen blev de fire første akser taget med i den videre analyse. 1.aksen repræsenterede en skillelinje mellem de meget arbejdsmarkedsorienterede dimittender, overfor dimittender med en lavere grad af arbejdsmarkedsorientering. 2. aksen repræsenterede de dimittender, som havde været bredt søgende i deres jobsøgning, da de ikke havde været særlig arbejdsmarkedsorienteret i deres uddannelse, overfor de dimittender, som havde været meget smal i jobsøgningen, da de havde været meget arbejdsmarkedsorienteret igennem deres uddannelse. På akse 3 sås en forskel imellem yderpolerne på den ene side, hvor dimittenderne havde udvist en meget høj eller meget lav grad af arbejdsmarkedsorientering overfor de dimittender, som havde udvist en mere gennemsnitlig arbejdsmarkedsorientering. På 4. aksen sås en skillelinje mellem de dimittender som havde en høj grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis, overfor dimittender med en lavere grad af arbejdsmarkedsorienteret praksis. De fire akser blev taget med i den efterfølgende klyngeanalyse.

I klyngeanalysen blev valgt syv klynger, som repræsenterede dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier. *Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* var præget af lav grad af risikoaversion, da valgene under studierne ikke var taget med fokus på fremtidige beskæftigelsesmuligheder, samt at jobsøgningen var centreret omkring de mere usikre stillingsbetegnelser. *Den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi* adskilte sig ved at være gennemsyret af en høj arbejdsmarkeds-

orienteret praksis og bevidste til- og fravalg under uddannelsen i forhold til, hvilket fremtidigt arbejdsliv dimittenderne ønskede. Jobsøgningsadfærden havde ikke nogen bemærkelsesværdig betydning for denne strategi. *Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* var præget af en høj grad af erhvervsorientering, hvor orienteringen imod det private erhvervsliv og udlandet virkede til at være prioriteret højere end gode karakterer. Dimittenderne havde i overvejende grad kun havde søgt mere sikre jobstillinger. *Den målrettede arbejdsmarkedsstrategi* var præget af høj arbejdsmarkedsorientering, men dimittenderne havde af en eller anden grund været sene startere eller brugt lang tid på at færdiggøre deres uddannelse. *Den usikre arbejdsmarkedsstrategi*, var præget af dimittender, som ikke havde gjort store tanker omkring deres fremtidige arbejdsliv. Deres jobsøgning var først begyndt efter endt uddannelse og kun fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer og ikke-akademiske job. *Den tryghedssøgende arbejdsmarkedsstrategi* var præget af, at dimittenderne havde udvist lavt niveau af arbejdsmarkedsorientering, samt at dimittendernes jobsøgningsadfærd havde båret præg af at være orienteret imod de mere tryghedsorienterede stillingsbetegnelser. *I den målløse arbejdsmarkedsstrategi* havde dimittenderne ikke udvist nogen form for arbejdsmarkedsorienteret praksis under studierne. De havde været næsten gennemgående målløse i forhold til deres valg under studiet. Deres jobsøgning startede meget sent og havde været fokuseret på deres generelle akademiske kompetencer.

Flere af dimittendernes baggrundsfaktorer er overrepræsenteret i forhold til valget af arbejdsmarkedsrettede strategier. Dimittendernes sociale baggrund har en betydning i valget af *den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* og *den målrettede arbejdsmarkedsstrategi*. De eventyrlystne dimittender har i overvejende grad fædre med lange uddannelser, og har rod i serviceklassen. De målrettede dimittender har i overvejende grad mødre, der er ufaglærte, og har som følge heraf oprindelse i arbejderklassen. Dimittendernes alder er også overrepræsenteret i forhold til de arbejdsmarkedsrettede strategier dimittenderne vælger. De 26-29årige har i overvejende grad valgt *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi*, hvorimod dimittenderne på 30 + år har valgt *den målrettede arbejdsmarkedsstrategi* eller *den målløse arbejdsmarkedsstrategi*. Der ses også forskellige former for kønnet arbejdsmarkedsstrategier. Kvinderne er overrepræsenteret i *den meget målrettede arbejdsmarkedsstrategi*, hvorimod *den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* er overrepræsenteret af mænd. Der ses også forskellige former for arbejdsmarkedsstrategier, der er formet af dimittendernes kandidatuddannelse. *Den eventyrlystne arbejdsmarkedsstrategi* og *den meget arbejdsmarkedsorienterede strategi*, er overrepræsenteret af dimittender fra humanistiske og kunstneristiske uddannelser. Hos dimittenderne med naturvidenskabelige og tekniske kandidatuddannelser ses også en forskel i,

hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier de vælger. *Den erhvervsorienterede arbejdsmarkedsstrategi* og *den målløse arbejdsmarkedsstrategi* er i overvejende grad valgt af disse dimittender. Hverken dimittendernes familieforhold eller etnicitet er overrepræsenteret i forhold til dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier.

I regressionsanalysen viste det sig, at strategi 3 var den eneste strategi, som ikke var signifikant. De resterende fem arbejdsmarkedsrettede strategier var alle højsignifikante på et 0,00 sikkerhedsniveau. Alle de arbejdsmarkedsrettede strategier havde en oddsratio på mere end én, og derfor var der en højere odds for, ved anvendelsen af disse strategier, at en dimittend var ledig i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Det højeste odds for at være ledig efter endt uddannelse var ved anvendelsen af arbejdsmarkedsrettede strategi 1, hvor der er 8,5 gang højere odds for at være ledig i stedet for beskæftiget. Herefter fulgte arbejdsmarkedsrettede strategi 7, hvor over der var over 4 gange højere odds for at være ledig i stedet for beskæftiget efter endt uddannelse. Efterfølgende fulgte arbejdsmarkedsrettede strategi 5, og strategi 6, som havde over 3,5 og 3 gang højere odds for at være ledig end beskæftiget, hvis disse to strategier anvendtes i stedet for strategi 2. Til sidst fulgte de dimittender, der havde anvendt strategi 4, som havde 80 % højere odds for at være ledige i stedet for beskæftiget efter dimissionen.

Dernæst blev det undersøgt om de seks baggrundsvariable: *mors uddannelsesniveau, køn, alder, uddannelsesretning, etnicitet og familieforhold*, havde en betydning for, om dimittenderne havde større eller lavere odds for at være ledige i forhold til beskæftiget efter endt uddannelse. Dimittendernes køn, uddannelsesretning og familiebaggrund havde ingen selvstændig betydning for dimittendernes beskæftigelsesmæssige situation efter endt uddannelse. Til gengæld havde dimittendernes sociale baggrund, alder, og etnicitet en betydning for, om dimittenderne var ledige eller beskæftiget efter endt uddannelse. Jo lavere uddannelse dimittendernes mødre havde, jo højere odds for, at dimittenderne var ledige efter endt kandidatuddannelse, samt jo ældre dimittenderne var, jo højere odds for at være beskæftiget efter endt dimission. Danske dimittender havde højere odds for at være beskæftiget end dimittender af udenlandsk oprindelse.

11. Konklusion

Nærværende speciales formål har været at undersøge; hvilke arbejdsmarkedsrettede strategier dimittender anvender, når de har skullet finde deres første job, hvad der har haft betydning for valgt af disse strategier, samt hvilke strategier der i højere grad førte til det første job. For at kunne besvare specialets problemformulering blev anvendt tre former for statistiske metoder; korrespondance-, klynge- og multipel logistisk regressionsanalyse. Det teoretiske fundament er John Goldthorpes teori om risikoaversion i uddannelsesvalg. Specialets datasæt blev indsamlet af Rambøll Management og produceret af Akademikernes Centralorganisation i efteråret 2009 for at undersøge kandidatstuderendes og nyuddannedes jobfokus.

Analysen fandt, at dimittenderne anvendte syv forskellige arbejdsmarkedsstrategier, som på hver sin måde førte dimittenderne mere eller mindre tættere på deres første job efter endt uddannelse. Især tre dele af dimittendernes arbejdsmarkedsorienterede strategier viste sig at have betydning for, om dimittenderne kunne veksle deres eksamensbevis til et job efter dimissionen.

1) Det var vigtigt, at dimittenderne havde en konsekvent høj arbejdsmarkedsorientering i de valg dimittenderne træf før og igennem hele deres uddannelsesforløb inkorporeret i deres arbejdsmarkedsstrategi. En høj arbejdsmarkedsorientering sikredes, hvis dimittenderne havde overvejelser omkring job og karriere før og igennem hele uddannelsen, at efterfølgende gode beskæftigelsesmuligheder var styrende for valg af dimittendernes uddannelse og de løbende tilpassede deres uddannelse for at øge deres fremtidige beskæftigelsesmuligheder. Dette ville gøre, at dimittenderne var afklaret omkring, hvilke job de ville søge efter endt kandidatuddannelse og at de i høj grad ville føle sig rustet til deres første job. Dette fund er især ny viden i forhold til tidligere forskning på området.

2) Endvidere var det vigtigt, at dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategi udviste en høj arbejdsmarkedsorientering i de valg af aktiviteter, som dimittenderne valgte under studiet. En høj arbejdsmarkedsorienteret praksis udmøntede sig i lønnet arbejde, virksomhedssamarbejde, frivilligt arbejde, praktikforløb, studieophold og deltagelse i beskæftigelsesfremmende tilbud. Især to aktiviteter under studiet havde stor betydning for, om dimittenderne lykkedes med at finde job efter endt uddannelse; lønnet arbejde og virksomhedssamarbejde. Et højt karaktergennemsnit fra kandidatuddannelsen viste sig ikke at være en del af de strategier, som lykkedes med at få dimittenderne tættere på deres første job efter endt uddannelse.

3) Desforuden var en fokuseret og tidlig jobsøgningsadfærd en vigtig del af dimittendernes arbejdsmarkedsorienterede strategier. En fokuseret jobsøgning skulle primært ligge vægt på dimitten-

dernes specifikke akademiske kompetencer og jobs, der lå i direkte forlængelse af dimittendernes specialeemne. Endvidere skulle jobsøgningen være rettet mod fastansættelse i private virksomheder eller offentlige institutioner og geografisk burde jobsøgningen være meget bred. En tidlig jobsøgningsstrategi, som begyndte inden afslutning af studiet, skulle være en del af dimittendernes arbejdsmarkedsrettede strategi, hvis de skulle tættere på deres første job efter dimissionen.

Til sidst skal nævnes, at flere af dimittendernes baggrundsfaktorer var overrepræsenteret i de arbejdsmarkedsrettede strategier. Både dimittendernes sociale baggrund, alder, køn og uddannelsesretning var overrepræsenteret i forhold til de forskellige arbejdsmarkedsrettede strategier. Hverken dimittendernes etnicitet eller familieforhold havde betydning for dimittendernes valgte arbejdsmarkedsrettede strategier.

12. Litteraturliste

- Agresti, Alan & Finlay, Barbara (2009): *Statistical Methods for the Social Sciences*. New Jersey: Pearson Education.
- Akademikernes Centralorganisation (2012): *ledighedsstatistik, december 2012*. AC.
- Baadsgaard, Mikkel (2013): *Registerbaseret karakteristik af studerende*. Arbejderbevægelsens erhvervsråd.
- Benjaminsen, Lars (2003): *Anmeldelser*. Dansk Sociologi.
- Bjerregaard, Louise, Holst-Jensen, Jonas og Jensen, Niels Lykke (2010): *Det frie valg eller det frie fald? - overgangen fra studium til job*. Akademikernes Centralorganisation.
- CIRIUS (2008): *Betydningen af uddannelsesophold i udlandet – en arbejdsmarkedsundersøgelse*.
- Danmarks statistik (2009): *Næsten ingen kandidater er under 25 år i Nyt fra Danmarks statistik*, nr. 306.
- Danmarks statistik (2008): *Flest kvinder på de videregående uddannelser i Nyt fra Danmarks statistik*, nr. 406.
- DeVaus, David (2002): *Surveys in social research*, London: Routledge.
- Esmark, Kim (2006): "Bourdieu's uddannelsessociologi" i Annick Prieur og Carsten Sestoft: *Pierre Bourdieu – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goldthorpe, John H. (2000): *On sociology. Numbers, Narratives and the Integration of Integration og research and Theory*, New York: Oxford University Press.
- Hansen, Erik Jørgen (2011): *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*. København: Hans Reitzels forlag.
- Holm, Anders og Jæger, Mads Meier (2008): *Livsformer i Danmark: Udbredelse og udviklingstendenser 1981-2005*. DANSK SOCIOLOGI Nr. 1/19. årg. 2008.
- Høyen, Marianne (2010): *Introduktion til korrespondance analyse*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- IDA (2012): *Unge ingeniørers møde med arbejdsmarkedet – analyse af dimittenderne fra 2008-2011*.
- IDA (2012,1): *Studerterundersøgelse 2012. Undersøgelse blandt de studerende medlemmer af IDA om uddannelsesmotivation, studiemiljø, uddannelsen mv.*
- Jakobsen, Vibeke og Liversage, Anika (2010): *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet*. København: SFI – det nationale forskningscenter for velfærd.
- Jæger, Mads M. og Holm, Anders (2012): *Conformists or rebels? Relative risk aversion, educational decisions and social class reproduction*. Rationality and Society 2012 vol. 24.
- Karrierecenteret (2011): *Kandidatundersøgelsen 2011*. Aalborg Universitet.

- Laursen, Mads og Strand, Ole (2010): *Dimittender på arbejdsmarkedet. En medlemsundersøgelse fra CA a-kasse*. CA a-kasse.
- Larsen, Holt Henrik, Mejlhede, Mette og Nielsen, Rikke Kristine (2001): *Unge højtuddannedes forventninger til job, karriere og arbejdsplads i Noget for noget? Rekruttering og fastholdelse af unge højtuddannede*. Jelling: Berlingske Annoncecenter og Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Le Roux, Birgitte og Rouanet, Henry (2004): *Geometric Data Analysis. From Correspondence Analysis to Structured Data Analysis*. Dorcrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Le Roux, Birgitte og Rouanet, Henry (2010): *Multiple Korrespondance Analysis*. California: Sage Publications.
- Lund, Mette og Strand, Ole (2012): *Studerendes studie og jobsøgning*. CA a-kasse.
- Mehlsen, Camilla (2012): *Angsten for arbejdsmarkedet styrer studiet*. Asterisk nr. 63 september 2012. Aarhus Universitet, institut for uddannelse og pædagogik.
- Munk, Martin D. (2009): *Transnational Investments in Informational Capital: A Comparative Study of Denmark, France and Sweden*. Acta Sociologica 2009 Vol. 52 no. 5.
- Munk, Martin D. og Thomsen, Jens Peter (2013): *The Educational Strategies of Danish University Students from Professional and Working-Class Backgrounds*. Comparative Education Review vol. 57 no. 3.
- Nielsen, Peter og Buch-Hansen, Hubert (2005): *Kritisk realisme*. Frederiksberg: Roskilde Universitetscenter.
- Pihl, Mie Dahlskov (2013): *Historisk høj ledighed for de nyuddannede faglærte*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Pihl, Mie Dahlskov (2012): *Dimittendledighed koster i lønningsposen mange år ferm*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Styrelsen for Universiteter og Internationalisering (2012): *Undersøgelse af private arbejdsgiveres syn på færdiguddannedes kompetencer og studierelevante udlandsophold*. Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser.
- Thomsen, Jens Peter (2008): *Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser*. Roskilde: Roskilde Universitetscenter.
- Thomsen, Jens Peter (2009): *På udebane eller hjemmebane? - Uddannelsesstrategier og sociale profiler blandt studerende på danske universiteter*. Uddannelsesguiden.dk.
- Treiman, Donald J. (2009): *Quantitative Data Analysis – Doing Social Research to Test Ideas*, San Francisco: Jossey Bass.
- Vilhelmsen, Jes (2011): *Nyuddannede faglærte og LVU'er hårdest ramt af ledighed*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.